

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ**

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΕΞΟΔΟΥ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΠΟΣΠΟΡΗ Α.Μ. 7510
ΖΕΡΒΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α.Μ. 7614**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΡΟΥΦΑΛΗΣ**

ΑΘΗΝΑ 2016

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια απόπειρα καταγραφής των συνεπειών της εξόδου μιας χώρας της ευρωζώνης από αυτήν. Το έργο δεν ήταν καθόλου εύκολο λόγω του ότι δεν υπάρχει έως σήμερα ανάλογο προηγούμενο, έτσι η όποια καταγραφή αποπειράται να βασίζεται μόνο σε προβλέψεις ειδικών της αγοράς και του χρήματος όπως οικονομολόγοι ή νομικοί και δημοσιογράφοι σχετικοί με οικονομικά θέματα. Από την πλευρά μας έγινε προσπάθεια απαγκίστρωσης των πολιτικών ιδεολογιών αυτών και η παρουσίαση των απόψεών τους με όση αντικειμενικότητα γίνεται, πράγμα βεβαίως δύσκολο αρκεί να δούμε στο παράρτημα της εργασίας τα σχετικά άρθρα και τις αντικρουόμενες απόψεις που υπάρχουν σχετικά με τις συνέπειες εξόδου μιας χώρας από την ζώνη του ευρώ.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και η κρίση χρέους που έπληξε κυρίως τις χώρες του νότου (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα) έχει φέρει τα τελευταία χρόνια για πρώτη φορά στο προσκήνιο της επικαιρότητας το θέμα εξόδου μιας χώρας από την ευρωζώνη και αυτή η χώρα, που έχει και το μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω του τεράστιου χρέους της είναι η Ελλάδα. Μοιραίως στην εργασία οι περισσότερες εικασίες και προβλέψεις επικεντρώνονται στο Ελληνικό πρόβλημα όπου φυσικά σε αυτό γίνονται και οι περισσότερες αναφορές.

Η εργασία αρχίζει με την παρουσίαση των χωρών της ευρωζώνης ξεχωριστά, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της οικονομικής νομισματικής ένωσης (Ο.Ν.Ε.) ως νομικές οντότητες. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά σε τομείς (π.χ. τραπεζικός κλάδος) που θα επηρεαστούν από τυχόν έξοδο μιας χώρας από το κοινό νόμισμα και συγκεκριμένα σε πληθωρισμό, τραπεζικό τομέα, ανεργία και λοιπά δημοσιονομικά μεγέθη όπως το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ή το δημόσιο χρέος. Μια ξεχωριστή ενότητα αφιερώνεται στο αν μπορεί ένα κράτος μέλος να εκδιωχθεί ή να αποχωρήσει οικειοθελώς από την ευρωζώνη από νομικής πλευράς παραθέτοντας την άποψή τους επιφανείς νομικοί ειδικοί στο διεθνές δίκαιο και τέλος παρατίθενται ορισμένα άρθρα από τον Ελληνικό τύπο σχετικά με την πιθανή έξοδο της Ελλάδας από την ευρωζώνη και τις συνέπειες αυτού του γεγονότος όπου και σκιαγραφείται κατά κάποιο τρόπο και η εικόνα της κοινωνίας για αυτό το θέμα.

ABSTRACT

In the present work is an attempt to capture the effects of the output of a euro zone country from the Euro zone itself. The task was not easy because there is no precedent until today, so any attempt to record only based on predictions of market experts and money as economists or lawyers and journalists concerned with economic issues. From our side became disengagement effort of political ideologies and the presentation of their views with as much objectivity as possible, which is certainly difficult enough to see in Annex labor related articles and the conflicting views that exist on the output effects of a country from euro area.

The 2008 financial crisis and the debt crisis affected mostly the southern countries (Spain , Portugal , Greece) has brought in recent years for the first time highly topical issue of exit of a country from the euro zone and this country , which has and the greatest risk because of the huge debt is Greece. Inevitably the most guesses and predictions work focus on the Greek problem where course in this place and most reports

The work begins with the presentation of the Euro zone countries individually, the European Union and the Economic Monetary Union (EMU) as legal entities. Then, referring to sectors (eg banking sector) to be affected by any exit of a country from the common currency and in particular to inflation, banking, unemployment and other fiscal indicators such as gross domestic product and public debt. A separate section is devoted to it can a Member State be expelled or voluntarily left the euro zone legally quoting the opinion of eminent legal experts in international law and finally a number of articles from the Greek press about the possible exit of Greece from euro zone and the consequences of this event where he outlined some way and the image of society on this issue

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	11
1.1. Ιστορικό.....	11
1.1.1. Αρχή.....	11
1.1.2. Από το 60' έως σήμερα.....	12
1.2. Όργανα της Ε.Ε.	12
1.2.1. Το συμβούλιο	14
1.2.2. Η επιτροπή	14
1.2.3. Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο	14
1.2.4. Το ευρωπαϊκό δικαστήριο.....	15
1.2.5. Το ελεγκτικό συνέδριο και ο ευρωπαϊκός διαμεσολαβητής	15
1.3. Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	18
2.1 Τα τρία στάδια προς την ΟΝΕ	18
2.1.1. Το 1 στάδιο	18
2.1.2. Το 2 στάδιο	19
2.1.3 Το 3 στάδιο.....	19
2.2. Η ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα	22
2.3. Επιπτώσεις πλήρους ένταξης της Ελληνικής οικονομίας στην ΟΝΕ.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΝΕ.....	26
3.1 Πληθωρισμός.....	28
3.1.1 Έννοια και είδη πληθωρισμού.....	28
3.1.2. Επιδράσεις του πληθωρισμού	29
3.1.3. Μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού.....	30
3.1.4. τρόποι μέτρησης πληθωρισμού.....	31
3.1.5. Πληθωρισμός στην ευρωζώνη και Ε.Ε. το 2015.....	33
3.1.6. Επιπτώσεις στον πληθωρισμό μιας εξόδου από το ευρώ	33
3.2 Τράπεζες.....	35
3.2.1. Είδη τραπεζών.....	36
3.2.2. Τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα.....	38
3.2.3. Συνέπειες στο τραπεζικό σύστημα της χώρας λόγω εξόδου από το ευρώ	41
3.2.3.1. Καταθέσεις	41
3.2.3.2. Δανειολήπτες	43

3.2.3.3. Χρηματοδότηση επιχειρήσεων	44
3.3.Ανεργία	48
3.3.1. Έννοια και ορισμός ανεργίας	49
3.3.2.Είδη ανεργίας.....	51
3.3.3 Συνέπειες ανεργίας.....	53
3.3.4.Η ανεργία στην Ελλάδα.....	54
3.3.5.Η ανεργία στην Ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση	56
3.3.6. Ανεργία και έξοδος από την ευρωζώνη	58
3.4. Λοιπά δημοσιονομικά μεγέθη	60
3.4.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	60
3.4.1.1. Ορισμός και τρόποι μέτρησης	60
3.4.1.2. Α.Ε.Π. στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη	61
3.4.1.3. Κατανάλωση, επενδύσεις και εισόδημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη.....	65
3.4.1.4. Επιπτώσεις στο ΑΕΠ μιας εξόδου από το ευρώ.....	69
3.4.2. Δημόσιο χρέος.....	71
3.4.2.1. Ορισμός	71
3.4.2.2. Γενική διάκριση	71
3.4.2.3. Επιμέρους διάκριση	72
3.4.2.4. Δημόσιο έλλειμα και δημόσιο χρέος στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη	73
3.4.2.5. Δημόσια έσοδα και δαπάνες στη Ε.Ε. Και στην Ευρωζώνη.....	74
3.4.2.6. Ορισμός των κύριων δεικτών.....	78
3.4.2.7. Ελληνικό δημόσιο χρέος	80
3.4.2.8. Δημόσιο χρέος εκτός ευρωζώνης	83
3.5 Ελληνική τουριστική βιομηχανία και έξοδος από το ευρώ.....	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	90
4.1 Έξοδος μιας χώρας από την ΟΝΕ.(νομική σκοπιά.....	82
4.1.1 Μονομερής αποχώρηση από την Ε.Ε. Η την ΟΝΕ.....	93
4.1.2 Συλλογικό δικαίωμα αποβολής από την ΕΕ ή την ΟΝΕ.....	96
4.1.3. Έμμεσος τρόπος για αποβολή από την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	97
4.2 Επιπτώσεις μιας εξόδου κράτους-μέλους από την ΕΕ ή την ΟΝΕ.....	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ(CAPITAL CONTROLS).....	99
5.1 Εισαγωγή.....	99
5.2 Επιπτώσεις ελέγχων κεφαλαίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	100
5.3 Οι παρενέργειες της επιβολής ελέγχων.....	101
5.4 Βιβλιογραφική ανασκόπηση των ελέγχων.....	102

5.5 Το οικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας στην εφαρμογή των ελέγχων.....	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΡΘΡΑ	108
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	121

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Επιτόκια αναφοράς ΕΚΤ 1999-2014.....	21
Διάγραμμα: 1 Επιπτώσεις πληθωρισμού.....	30
Διάγραμμα: 2 Πληθωρισμός στην Ευρωζώνη κατά την διάρκεια του 2015.....	33
Διάγραμμα: 3 Εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα από τα μέσα της δεκαετίας του 50 μέχρι το 2014.....	35
Διάγραμμα 4: Σύνολο ενεργητικού των τραπεζών στην ευρωζώνη ως ποσοστό του ΑΕΠ(ΙΟΥΝΙΟΣ 2012).....	37
Διάγραμμα 5:Σύνολο τραπεζικών πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα(ως ποσοστό του ΑΕΠ).....	40
Διάγραμμα 6:Εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων(2012-2014) και καταθέσεων στην Ελλάδα.....	44
Πίνακας 2: Μέσα επιτοκίων δανείων σε ευρώ(ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015).....	48
Διάγραμμα 7:Ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015).....	50
Διάγραμμα 8:Ανεργία στην Ελλάδα 2006-2014.....	54
Διάγραμμα 9:Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα 1960-2010.....	55
Διάγραμμα 10:Κατανομή ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα στην Ελλάδα (Α΄ τρίμηνο 2015).....	56
Διάγραμμα 11: Ανεργία νέων στην ευρωζώνη το Δ΄ τρίμηνο του 2012.....	58
Διάγραμμα 12: Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τρέχουσες τιμές αγοράς 2003-2013.....	65
Πίνακας 3: Το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αγοράς 2003-2014, 2012-2014.....	64
Πίνακας 4: Καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών 2004,2009,2014.....	68
Διάγραμμα 14: Εξέλιξη ΑΕΠ Ελλάδος.....	70
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	71
Διάγραμμα 16: Χρέος της γενικής κυβέρνησης,2013 και 2014(ενοποιημένο ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης, %του ΑΕΠ).....	74
Πίνακας 5:Δημοσιονομικό ισοζύγιο και χρέος της γενικής κυβέρνησης, 2011-2014.....	77
Διάγραμμα 17:Εξέλιξη των συνολικών δαπανών και των συνολικών εσόδων,2006-14 (% του ΑΕΠ).....	77
Διάγραμμα 18:Έσοδα και δαπάνες του δημοσίου,2014(% του ΑΕΠ).....	78
Διάγραμμα 19:Χρέος γενικής κυβέρνησης 1980/2014.....	82
Διάγραμμα 20:Ελληνικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	83
Διάγραμμα 21:Η Εξέλιξη του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα υπηρεσιών παροχής Καταλύματος και εστίασης.....	86
Διάγραμμα 22:Ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα υπηρεσιών παροχής Καταλύματος και εστίασης.....	87

Διαγραμμα 23: Η πορεία των καταθέσεων της Ελλάδας(2003-2015).....	101
Διάγραμμα 24: Ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα.....	106
Διάγραμμα 25:Ο Τραπεζικός τομέας στην Ευρωζώνη.....	106
Διάγραμμα 26:Ποσοστιαία μεταβολή των καταθέσεων των Ελληνικών Τραπεζών.....	106

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναμφίβολα η νέα νομισματική μονάδα ,δηλαδή αυτή του ευρώ , άλλαξε τις καθημερινές συναλλακτικές συνήθειες ,και όχι μόνο , εκατομμυρίων πολιτών στην Ευρώπη. Μια Ευρώπη που στην δεκαετία του 1950 προσπαθούσε να μαζέψει τα συντρίμια της από τις στάχτες του Β' παγκόσμιου πολέμου και με πρωτεργάτες ανθρώπους όπως ο Κόνραντ Αντενάουερ¹ ή ο Γιόζεφ Μπαχ² προσπάθησε να μετατρέψει , την κατασπαραγμένη από τους πολέμους και τις εκατόμβες νεκρών, Ευρώπη σε μια Ευρώπη της ειρήνης , των ελεύθερων συναλλαγών και μετακινήσεων ανάμεσα στους πολίτες της. Έτσι οι βάσεις για αυτό το Ευρωπαϊκό όνειρο θεμελιώθηκαν το 1952 με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα ως αποτέλεσμα της σύμπραξης έξι κρατών της Ευρώπης , του Βελγίου , της Δ. Γερμανίας , της Γαλλίας , του Λουξεμβούργου , της Ολλανδίας και της Ιταλίας.

Με το πέρασμα των χρόνων διαπιστώθηκε η ανάγκη υπερκέρασης των εμποδίων και προβλημάτων που έθετε η κοινή αγορά των εθνικών νομισμάτων , εμπόδια που είχαν να κάνουν με τις συναλλακτικές ισοτιμίες και την μη τήρηση των όρων του ίσου ανταγωνισμού ανάμεσα στις χώρες μέλη της κοινής αγοράς δηλαδή η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μπορεί να προσκομίσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις του, ενώ η ανατίμηση του νομίσματος ενός άλλου κράτους μέλους μπορεί να παρενοχλήσει τις εξαγωγές του. Πράγματι, η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μιας κοινής αγοράς έχει αποτελέσματα ισοδύναμα με την επιβολή τελωνειακών δασμών σε όλα τα εισαγόμενα είδη και την επιδότηση όλων των εξαγομένων αγαθών και υπηρεσιών. Αντίστροφα, η υπερτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους σημαίνει περιορισμό των εξαγωγών και ενθάρρυνση των εισαγωγών, καταστάσεις που παρενοχλούν τις οικονομικές δραστηριότητες στο κράτος αυτό.

1

Ο πρώτος Καγκελάριος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ο οποίος ηγήθηκε του νεοσύστατου κράτους από το 1949 έως το 1963, άλλαξε περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον την εικόνα της μεταπολεμικής Γερμανίας και την ευρωπαϊκή ιστορία.

Ακρογωνιαίος λίθος της εξωτερικής πολιτικής του Αντενάουερ ήταν η συμφιλίωση με τη Γαλλία. Μαζί με τον Γάλλο Πρόεδρο Σαρλ ντε Γκωλ πέτυχαν ένα σπουδαίο ιστορικό γεγονός: το 1963, οι άλλοτε άσπονδοι εχθροί, Γερμανία και Γαλλία, υπέγραψαν σύμφωνο φιλίας, που αποτέλεσε ορόσημο στην πορεία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

2

Ο Γιόζεφ Μπεχ ήταν ο Λουξεμβούργιος πολιτικός που συνέβαλε στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα στις αρχές της δεκαετίας του 1950 και ένας από τους κορυφαίους αρχιτέκτονες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος στη συνέχεια.

Το κοινό ανακοινωθέν των χωρών της Μπενελούξ ήταν αυτό που προκάλεσε τη σύγκληση της Διάσκεψης της Μεσσήνης τον Ιούνιο του 1955, η οποία άνοιξε τον δρόμο για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Μια ενιαία αγορά χωρίς ενιαίο νόμισμα είναι εκτεθειμένη σε νομισματικούς και οικονομικούς κινδύνους. Στο νομισματικό πεδίο, λόγω της δυνατότητας μεταβολής προς τα πάνω ή προς τα κάτω της τιμής ορισμένων νομισμάτων των κρατών μελών, υπάρχει συναλλαγματικός κίνδυνος στις πωλήσεις επί πιστώσει σε εταίρο άλλου κράτους μέλους, πράγμα που περιορίζει πολύ αυτού του είδους τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Πράγματι μια μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών, ακόμη και μικρή, μπορεί να μεταβάλλει σημαντικά την ισορροπία των συμβάσεων μεταξύ ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, όπως μπορεί να επηρεάσει τον σχετικό πλούτο των πολιτών και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

Οπότε τα προβλήματα αυτά με την έλευση του κοινού νομίσματος ξεπεράστηκαν και στις αρχές της δεκαετίας του 2000 πραγματικά η Ευρώπη ζούσε το όραμα που είχαν εμπνευστεί οι πρωτεργάτες της ένωσης των ευρωπαϊκών κρατών πίσω στα 1950 δηλαδή ειρήνη , ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων και ελεύθερη μετακίνηση πολιτών των κρατών μελών της νομισματικής ένωσης. Η χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2007 - 2008 όμως έμελλε να μετατρέψει αυτό το όνειρο σε εφιάλη για πολλές κυβερνήσεις (ιδίως της Νότιας Ευρώπης) και φυσικά των πολιτών τους , με εκείνη την χρονική περίοδο να αποτελεί και την περίοδο όπου για πρώτη φορά να ακούγονται δειλά – δειλά οι πρώτες συζητήσεις για τυχόν κατάρρευση του κοινού νομίσματος και προκειμένου να μην συμβεί αυτό θα ήταν αναγκαίο να αποχωρήσουν κάποιες χώρες από την Οικονομική Νομισματική Ένωση. Μοιραία λοιπόν άρχισαν και οι πρώτες συζητήσεις για της συνέπειες μιας τυχόν εξόδου μιας χώρας μέλους της Ο.Ν.Ε. από την ζώνη του ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1. Ιστορικό

1.1.1. Η αρχή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε για να τεθεί τέλος στους συχνούς και αιματηρούς πολέμους μεταξύ των γειτονικών ευρωπαϊκών χωρών που κατέληξαν στον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Ήδη από το 1950, με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), αρχίζει η ένωση των ευρωπαϊκών χωρών σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο με στόχο τη διασφάλιση διαρκούς ειρήνης. Τα έξι ιδρυτικά μέλη είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες.

«Δεν θα υπάρξει ειρήνη για την Ευρώπη, αν τα κράτη συνεχίζουν να βασίζονται στην εθνική κυριαρχία. Οι χώρες της Ευρώπης είναι πολύ μικρές για να εγγυηθούν στους πολίτες τους την αναγκαία ευημερία και την κοινωνική πρόοδο. Τα κράτη της Ευρώπης θα πρέπει να επιλέξουν τη συνεργασία και την ομοσπονδιακή μορφή...», έλεγε ο Γάλλος πολιτικός Ρομπέρ Σουμάν³, διαπρεπής νομικός και Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας από το 1948-1952, ο οποίος θεωρείται ως ο «αρχιτέκτονας» του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Ο Ρομπέρ Σουμάν, σε συνεργασία με τον Ζαν Μονέ, γάλλο οικονομικό και πολιτικό σύμβουλο και εμπνευστή του παγκοσμίως γνωστού «Σχεδίου Σουμάν», οραματίστηκαν και σχεδίασαν τη συγχώνευση της βαριάς βιομηχανίας της Δυτικής Ευρώπης. Ο κύριος στόχος του «Σχεδίου» ήταν η ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των βιομηχανικών χωρών της Ευρώπης, με το σκεπτικό ότι οι χώρες που συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές δημιουργούν μεταξύ τους οικονομικές αλληλεξαρτήσεις, κάτι που ελαχιστοποιεί το ενδεχόμενο συγκρούσεων.

Το «Σχέδιο Σουμάν», δημοσιεύθηκε στις 9 Μαΐου του 1950, ημερομηνία που αναγράφεται πλέον στη ληξιαρχική πράξη γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το «Σχέδιο Σουμάν», πρότεινε τον από κοινού έλεγχο της παραγωγής άνθρακα και χάλυβα, που ήταν οι σημαντικότερες πρώτες ύλες για την πολεμική βιομηχανία. Σκοπός του σχεδίου, ήταν να πάψουν τα κράτη να ασκούν κυριαρχικά δικαιώματα στους πόρους που

3

Γεννήθηκε το 1886 στο Λουξεμβούργο, πατρίδα της μητέρας του, ενώ ο πατέρας του καταγόταν από τη Λωρραίνη. Σπούδασε νομικές επιστήμες στο Μετς, στη Βόννη και στο Στρασβούργο. Είχε γερμανική υπηκοότητα και πολέμησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων. Μετά το τέλος του πολέμου ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του ως πολιτικός στη Γαλλία. Το 1941 η Γκεστάπο φυλάκισε τον Σουμάν, αλλά εκείνος δραπέτευσε και εργάστηκε στη Αντίσταση το 1942. Ήταν ο εμπνευστής της Ευρωπαϊκής ενοποίησης και της ΕΚΑΧ. Διατέλεσε πρόεδρος του κοινοτικού οργάνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Απεβίωσε το 1963.

διαδραμάτισαν ζωτικό ρόλο στους παγκόσμιους πολέμους – δηλ. τον άνθρακα και το χάλυβα – ούτως ώστε να διασφαλιστεί διαρκής ειρήνη.

Στην πρόταση «Σουμάν» ανταποκρίνονται θετικά, η Γερμανία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, αλλά και η Ιταλία. Έτσι γεννιέται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), με τη «Συνθήκη των Παρισίων», στις 18 Απριλίου 1951 και πρώτο Πρόεδρο τον Ζαν Μονέ. Οι δύο μεγάλοι αντίπαλοι, Γερμανία και Γαλλία, βρίσκονται μετά από αιώνες στο ίδιο στρατόπεδο. Η επιτυχία της ΕΚΑΧ, οδηγεί τις έξι συνιδρύτριες χώρες, στη διεύρυνση της συνεργασίας τους και στην υπογραφή της «Συνθήκης της Ρώμης», στις 25 Μαρτίου του 1957.

Με τη συνθήκη αυτή εγκαθιδρύονται δύο νέοι θεσμοί:

Η «Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας – (ΕΚΑΕ)», η οποία θέτει υπό κοινό έλεγχο την ειρηνική χρήση της ατομικής ενέργειας, στο πρότυπο της ΕΚΑΧ και η «Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα – (ΕΟΚ)», η οποία αποτελεί την πρώτη μορφή τελωνειακής ένωσης, μεταξύ των έξι χωρών που συμμετέχουν, καθώς, βασίζεται σε ελεύθερες διασυνοριακές συναλλαγές με την κατοχύρωση “τεσσάρων ελευθεριών”, όπως ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και ανθρώπων.⁴

1.1.2. Από το 60’ έως σήμερα

Το διάστημα της δεκαετίας του 1960 είναι ευνοϊκό για την οικονομία ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, της κατάργησης των δασμών στις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Τα κράτη μέλη συμφωνούν, επίσης, να ελέγχουν από κοινού την παραγωγή τροφίμων, ούτως ώστε να υπάρχει επάρκεια τροφίμων για όλους – και σύντομα δημιουργείται ακόμη και πλεόνασμα στη γεωργική παραγωγή. Ο Μάιος του 1968 γίνεται γνωστός για τις φοιτητικές εξεγέρσεις στο Παρίσι. Πολλές αλλαγές στην κοινωνία και στη συμπεριφορά συνδέονται με την αποκαλούμενη «γενιά του ’68».

Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Ιανουαρίου 1973, αυξάνοντας τον αριθμό των κρατών μελών σε εννέα. Ο σύντομος, αλλά βίαιος αραβοϊσραηλινός πόλεμος, τον Οκτώβριο του 1973, είχε ως συνέπεια την ενεργειακή κρίση καθώς και σειρά οικονομικών προβλημάτων για την Ευρώπη. Η ανατροπή του καθεστώτος του Σαλαζάρ στην Πορτογαλία το 1974 και ο θάνατος του στρατηγού Φράνκο στην Ισπανία το 1975, σηματοδοτούν την πτώση των τελευταίων ακροδεξιών δικτατοριών στην Ευρώπη. Χάρη στην περιφερειακή πολιτική της ΕΕ, τεράστια ποσά μεταφέρονται στις φτωχότερες περιφέρειες με στόχο τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την ανάπτυξη υποδομών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξάνει την

⁴ Οι τρεις παραπάνω «Κοινότητες», ΕΟΚ, ΕΚΑΕ και ΕΚΑΧ, συγχωνεύτηκαν στις 8 Απριλίου του 1965, στην «Ευρωπαϊκή Κοινότητα», η οποία στη συνέχεια διευρύνθηκε με τη συμμετοχή και άλλων κρατών – μελών και από την 1η Ιανουαρίου του 1993, τίθεται σε ισχύ η «Ενιαία Αγορά».

επιρροή του στις υποθέσεις της ΕΕ και, το 1979, όλοι οι πολίτες μπορούν για πρώτη φορά να εκλέξουν απευθείας τα μέλη του.

Το πολωνικό συνδικάτο Αλληλεγγύη (Solidarność), με επικεφαλής τον Λεχ Βαλέσα, γίνεται ευρέως γνωστό σε όλη την Ευρώπη και στον κόσμο ύστερα από τις απεργίες στα ναυπηγεία της πόλης Γκντανσκ το καλοκαίρι του 1980. Το 1981, η Ελλάδα γίνεται το δέκατο μέλος της ΕΕ, ενώ η Ισπανία και η Πορτογαλία ακολουθούν πέντε χρόνια αργότερα. Το 1986 υπογράφεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία παρέχει τη βάση για ένα φιλόδοξο εξαετές πρόγραμμα που αποσκοπεί στην εξάλειψη των εμποδίων στο ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη οδηγεί στη δημιουργία της «Ενιαίας Αγοράς». Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, στις 9 Νοεμβρίου 1989, προκαλεί σοβαρή πολιτική αναταραχή. Τα σύνορα μεταξύ της Ανατολικής και της Δυτικής Γερμανίας ανοίγουν για πρώτη φορά σε διάστημα 28 ετών και σύντομα συντελείται η επανένωση της χώρας.

Με την κατάρρευση του κομμουνισμού στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, οι Ευρωπαίοι γίνονται στενότεροι γείτονες. Το 1993, η Ενιαία Αγορά ολοκληρώνεται με την καθιέρωση των «τεσσάρων ελευθεριών»: της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων. Στη δεκαετία του '90 υπογράφονται, επίσης, δύο συνθήκες: το 1993, η συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση και, το 1999, η συνθήκη του Άμστερνταμ. Αρχίζει ο προβληματισμός για το πώς θα προστατευθεί το περιβάλλον και, επίσης, για τον τρόπο με τον οποίο οι Ευρωπαίοι μπορούν να αναλάβουν κοινή δράση σε θέματα ασφάλειας και άμυνας. Το 1995, η ΕΕ αποκτά τρία ακόμη νέα μέλη, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Ένα μικρό χωριό στο Λουξεμβούργο δίνει το όνομά του στις συμφωνίες του Σένγκεν που επιτρέπουν σταδιακά στους Ευρωπαίους πολίτες να ταξιδεύουν χωρίς να υποβάλλονται σε έλεγχο διαβατηρίων στα εσωτερικά σύνορα. Εκατομμύρια νέων σπουδάζουν σε άλλες χώρες με την υποστήριξη της ΕΕ. Η επικοινωνία διευκολύνεται δεδομένου ότι όλο και περισσότερα άτομα αρχίζουν να χρησιμοποιούν κινητά τηλέφωνα και το Διαδίκτυο.

Το ευρώ είναι το νέο νόμισμα πολλών Ευρωπαίων. Η 11η Σεπτεμβρίου 2001, ημέρα κατά την οποία αεροπειρατές έριξαν αεροπλάνα σε κτίρια της Νέας Υόρκης και της Ουάσινγκτον, είναι πλέον συνώνυμη με τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας». Οι χώρες της ΕΕ αρχίζουν να συνεργάζονται στενότερα για την καταπολέμηση του εγκλήματος. Η πολιτική διχοτόμηση μεταξύ της Ανατολικής και της Δυτικής Ευρώπης θεωρείται πως λήγει με την προσχώρηση στην ΕΕ 10 νέων χωρών το 2004 και άλλων δύο χωρών το 2007. Η χρηματοπιστωτική κρίση που πλήττει την παγκόσμια οικονομία τον Σεπτέμβριο του 2008, οδηγεί σε στενότερη οικονομική συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Η Συνθήκη της Λισαβόνας κυρώνεται από όλες τις χώρες της ΕΕ πριν τεθεί σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η ΕΕ αποκτά σύγχρονους θεσμούς και πιο αποτελεσματικές μεθόδους εργασίας.

1.2. Όργανα της Ε.Ε.

Η κοινοτική έννομη τάξη έχει ανάγκη από την πρόβλεψη ύπαρξης οργάνων τα οποία θα εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση του έργου που έχει ανατεθεί στην κοινότητα. Σύμφωνα με τις ιδρυτικές συνθήκες τα κύρια όργανα των κοινοτήτων είναι το συμβούλιο , η επιτροπή , το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο , ο ευρωπαϊκός διαμεσολαβητής , το ελεγκτικό συνέδριο και το δικαστήριο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

1.2.1. Το συμβούλιο

Το συμβούλιο είναι το όργανο με τις σημαντικότερες αρμοδιότητες στην ένωση και συγκροτείται από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών. Η προεδρία του συμβουλίου είναι «κυλιόμενη» , εναλλάσσονται δηλαδή σε αυτήν όλα τα κράτη μέλη ανά εξάμηνο με αλφαβητική σειρά. Η εναλλαγή αυτή επιτρέπει στο κάθε μέλος να επιδιώξει , όταν προεδρεύει , την πραγμάτωση των κοινοτικών στόχων που αυτό θέτει. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με ψηφοφορία και οι εξουσίες του συμβουλίου μπορούν να διακριθούν σε γενικού και ειδικού χαρακτήρα όπου στις πρώτες ανήκει η νομοθετική εξουσία η οποία εκδηλώνεται με την έκδοση κανονισμών και οδηγιών. Στις ειδικές εξουσίες υπάγονται ο συντονισμός των σχέσεων των κρατών μελών με τις κοινότητες , η έγκριση του σχεδίου του κοινοτικού προϋπολογισμού , οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη μιας χώρας στην Ε.Ε. κ.α.

1.2.2. Η επιτροπή

Η επιτροπή προορίζεται να προσδίδει στην κοινότητα την ταυτότητά της και να καθορίζει το κοινοτικό συμφέρον. Αποτελείται από 17 μέλη τα οποία προτείνονται από τα κράτη μέλη και εγκρίνονται από το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Τα μέλη της επιτροπής «ασκούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ανεξαρτησία προς το γενικό συμφέρον της κοινότητας»⁵. Η επιτροπή συνεδριάζει κάθε εβδομάδα και οι αποφάσεις της λαμβάνονται , κατά κανόνα , ομόφωνα. Οι εξουσίες που ανατίθενται στην επιτροπή είναι ποικίλες και έχουν σαν συνισταμένη το ρόλο της ως «φύλακα των συνθηκών», οργάνου δηλαδή επιφορτισμένου με την διαφύλαξη της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και προαγωγής του κοινοτικού συμφέροντος.

1.2.3. Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο

Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο συγκροτείται από αντιπροσώπους των λαών που έχουν συνενωθεί στην κοινότητα χωρίς όμως να διαθέτει τις εξουσίες που ανατίθενται στα εθνικά κοινοβούλια. Τα μέλη του δεν μετέχουν στις εργασίες του συγκροτώντας εθνικές αντιπροσωπίες αλλά πολιτικούς σχηματισμούς που ονομάζονται πολιτικές ομάδες. Το κοινοβούλιο ελέγχει τις δραστηριότητες των υπολοίπων κοινοτικών οργάνων , εγκρίνει τον

προϋπολογισμό της κοινότητας , παρεμβαίνει στην κοινοτική νομοθετική διαδικασία και γνωμοδοτεί για την σύναψη συμφωνιών σύνδεσης της κοινότητας με τρίτες χώρες.

1.2.4. Το ευρωπαϊκό δικαστήριο

Το ευρωπαϊκό δικαστήριο ή δικαστήριο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων είναι το όργανο που εξασφαλίζει το σεβασμό του κοινοτικού δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των συνθηκών και των νομικών πράξεων που εκδίδονται από το συμβούλιο και από την επιτροπή. Συγκροτείται από τόσους δικαστές όσα είναι τα κράτη μέλη ,συν έναν, εάν απαιτείται, για να είναι ο αριθμός μονός. Οι δικαστές διορίζονται για χρονικό διάστημα έξι ετών ύστερα από σύμφωνη γνώμη των κρατών μελών. Οι συνεδριάσεις γίνονται με ολομέλεια , υπάρχει όμως η δυνατότητα συγκρότησης τμημάτων.

1.2.5. Το ελεγκτικό συνέδριο και ο ευρωπαϊκός διαμεσολαβητής

Το ελεγκτικό συνέδριο είναι η «δημοσιονομική συνείδηση» της κοινότητας. Συγκροτείται από δώδεκα μέλη που διορίζονται από το συμβούλιο και αποστολή του είναι να βοηθάει το συμβούλιο και το κοινοβούλιο στον έλεγχο που ασκούν κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού.

Ο ευρωπαϊκός διαμεσολαβητής ορίζεται από το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο με θητεία που διαρκεί όσο η βουλευτική περίοδος. Διαρκεί έρευνες για καταγγελίες κακής διοίκησης στην κοινότητα που του υποβάλλονται από πολίτες και υποβάλλει σχετική έκθεση στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και στο όργανο το οποίο αφορά η καταγγελία όπως επίσης υποβάλλει στη συνέλευση ετήσια έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα των ερευνών του.

1.3. Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της Ελλάδας προϋπήρχε της διασύνδεσης της πορείας της χώρας με τις προσπάθειες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας / Ένωσης. Έλαβε, ωστόσο, συγκεκριμένη διάσταση με την υποβολή της αίτησης για σύνδεση με τη νεοπαγή Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), τον Ιούνιο του 1959, αίτηση που οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας – ΕΟΚ, τον Ιούνιο του 1961. Η Συμφωνία αυτή που ουσιαστικά αποτελούσε το πρώτο βήμα στην πορεία της Ελλάδας για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, «πάγωσε» με την εγκαθίδρυση της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα (Απρίλιος 1967) και επανεργοποιήθηκε μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας (Ιούλιος 1974).

Ο στόχος όμως της ελληνικής κυβέρνησης και ειδικότερα του τότε πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή ήταν η επιδίωξη της ενσωμάτωσης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως πλήρες μέλος. Πράγματι, η αίτηση για πλήρη ένταξη υποβλήθηκε στις 12 Ιουνίου 1975, με επιστολή που ο Κ. Καραμανλής απηύθυνε στον τότε πρόεδρο του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Υπουργό Εξωτερικών της Ιρλανδίας G. Fitzgerald.

Οι λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα επέλεξε την πλήρη ένταξη στην Κοινότητα μπορούν να συνοψισθούν στους εξής:

- Θεώρησε την Κοινότητα ως το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολιτικό της σύστημα και θεσμούς.
- Επεδίωκε την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της θέσης της στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα καθώς και της «διαπραγματευτικής της δύναμης», ιδιαίτερα σε σχέση με την Τουρκία η οποία εμφανιζόταν ως η μείζων απειλή για την Ελλάδα μετά την εισβολή και κατάληψη μέρους της Κύπρου (Ιούλιος 1974). Στα πλαίσια αυτά, η Ελλάδα επεδίωκε επίσης τη χαλάρωση της έντονης εξάρτησης που είχε αναπτύξει μεταπολεμικά από τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ).
- Θεώρησε την ένταξη στην Κοινότητα ως ισχυρό παράγοντα που θα συνέβαλε στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.
- Επιθυμούσε ως ευρωπαϊκή χώρα, να είναι «παρούσα» και να επηρεάσει τις διεργασίες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και το πρότυπο της Ευρώπης, στο οποίο η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει.

Η πρώτη αντίδραση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Ελληνική αίτηση εκδηλώθηκε αρχικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission) η οποία σύμφωνα με το (τότε) άρθρο 237 της Συνθήκης της Ρώμης, έπρεπε να διατυπώσει «γνώμη» πάνω στην αίτηση χώρας για ένταξη στην Κοινότητα. Η Επιτροπή δημοσίευσε τη «γνώμη» της στις 28 Ιανουαρίου 1976. Προς μεγάλη έκπληξη, ενώ τόνισε ότι πρέπει να δοθεί «σαφώς θετική απάντηση» στο αίτημα της Ελλάδας για ένταξη, πρότεινε θέσπιση προενταξιακής μεταβατικής περιόδου πριν από την πλήρη θεσμική ενσωμάτωση της χώρας προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

Με παρέμβαση του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή προς τις κυβερνήσεις των εννέα χωρών – μελών και ιδιαίτερα τη Γαλλία και Γερμανία, η πρόταση αυτή της Επιτροπής απορρίφθηκε. Έτσι, τον Ιούλιο 1976 άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το Μάιο 1979 με την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης στην Αθήνα (στο Ζάππειο Μέγαρο). Το Ελληνικό Κοινοβούλιο κύρωσε την Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 28 Ιουνίου 1979.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα / Ένωση στην περίοδο 1981-2002 μπορεί να διακριθεί σε τρεις βασικές χρονικές υπό-περιόδους: την πρώτη μεταξύ 1981-1985, τη δεύτερη μεταξύ 1985-1995 και την τρίτη από το 1996 μέχρι σήμερα.

Η πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται από έντονη αμφισβήτηση ορισμένων σοβαρών πτυχών της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η αναθεώρηση της θέσης της χώρας στην Κοινότητα με τη διαμόρφωση ενός «ειδικού καθεστώτος» σχέσεων και ρυθμίσεων.

Για το σκοπό αυτό, η Ελλάδα υπέβαλε, το Μάρτιο του 1982, Υπόμνημα με το οποίο ζήτησε πρόσθετες αποκλίσεις από την εφαρμογή ορισμένων κοινοτικών πολιτικών καθώς και πρόσθετη οικονομική ενίσχυση για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε ως βάσιμο μόνο το δεύτερο αίτημα το οποίο ουσιαστικά ικανοποιήθηκε με την έγκριση, το 1985, των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ). Η σημασία των ΜΟΠ όμως ήταν πολύ μεγαλύτερη των πρόσθετων πόρων που εγκρίθηκαν τότε για την Ελλάδα γιατί εγκαινίασαν την προσπάθεια για την ανάπτυξη διαρθρωτικής πολιτικής από πλευράς Ε.Ε., η οποία αποκρυσταλλώθηκε το 1988 στη νέα διαρθρωτική πολιτική, το πρώτο «πακέτο Delors».

Στα γενικότερα θέματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και ειδικότερα στις προσπάθειες και τα σχέδια για την εμβάθυνση της ενοποίησης στο θεσμικό, πολιτικό και αμυντικό τομέα, Η Ελλάδα υπήρξε ιδιαίτερα επιφυλακτική την περίοδο αυτή.

Στη δεύτερη περίοδο της συμμετοχής της, η πολιτική που προβάλλει η Ελλάδα στην Ε.Ε. χαρακτηρίζεται βαθμιαία από εντονότερες φιλο-ενοποιητικές θέσεις. Ιδιαίτερα από το 1988 και μετά, αρχίζει να υποστηρίζει το «ομοσπονδιακό» πρότυπο ενοποίησης καθώς και την ανάπτυξη κοινής πολιτικής σε νέους τομείς (παιδεία, υγεία, περιβάλλον), την ενίσχυση των υπερεθνικών θεσμών (Επιτροπή και Κοινοβούλιο) και την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας από την Ένωση. Από την άλλη πλευρά όμως υπάρχουν ακόμη αντιφάσεις, τόσο στον οικονομικό τομέα, με την απόκλιση της χώρας από το μέσο «κοινοτικό» επίπεδο ανάπτυξης, όσο και στον πολιτικό, με το πρόβλημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ που εκτονώθηκε με την υπογραφή της ενδιάμεσης Συμφωνίας.

Παράλληλα, από το 1987, η Ελλάδα αρχίζει να αναδεικνύει ως κύριο πολιτικό στόχο τη διασφάλιση της προοπτικής ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Για το σκοπό αυτό, υποστήριξε την κυβέρνηση της Λευκωσίας στην υποβολή από την τελευταία αίτησης για ένταξη, τον Ιούνιο του 1990.

Η τρίτη περίοδος της συμμετοχής της Ελλάδας στην Κοινότητα / Ένωση, ξεκίνησε το 1996 και χαρακτηρίζεται από ακόμα μεγαλύτερη υποστήριξη προς την ιδέα και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την εμβάθυνση της ενοποίησης σε όλους τους τομείς, με άξονα μάλιστα το ομοσπονδιακό μοντέλο. Χαρακτηρίζεται ακόμα από την προσπάθεια υψηλότερης οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης με την επίτευξη των «κριτηρίων σύγκλισης» της Συνθήκης του Μάαστριχτ και τη συμμετοχή της χώρας ως πλήρες μέλος στο ενιαίο νόμισμα (ευρώ) και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) από την 1η Ιανουαρίου 2002.

Η τέταρτη ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. (πρώτο εξάμηνο 2003) αποτέλεσε επιτυχία της Ελλάδας, ενώ κατά τη διάρκειά της συντελέστηκε η μεγαλύτερη διεύρυνση στη μέχρι τώρα ιστορία της Ενωμένης Ευρώπης (10 νέα κράτη μέλη). Η Ελλάδα σήμερα εξακολουθεί να υποστηρίζει σθεναρά την εμβάθυνση όσο και τη διεύρυνση της Ε.Ε, με επόμενο σταθμό την πλήρη ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2014.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το ευρώ αποτελεί σήμερα στοιχείο της καθημερινής ζωής των πολιτών 17 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Μακροπρόθεσμα, κι άλλα κράτη μέλη πρόκειται να υιοθετήσουν το ευρώ. Το ενιαίο νόμισμα παρουσιάζει αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα: ελαττώνει το κόστος των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, διευκολύνει τα ταξίδια, ενδυναμώνει το ρόλο της Ευρώπης σε διεθνές επίπεδο κ.λπ.

2.1. Τα τρία στάδια προς την Ο.Ν.Ε.

Η Συνθήκη προβλέπει την καθιέρωση της ΟΝΕ σε τρία στάδια:

2.1.1. Το 1ο στάδιο

Με βάση την Έκθεση Delors, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε τον Ιούνιο του 1989 ότι το πρώτο στάδιο υλοποίησης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης θα ξεκινούσε την 1η Ιουλίου 1990, ημερομηνία κατά την οποία καταργήθηκαν κατ' αρχήν όλοι οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Επειδή το διαθέσιμο χρονικό διάστημα ήταν σχετικά σύντομο και τα καθήκοντα που έπρεπε να αναληφθούν πολύπλοκα, η Επιτροπή των Διοικητών ανέλαβε και τις προπαρασκευαστικές εργασίες για το Τρίτο Στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Πρώτα έπρεπε να εντοπιστούν όλα τα θέματα που έπρεπε να τεθούν υπό εξέταση σε αρχικό στάδιο, να θεσπιστεί ένα πρόγραμμα εργασίας έως τα τέλη του 1993 και να προσδιοριστούν καταλλήλως τα καθήκοντα που θα αναλάμβαναν οι υπάρχουσες υποεπιτροπές και ομάδες εργασίας οι οποίες είχαν συσταθεί για τον σκοπό αυτόν.

Για την υλοποίηση του Δεύτερου και του Τρίτου Σταδίου ήταν απαραίτητη η αναθεώρηση της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (της «Συνθήκης της Ρώμης»), προκειμένου να θεσπιστεί η απαραίτητη θεσμική δομή. Για τον σκοπό αυτόν συγκλήθηκε Διακυβερνητική Διάσκεψη για την ΟΝΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1991 παράλληλα με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη για την πολιτική ένωση.

Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 1991 και υπεγράφη στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992. Ωστόσο, εξαιτίας καθυστερήσεων στη διαδικασία κύρωσης, η Συνθήκη (η οποία τροποποίησε τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, μετονομάζοντάς την σε Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και εισήγαγε, μεταξύ άλλων, το Πρωτόκολλο για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και το Πρωτόκολλο για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος) τέθηκε τελικά σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.

2.1.2 Το 2ο στάδιο

Η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) την 1η Ιανουαρίου 1994 σηματοδότησε την έναρξη του Δεύτερου Σταδίου της ΟΝΕ και, κατά συνέπεια, τη διάλυση της Επιτροπής των Διοικητών. Το ΕΝΙ αποτέλεσε ένα μεταβατικό στάδιο, το οποίο αντανakλούσε επίσης την κατάσταση της νομισματικής ολοκλήρωσης στο εσωτερικό της Κοινότητας. Το ΕΝΙ δεν έφερε καμία ευθύνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού αυτή αποτελούσε αποκλειστικό δικαίωμα των εθνικών αρχών. Επιπλέον, δεν είχε καμία αρμοδιότητα παρέμβασης στις αγορές συναλλάγματος.

Για τον σκοπό αυτόν, το ΕΝΙ αποτέλεσε ένα βήμα διαβουλεύσεων, καθώς και ανταλλαγής απόψεων και πληροφοριών για θέματα πολιτικής. Τον Δεκέμβριο του 1995 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε να ονομάσει «ευρώ» την ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα η οποία επρόκειτο να εισαχθεί κατά την έναρξη του Τρίτου Σταδίου, και επιβεβαίωσε ότι το Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ θα ξεκινούσε την 1η Ιανουαρίου 1999.

Το Συμβούλιο με δήλωσή του τον Μάιο του 1998 συμπλήρωσε το Σύμφωνο και ενίσχυσε τις αντίστοιχες δεσμεύσεις. Το Σύμφωνο αναθεωρήθηκε το 2005 και το 2011. Στις 2 Μαΐου 1998 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης –συνερχόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων– αποφάσισε ομόφωνα ότι 11 κράτη μέλη πληρούσαν τα κριτήρια που ήταν απαραίτητα για τη συμμετοχή στο Τρίτο στάδιο της ΟΝΕ και την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος την 1η Ιανουαρίου 1999. Οι αρχικοί συμμετέχοντες ήταν το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Φινλανδία. Επιπλέον, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων κατέληξαν σε συμφωνία σε πολιτικό επίπεδο για τις προσωπικότητες που επρόκειτο να προταθούν ως μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

2.1.3 Το 3ο στάδιο

Το τρίτο και τελικό στάδιο της ΟΝΕ ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1999 με τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των 11 κρατών μελών που συμμετείχαν αρχικά στη Νομισματική Ένωση και με την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής υπό την ευθύνη της ΕΚΤ.

Τα συμμετέχοντα κράτη μέλη έγιναν 12 με την είσοδο της Ελλάδας στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ την 1η Ιανουαρίου 2001. Η Σλοβενία έγινε το δέκατο τρίτο μέλος της ζώνης του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2007. Ακολούθησαν η Κύπρος και η Μάλτα έναν χρόνο μετά, η Σλοβακία την 1η Ιανουαρίου 2009, η Εσθονία την 1η Ιανουαρίου 2011, η Λετονία την 1η Ιανουαρίου 2014 και η Λιθουανία την 1η Ιανουαρίου 2015. Οι κεντρικές τράπεζες των χωρών που εντάχθηκαν στη ζώνη του ευρώ έγιναν αυτομάτως –από την ημέρα της ένταξης– μέλη του Ευρωσυστήματος.

2.2. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) είναι αρμόδια για τη διαχείριση του ευρώ και για τη χάραξη και εφαρμογή της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ. Βασικός της στόχος είναι να διατηρεί σταθερές τις τιμές, στηρίζοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Κύριες αρμοδιότητες της είναι:

- Καθορίζει τα επιτόκια επιτόκια με τα οποία δανείζει τις εμπορικές τράπεζες στην Ευρωζώνη (γνωστή επίσης ως ζώνη του ευρώ), ελέγχοντας έτσι την προσφορά χρήματος και τον πληθωρισμό
- Διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά αποθέματα της Ευρωζώνης και την αγορά ή πώληση νομισμάτων, ώστε να διατηρείται η ισοτιμία των συναλλαγματικών ισοτιμιών
- Διασφαλίζει την κατάλληλη εποπτεία των χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων από τις εθνικές αρχές, καθώς και την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών
- Μεριμνά για την ασφάλεια και την ευρωστία του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος
- Εξουσιοδοτεί τις χώρες της Ευρωζώνης να εκδίδουν χαρτονομίσματα ευρώ
- Παρακολουθεί τις τάσεις των τιμών και αξιολογεί τους κινδύνους που προκύπτουν για τη σταθερότητα των τιμών.

Ο πρόεδρος της ΕΚΤ την εκπροσωπεί σε υψηλού επιπέδου ευρωπαϊκές και διεθνείς συνεδριάσεις. Η ΕΚΤ διαθέτει τα ακόλουθα τρία όργανα λήψης αποφάσεων:

- το Διοικητικό Συμβούλιο ,το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων, το οποίο απαρτίζεται από την Εκτελεστική Επιτροπή (βλ. κατωτέρω) και από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωζώνης.
- την Εκτελεστική Επιτροπή που ασχολείται με την καθημερινή λειτουργία της ΕΚΤ και απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τέσσερα άλλα μέλη που διορίζονται για 8 χρόνια από τους ηγέτες των χωρών της Ευρωζώνης.
- το Γενικό Συμβούλιο το οποίο έχει περισσότερο έναν συμβουλευτικό και συντονιστικό ρόλο και απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

Η ΕΚΤ συνεργάζεται με τις κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών της ΕΕ. Μαζί αποτελούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών⁶. Ηγείται της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών στην Ευρωζώνη. Η συνεργασία αυτή αποκαλείται Ευρωσύστημα⁷.

Οι αρμοδιότητες των διοικητικών οργάνων είναι:

- Διοικητικό Συμβούλιο: αξιολογεί τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις, διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης και καθορίζει τα επιτόκια δανεισμού που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα στις εμπορικές τράπεζες.
- Εκτελεστική Επιτροπή: εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική, διαχειρίζεται τις τρέχουσες υποθέσεις, προετοιμάζει τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και ασκεί εξουσίες που της έχει αναθέσει το Διοικητικό Συμβούλιο.
- Γενικό Συμβούλιο: συμμετέχει στο συμβουλευτικό και συντονιστικό έργο και βοηθά στην προετοιμασία της προσχώρησης νέων χωρών στην Ευρωζώνη.

προσχώρησης νέων χωρών στην Ευρωζώνη.

• Ημερομηνία	• Διευκόλυνση Αποδοχής Καταθέσεων	• Δημοπρασίες Σταθερού Επιτοκίου Σταθερό Επιτόκιο	• Δημοπρασίες Ανταγωνιστικού Επιτοκίου Ελάχιστο Επιτόκιο	• Διευκόλυνση Οριακής Χρηματοδότησης
• 10/09/2014	• -0,20	• 0,05	• -	• 0,30
• 1/06/2014	• -0,10	• 0,5	• -	• 0,40
• 13/11/2013	• 0,00	• 0,25	• -	• 0,75
• 08 05/2013	• 0,00	• 0,50	• -	• 1,00
• 11/07/2012	• 0,00	• 0,75	• -	• 1,50
• 14/12/2011	• 0,25	• 1,00	• -	• 1,75
• 09/11/2011	• 0,50	• 1,25	• -	• 2,00
• 3/07/2011	• 0,75	• 1,50	• -	• 2,25
• 13/04/2011	• 0,50	• 1,25	• -	• 2,00
• 13/05/2009	• 0,25	• 1,00	• -	• 1,75
• 08/04/2009	• 0,25	• 1,25	• -	• 2,25
• 11/03/2009	• 0,50	• 1,50	• -	• 2,50
• 21/01/2009	• 1,00	• 2,00	• -	• 3,00
• 10/12/2008	• 2,00	• 2,50	• -	• 3,00
• 12/11/2008	• 2,75	• 3,25	• -	• 3,75

6

Το ΕΣΚΤ αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) όλων των κρατών μελών της ΕΕ είτε αυτά έχουν υιοθετήσει το ευρώ είτε όχι.

7 Το Ευρωσύστημα αποτελείται από την ΕΚΤ και τις ΕθνΚΤ των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Το Ευρωσύστημα και το ΕΣΚΤ θα εξακολουθήσουν να συνυπάρχουν όσο υφίστανται κράτη μέλη της ΕΕ που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ.

• 15/10/2008	• 3,25	• 3,75	• -	• 4,25
• 09/10/2008	• 3,25	• -	• -	• 4,25
• 08/10/2008	• 2,75	• -	• -	• 4,75
• 09/07/2008	• 3,25	• -	• 4,25	• 5,25
• 13/06/2007	• 3,00	• -	• 4,00	• 5,00
• 14/03/2007	• 2,75	• -	• 3,75	• 4,75
• 13/12/2006	• 2,50	• -	• 3,50	• 4,50
• 11/10/2006	• 2,25	• -	• 3,25	• 4,25
• 09/08/2006	• 2,00	• -	• 3,00	• 4,00
• 15/06/2006	• 1,75	• -	• 2,75	• 3,75
• 08/03/2006	• 1,50	• -	• 2,50	• 3,50
• 06/12/2005	• 1,25	• -	• 2,25	• 3,25
• 06/06/2003	• 1,00	• -	• 2,00	• 3,00
• 07/03/2003	• 1,50	• -	• 2,50	• 3,50
• 06/12/2002	• 1,75	• -	• 2,75	• 3,75
• 09/11/2001	• 2,25	• -	• 3,25	• 4,25
• 18/09/2001	• 2,75	• -	• 3,75	• 4,75
• 31/08/2001	• 3,25	• -	• 4,25	• 5,25
• 11/05/2001	• 3,50	• -	• 4,50	• 5,50
• 06/10/2000	• 3,75	• -	• 4,75	• 5,75
• 01/09/2000	• 3,50	• -	• 4,50	• 5,50
• 28/06/2000	• 3,25	• -	• 4,25	• 5,25
• 09/06/2000	• 3,25	• 4,25	• -	• 5,25
• 28/04/2000	• 2,75	• 3,75	• -	• 4,75
• 17/03/2000	• 2,50	• 3,50	• -	• 4,50
• 04/02/2000	• 2,25	• 3,25	• -	• 4,25
• 05/11/1999	• 2,00	• 3,00	• -	• 4,00
• 09/04/1999	• 1,50	• 2,50	• -	• 3,50
• 22/01/1999	• 2,00	• 3,00	• -	• 4,50
• 04/01/1999	• 2,75	• 3,00	• -	• 3,25
• 01/01/1999	• 2,00	• 3,00	• -	• 4,50

• Πίνακας 1 επιτόκια αναφοράς Ε.Κ.Τ.1999-2014⁸

Επιτόκιο αναφοράς είναι ένα επιτόκιο που χρησιμοποιείται ως βάση για να καθοριστούν άλλα επιτόκια της αγοράς όπως π.χ. ομολόγων ή επιτοκιακών swaps. Το επιτόκιο αναφοράς είναι συνήθως κι ένας δείκτης που δείχνει το ελάχιστο επιτόκιο δανεισμού. Τα επιτόκια αναφοράς χρησιμοποιούνται επίσης ως βάση για τον καθορισμό της απόδοσης ενός δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο. Σε αυτή την περίπτωση το επιτόκιο που θα πρέπει να αποπληρώσει ο οφειλέτης είναι το επιτόκιο αναφοράς π.χ. LIBOR, συν ένα σταθερό επιτόκιο. Η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου αναφοράς και του επιτοκίου που καλείται να αποπληρώσει ο οφειλέτης ονομάζεται spread. Από την άποψη του δανειστή, επειδή το επιτόκιο αναφοράς είναι η κατώτατη εγγυημένη απόδοση, το καθαρό κέρδος γι' αυτόν αποτελεί το spread. Αν το επιτόκιο αναφοράς ανέβει δραματικά, οι οφειλέτες που έχουν συμφωνήσει σε αποπληρωμή σε κυμαινόμενο επιτόκιο θα δουν τις οφειλές τους να αυξάνονται δραματικά

2.3 Επιπτώσεις πλήρους ένταξης της Ελληνικής οικονομίας στην ONE

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς την ONE συνοδεύεται κυρίως από την κυρίαρχη αντίληψη και την επίσημη πολιτική από ένα κλίμα ευφορίας για τις επιπτώσεις, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους μισθούς, την ανεργία, το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων και την ενσωμάτωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στην ευρύτερη χρηματοπιστωτική αγορά. Είναι φανερό ότι η πλήρης ένταξη της χώρας μας στην ONE άλλαξε ριζικά τις συνθήκες και τους όρους τόσο στη σφαίρα του οικονομικού και κοινωνικού σχηματισμού μας, όσο και στην σφαίρα της παραγωγής. Πλέον η οικονομική πολιτική ακολουθεί μια κοινή πορεία και η παραγωγή ανταποκρίνεται στα ευρωπαϊκά και όχι στα εθνικά επίπεδα, μέσω της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Η καθιέρωση του κοινού νομίσματος σε περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού αποβλέπει στην ελαχιστοποίηση της συμβολής της συναλλαγματικής πολιτικής στην βελτίωση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των κρατών-μελών, η οποία, τώρα, επιτυγχάνεται με παραγωγικούς και τεχνολογικούς όρους. Αυτό σημαίνει ότι, οι χώρες που συμμετέχουν στο ευρώ και επιθυμούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους με εκτός παραγωγής και τεχνολογίας όρους(δηλαδή ανεξάρτητα από την αύξηση της παραγωγής ή την τεχνολογική πρόοδο) είναι αναγκαίο να εφαρμόσουν περιοριστικές πολιτικές στον παραγωγικό συντελεστή της εργασίας. Κι αυτό γιατί η προσαρμογή των τιμών των εγχώριων προϊόντων και των υπηρεσιών στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού δεν μπορεί να επιτευχθεί με τις διακυμάνσεις των εθνικών νομισμάτων

Όσον αφορά την Ελλάδα (και την ανταγωνιστικότητα με παραγωγικούς όρους) η αποτροπή της προοπτικής συνέχισης των περιοριστικών πολιτικών στην εργασία, μετά την πλήρη ένταξή της, επέβαλε την διαμόρφωση μιας πολιτικής συνεχούς ενίσχυσης της παραγωγικότητας. Όμως κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μόνον μέσο-μακροπρόθεσμα, δεδομένου ότι η διαδικασία αύξησης της παραγωγικότητας είναι βραδεία, αφού συσχετίζεται με τις επενδύσεις, την οργάνωση της εργασίας, την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Έτσι, δημιουργείται ο κίνδυνος μέχρις ότου βελτιωθεί ικανοποιητικά ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας, οι πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού προς την ελληνική οικονομία να μεταφερθούν στους μισθούς (αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας, απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας και

κοινωνικής προστασίας). Επίσης, ένα άλλο βασικό μέσο για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων (εκτός της πολιτικής ενίσχυσης της παραγωγικότητας) αποτελεί ο συνδυασμός (ι) των τεχνολογικών εξελίξεων που συντελούνται στην παραγωγική διαδικασία και (ii) της στρατηγικής επέκτασης της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών

Πολλές μελέτες για την οικονομική πολιτική της Ελλάδος συγκλίνουν με την άποψη ότι οι ρυθμίσεις των επιτοκίων και του δανεισμού, μέχρι το 1987, ήταν αναποτελεσματικές. Κι αυτό γιατί τα μέχρι τότε επιτόκια δεν επέφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα, που ήταν η κατανομή των χρηματοοικονομικών πόρων της οικονομίας στις πιο παραγωγικές μονάδες της οικονομίας. Κι επιπλέον, η μη ανεπτυγμένη κεφαλαιαγορά στην Ελλάδα οδήγησε σε υποκατάσταση των δανειακών αναγκών από το τραπεζικό σύστημα, ενώ σε άλλες χώρες δεν συνέβαινε αυτό. Συνέπεια όλων αυτών ήταν η μείωση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τραπεζικού τομέα, αφού η ευθύνη για την αποδοτικότητα (ποσοστό κέρδους) των τραπεζών μετατοπίστηκε από

αυτές στις νομισματικές αρχές. Ακόμη, σύμφωνα με την Έκθεση της τράπεζας της Ελλάδος, ο τρόπος λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος προκάλεσε τον περιορισμό της ευελιξίας του και τη δύσκαμπτη νομισματική πολιτική. Συγκεκριμένα και σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για την ενιαία νομισματική πολιτική συνοψίζονται τα μειονεκτήματα του τότε εν λόγω συστήματος:

- i. ακαμψία στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής
- ii. περιορισμός της ευκαμψίας και προσαρμοστικότητας του συστήματος
- iii. προκαθορισμός των περιθωρίων κέρδους των τραπεζών και άρα περιορισμός του συστήματος
- iv. διαρροές πιστώσεων (αρνητικά πραγματικά επιτόκια οδήγησαν σε υπερκατανάλωση και ενθάρρυνση της παράνομης εξαγωγής συναλλάγματος)
- v. αναποτελεσματική κατανομή των πόρων

Στην πορεία η απελευθέρωση των επιτοκίων, η μεταβολή στη διάρθρωση τόσο των δεσμεύσεων όσο και των στόχων άλλαξαν τη νομισματική πολιτική της Ελλάδος.

Ακολουθήθηκε κοινή νομισματική πολιτική με τα άλλα κράτη-μέλη και χρησιμοποιήθηκαν τα παραδοσιακά μέσα, όπως το προεξοφλητικό επιτόκιο, η πολιτική της ανοικτής αγοράς και οι ελάχιστες δεσμεύσεις. Όμως, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ONE απαραίτητη προϋπόθεση αποτέλεσε η ανεξαρτησία της τράπεζας της Ελλάδος από την ελληνική

κυβέρνηση (η μη ανάμειξη της κυβέρνησης στην εγχώρια κεντρική τράπεζα απαιτούνταν να κατοχυρωθεί και νομικά-βλέπε αλλαγή καταστατικού της ΤτΕ). Η δεδομένη ανεξαρτησία είναι ένα γεγονός που ενίσχυσε τη μη «νομισματοποίηση» των δημόσιων ελλειμμάτων, δηλαδή την μη εξάρτηση και τον μη καθορισμό της προσφοράς χρήματος από τις κρατικές δαπάνες (κάτι το οποίο συνέβαινε παλαιότερα). Βέβαια η αυτονομία της εθνικής κεντρικής τράπεζας δεν ήταν η μοναδική προϋπόθεση. Επιπρόσθετη και απαραίτητη ανάγκη, για την αποδοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ, ήταν η έγκαιρη ένταξη της δραχμής στο μηχανισμό ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Γεγονός που μετέπειτα ωφέλησε την Ελλάδα αφού μειώθηκαν οι πληθωριστικές προσδοκίες και υποβοηθήθηκε η σταθεροποίηση της οικονομίας

Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία έχει η κατάργηση των περιορισμών του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η ενσωμάτωσή του σε μια ευρύτερη χρηματοπιστωτική αγορά, με αποτέλεσμα την όξυνση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα εγχώρια και ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σημαντικό ρόλο στο βαθμό ανταγωνιστικότητας κατέχει η ποιότητα στην προσφορά υπηρεσιών. Κύρια στοιχεία ποιοτικού ανταγωνισμού είναι η ταχύτητα εξυπηρέτησης, το μείγμα των προσφερόμενων προϊόντων, η προσφορά νέων υπηρεσιών, η δυνατότητα χρησιμοποίησης ηλεκτρονικών συστημάτων πληρωμής κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Επιπτώσεις εξόδου από την ΟΝΕ

Μια τυχόν έξοδος μιας χώρας από την ζώνη του ευρώ θα σηματοδοτούσε πολλές εξελίξεις για την οικονομία αυτής της χώρας σε όλους τους τομείς της οι οποίες εξελίξεις θα επηρεάσουν τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τα φυσικά πρόσωπα όπως παραδείγματος χάρη εκτίναξη της ανεργίας, μαζικές πτωχεύσεις επιχειρήσεων αλλά και νοικοκυριών, ύφεση και πληθωρισμό σε ιλιγγιώδη ποσοστά. Οι επιχειρήσεις θα χάσουν την πρόσβαση σε διεθνή χρηματοδότηση, ενώ θα κληθούν να καταβάλουν πληρωμές σε ρευστό για εισαγωγές. Θα αντιμετωπίσουν υπερβολικά υψηλό κόστος δανεισμού εφόσον πριν από τη σύγκλιση που επετεύχθη με το ευρώ τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων έφθαναν στο 15% με 20%⁹. Θα αντιμετωπίσουν, άλλωστε, έλλειψη ρευστότητας, καθώς οι τράπεζες θα διακόψουν τον δανεισμό ενώ τα δάνεια που έχουν ήδη λάβει θα παραμείνουν σε ευρώ.

Σε έκθεσή της η Εθνική Τράπεζα αναφέρει συνοπτικά σχετικά με τυχόν έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ:

Σε περίπτωση εξόδου από το ευρώ, το κράτος θα εξαναγκαζόταν σε νομισματική χρηματοδότηση των αναγκών του, δημιουργώντας έναν πληθωριστικό φαύλο κύκλο (πληθωρισμός άνω του 30% αρχικά, με ισχυρή ανοδική τάση στη συνέχεια, καθώς θα αυτοτροφοδοτείται από αυξήσεις τιμών εισαγόμενων αγαθών και ονομαστικών μισθών), που θα ακύρωνε σταδιακά το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα από την υποτίμηση.

Εξαιτίας της δυσκολίας πρόσβασης σε συνάλλαγμα, η χώρα θα αθετούσε το μεγαλύτερο τμήμα των υποχρεώσεων προς τους δανειστές της από το εξωτερικό (325 δισ. ευρώ), με προφανείς δυσμενείς επιδράσεις σε διακρατικό επίπεδο και στις συναλλαγές των ελληνικών επιχειρήσεων με το εξωτερικό, με αποτέλεσμα τη σημαντική υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου

9

και δυσκολία πρόσβασης σε βασικά αγαθά και ειδικά σε καύσιμα, φάρμακα και αναγκαίες πρώτες ύλες. Οι προαναφερόμενες επιπτώσεις θα ήταν πολύ πιο δυσμενείς υπό ένα σενάριο μίας μη ομαλής μετάβασης στο νέο νόμισμα.

Σύμφωνα με τη μελέτη της τράπεζας, το οικονομικό πρόγραμμα που συνοδεύει τη δανειακή σύμβαση εξασφαλίζει χρόνο για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, παρέχοντας ένα πρωτόγνωρο επίπεδο χρηματοδότησης (σχεδόν 150 δισ. ευρώ έως σήμερα και άλλα 90 δισ. ευρώ ως το 2014), με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους. Παράλληλα, εξασφαλίζεται η στήριξη της ρευστότητας για το εγχώριο τραπεζικό σύστημα άνω των 130 δισ. ευρώ, μέσω του Ευρωσυστήματος.

Περιλαμβάνει τρεις άξονες μέτρων (διαρθρωτικές αλλαγές, χρηματοπιστωτικό σύστημα, δημοσιονομική εξυγίανση) που καλύπτουν από αυτονόητες μεταρρυθμίσεις έως και μεταβολές που προκαλούν έντονες αντιδράσεις. Μεταξύ των αυτονόητων αλλαγών περιλαμβάνονται: Η πάταξη της φοροδιαφυγής, η εξυγίανση της δημόσιας διοίκησης, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η ανακεφαλαιοποίηση του τραπεζικού συστήματος που αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους της προσαρμογής με βασικό ρόλο στην ανάκαμψη της οικονομίας.

Αλλαγές που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την κοινωνική στήριξη στο Πρόγραμμα περιλαμβάνουν την επέκταση της χρονικής διάρκειας προσαρμογής και την αυξημένη πρόνοια για τις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες που δοκιμάζονται από την κρίση.

Οι εταίροι μας πιθανόν να αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη ευελιξία τις προαναφερόμενες προσαρμογές και την επιπρόσθετη χρηματοδότηση που απαιτείται στο βαθμό που εξασφαλιζόταν μια αξιόπιστη πολιτική δέσμευση για αποφασιστική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και επίτευξη των αναπροσαρμοσμένων δημοσιονομικών στόχων, εκτιμά τέλος η Εθνική Τράπεζα.

Παρακάτω αναλύονται ξεχωριστά οι κυριότερες επιπτώσεις μετάβασης σε νέο νόμισμα, αξίζει να αναφερθεί ότι οι περισσότερες αναφορές γίνονται στην περίπτωση εξόδου της Ελλάδας από την Ο.Ν.Ε. λόγω του ότι από την έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης αυτή αντιμετωπίζει τον μεγαλύτερο κίνδυνο εξόδου και με δεδομένο ότι δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο όλες οι σχετικές αναφορές επικεντρώνονται κυρίως στην Ελληνική οικονομία.

3.1. Πληθωρισμός

3.1.1. Έννοια και είδη του πληθωρισμού

Πληθωρισμός είναι η τάση αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών στην οικονομία. Το μέγεθος του πληθωρισμού προσδιορίζεται από την εξέλιξη του δείκτη τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Ειδικότερα, προσδιορίζεται από την εξέλιξη ορισμένων αριθμοδεικτών που αφορούν το δείκτη τιμών καταναλωτή. Ο πληθωρισμός έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία γιατί μειώνει την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων (ιδίως εκείνων που έχουν σταθερά ονομαστικά εισοδήματα), ενισχύει την ανισοκατανομή του εισοδήματος, μειώνει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, ενθαρρύνει τις εισαγωγές και περιορίζει τη ροπή για αποταμίευση.

Ο πληθωρισμός διακρίνεται με βάση τα αίτιά του σε πληθωρισμό ζήτησης και Πληθωρισμό κόστους. Ο πληθωρισμός ζήτησης εμφανίζεται σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργείται επειδή η αύξηση της συνολικής ζήτησης υπερβαίνει το επίπεδο του προϊόντος της οικονομίας που μπορεί να παραχθεί με πλήρη απασχόληση των διαθέσιμων μέσων παραγωγής και της τεχνολογίας (προσφοράς) και έτσι προκαλείται αύξηση τιμών αγαθών κι υπηρεσιών. Αυτό συμβαίνει γιατί η προσφορά αδυνατεί να προσαρμοστεί αμέσως στην αυξημένη ζήτηση με συνέπεια την αύξηση των τιμών έως ότου εξισωθεί η συνολική ζήτηση με την προσφορά σε χρηματικούς όρους. Η ζήτηση αυτή μπορεί να προέρχεται από τα νοικοκυριά (ιδιωτική κατανάλωση) ή από τις επιχειρήσεις (επενδύσεις) ή από τις δημόσιες δαπάνες (κράτος) οι οποίες για να χρηματοδοτηθούν αυξάνεται το δημόσιο χρέος και διογκώνονται τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

Ο πληθωρισμός κόστους εμφανίζεται συνήθως σε περιόδους υποτονικής δραστηριότητας και οφείλεται κυρίως στις ατέλειες του μηχανισμού της αγοράς και στους φόρους. Ειδικότερα δημιουργείται από την αύξηση των στοιχείων κόστους (η τιμή υπερβαίνει το οριακό κόστος) των προϊόντων, είτε από την επιχείρηση (ολιγοπωλιακές, κέρδη, κακή οργάνωση), είτε από τους εργαζόμενους (εργατικά σωματεία, μισθοί, χαμηλή παραγωγικότητα), είτε από το κράτος (φόρος κερδών, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης,

έμμεσοι φόροι), είτε από τις τιμές των εισαγομένων αγαθών ή πρώτων υλών.

Ο πληθωρισμός επίσης διακρίνεται και στα εξής είδη:

- ❖ Χαμηλός πληθωρισμός δηλαδή όταν το επίπεδο τιμών αυξάνεται με έναν αργό ρυθμό που είναι σταθερός και προβλέψιμος για παράδειγμα ένας πληθωρισμός συνήθως κάτω του 4-5% θεωρείται χαμηλός.
- ❖ Καλπάζουσα πληθωρισμός είναι ο πληθωρισμός που είναι διψήφιος ή και τριψήφιος π.χ. 20,100 ή 300% το έτος.
- ❖ Ο υπερπληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών με υπερβολικά ταχύ ρυθμό
- ❖ Αφανής πληθωρισμός δηλαδή στην περίπτωση όπου οι πληθωριστικές πιέσεις εξουδετερώνονται με κρατικές παρεμβάσεις με συνέπεια να μην αυξάνονται οι τιμές
- ❖ Προσδοκώμενος και μη προσδοκώμενος πληθωρισμός
- ❖ Αφανής πληθωρισμός δηλαδή ο ρυθμός πληθωρισμού, ο οποίος είναι σταθερός και αναμενόμενος και ενσωματώνεται στους θεσμούς της οικονομίας.

3.1.2. Επιδράσεις του πληθωρισμού

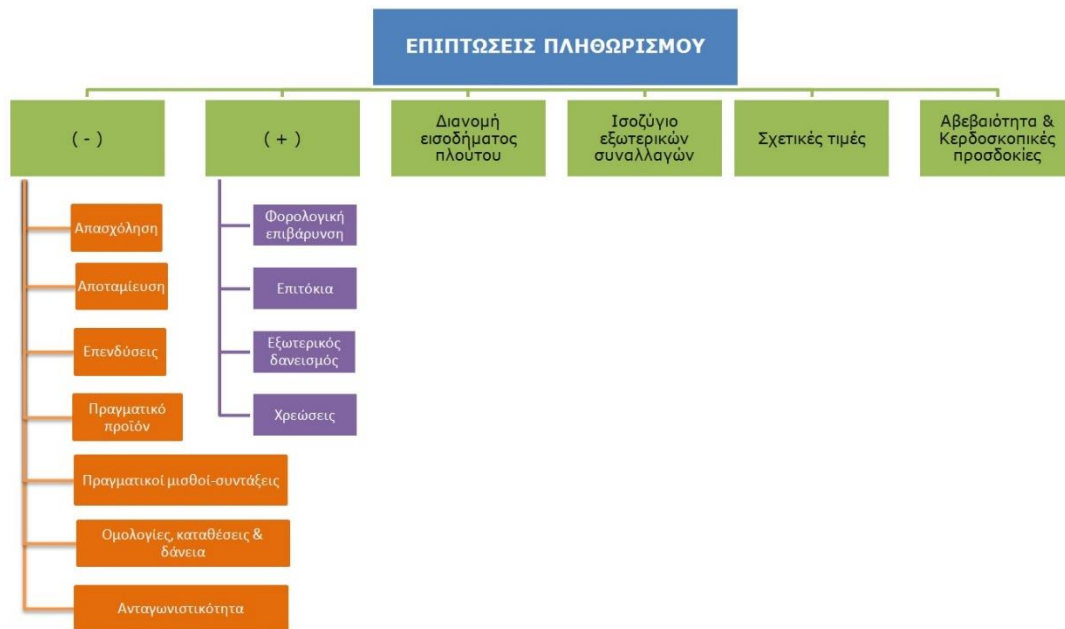
Οι επιδράσεις του πληθωρισμού είναι πολλές και σε διαφορετικές κατευθύνσεις και είναι σχεδόν όλες αρνητικές, με εξαίρεση εκείνες που αφορούν α) τους κατόχους και τους επενδυτές σε περιουσιακά στοιχεία όπως γη ακίνητα ή χρυσό β) τους δανειζόμενους σε σταθερά ποσά δανείου (σε βάρος των δανειστών) γ) το κράτος το οποίο εισπράττει περισσότερους φόρους λόγω αύξησης των ονομαστικών εισοδημάτων (άμεσοι φόροι) και λόγω της αύξησης των τιμών των αγαθών (έμμεσοι φόροι).

Συνοπτικά οι κυριότερες επιδράσεις είναι:

- ❖ Επιδράσεις στην διανομή πλούτου και εισοδήματος
Πιο συγκεκριμένα η ανακατανομή επιδεινώνεται από την πληθωριστική αύξηση των εισοδημάτων η οποία διογκώνει το φορολογικό βάρος όσων δεν φοροδιαφεύγουν και όσων το φορολογητέο εισόδημα είναι στα χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια της κλίμακας φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων.
Το τελευταίο συμβαίνει γιατί το εύρος χαμηλών εισοδηματικών κλιμακίων είναι «μικρό» και μια μικρή αύξηση του εισοδήματος μετακινεί τον φορολογούμενο στο επόμενο κλιμάκιο στο οποίο όμως

αντιστοιχεί υψηλότερος οριακός φορολογικός συντελεστής. Αυτό έχει ως συνέπεια την αφαίρεση εισοδήματος και μείωση του πραγματικού εισοδήματος των χαμηλών εισοδηματιών. Επιπλέον, είναι ένας έμμεσος τρόπος μεταφοράς πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα.

- ❖ Επιδράσεις στην κατανομή παραγωγικών πόρων της οικονομίας
- ❖ Επιδράσεις στο εμπορικό ισοζύγιο και γενικότερα στο ισοζύγιο συναλλαγών δηλ. στην ανταγωνιστικότητα των εγχωρίων προϊόντων με αποτέλεσμα τη μείωση των εξαγωγών κι αύξηση εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, δηλαδή χειροτέρευση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Όταν χειροτερεύσει το ισοζύγιο πληρωμών το πιθανότερο είναι να ακολουθήσει υποτίμηση του νομίσματος.
- ❖ Επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη

Διάγραμμα 1 επιπτώσεις πληθωρισμού

3.1.3. Μέτρα αντιμετώπισης πληθωρισμού

α) Πληθωρισμός ζήτησης

Στην περίπτωση του πληθωρισμού ζήτησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέτρα όπως: η μείωση δημοσίων δαπανών με αμετάβλητους τους φόρους, αύξηση φόρων με αμετάβλητες τις δημόσιες δαπάνες ή μείωση δημοσίων δαπανών και ισόποση μείωση φόρων.

Εάν θεωρηθεί ότι ο δημόσιος τομέας είναι ο κύριος υπεύθυνος των πληθωριστικών πιέσεων τότε θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη μείωση των δημοσίων δαπανών, ενώ αν είναι τα νοικοκυριά τότε θα επιλεγεί η αύξηση

των φόρων, η οποία θα οδηγήσει σε μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και αποδυνάμωση της ζήτησης.

Τέλος, στην περίπτωση των επιχειρήσεων ως καταλληλότερο μέτρο κρίνεται η αύξηση των φόρων επί των κερδών.

β) Πληθωρισμός κόστους

Εάν ο πληθωρισμός εκτιμηθεί ότι είναι πληθωρισμός κόστους, τότε η αντιπληθωριστική πολιτική δεν θα πρέπει να αποβλέπει στη μείωση της ζήτησης αλλά στη συγκράτηση των στοιχείων του κόστους παραγωγής και γενικότερα των στοιχείων εκείνων που διαμορφώνουν την τελική τιμή του προϊόντος στον καταναλωτή κι αυτό γιατί η μείωση των στοιχείων κόστους οδηγεί σίγουρα στη μείωση των τιμών αλλά και στην αύξηση της παραγωγής, ενώ αντίθετα η αποδυνάμωση της ζήτησης πιθανόν να μειώσει τις τιμές, αλλά σίγουρα μειώνει και την παραγωγή.

Η δημοσιονομική, συνεπώς, παρέμβαση μπορεί να επικεντρωθεί στη μείωση των φόρων (δεδομένου ότι όλοι οι φόροι τελικά μετακυλίνουν στις τιμές), των επιτοκίων (κόστος κεφαλαίου) και στη χρηματοδότηση με δημόσιες δαπάνες προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας και προώθησης των σύγχρονων τεχνολογιών, τα οποία θα οδηγήσουν σε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας-κεφαλαίου και σε συγκράτηση της αύξησης των τιμών.

Η παρεμβατική αυτή δημοσιονομική πολιτική θεωρείται αποτελεσματική ιδίως εάν ο βαθμός της παραοικονομίας, της φοροδιαφυγής και της ελαστικότητας των δημοσίων δαπανών είναι χαμηλός.

3.1.4. Τρόποι μέτρησης πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός μετριέται χρησιμοποιώντας δείκτες τιμών/σταθμισμένοι μέσοι όροι τιμών χιλιάδων αγαθών. Οι συνηθέστεροι είναι ο δείκτης τιμών καταναλωτή και ο αποπληθωριστής του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είναι το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο μέτρο του πληθωρισμού και θεωρείται μερικές φορές ως δείκτης για την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των τιμών στην οικονομία της χώρας, τις επιχειρήσεις, την εργασία και τους ιδιώτες. Χρησιμοποιείται συνήθως από την κυβέρνηση ως οδηγός για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή είναι η μέση μεταβολή με το χρόνο στις τιμές που πληρώνουν οι καταναλωτές αστικών περιοχών για ένα "καλάθι" καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. Το καλάθι του ΔΤΚ έχει

αναπτυχθεί από λεπτομερείς πληροφορίες για δαπάνες που παρέχονται από οικογένειες και ιδιώτες για το τι πραγματικά αγόρασαν.

Ο ΔΤΚ αποτελείται από όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αγοράζονται για κατανάλωση από τον πληθυσμό αναφοράς. Οι βασικότερες ομάδες και παραδείγματα των κάθε κατηγοριών έχουν ως εξής:

- ❖ ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ (δημητριακά πρωινού, γάλα, καφές, κοτόπουλο, κρασί, πλήρη γεύματα, σνακ)
- ❖ ΣΤΕΓΑΣΗ (ενοίκιο της κύριας κατοικίας, ισοδύναμο ενοίκιο ιδιοκτητών, πετρέλαιο, έπιπλα υπνοδωματίου)
- ❖ ΕΝΔΥΜΑΤΑ (πουκάμισα και πουλόβερ ανδρικά, γυναικεία φορέματα, κοσμήματα)
- ❖ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ (νέα οχήματα, ναύλοι αεροπορικών εταιρειών, βενζίνη, ασφάλιση αυτοκινήτων)
- ❖ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ (συνταγογραφούμενα φάρμακα και ιατρικές προμήθειες, υπηρεσίες ιατρών, γυαλιά ιατρών και φροντίδα των ματιών, νοσοκομειακές υπηρεσίες)
- ❖ ΑΝΑΨΥΧΗ (τηλεοράσεις, παιχνίδια, κατοικίδια ζώα και προϊόντα για αυτά, αθλητικός εξοπλισμός)
- ❖ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ (δίδακτρα κολεγίου, ταχυδρομικά τέλη, τηλεφωνικές υπηρεσίες, λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών και εξαρτημάτων)
- ❖ ΑΛΛΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (καπνός και προϊόντα καπνίσματος, κομμώσεις και άλλες προσωπικές υπηρεσίες, έξοδα κηδείας).

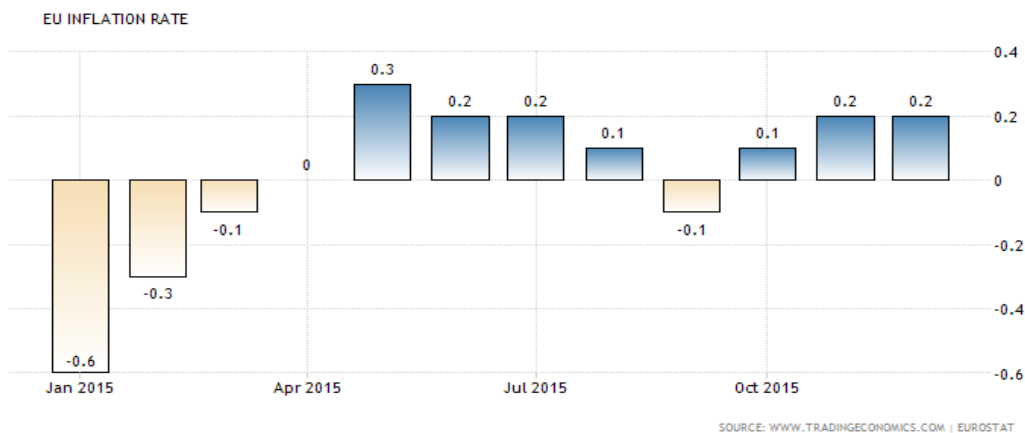
Η μεταβολή που φαίνεται σε μηνιαία ή ετήσια βάση από τη σύγκριση των αριθμών του δείκτη εκφράζεται κυρίως ως ποσοστό - για παράδειγμα, "οι τιμές καταναλωτή έχουν αυξηθεί 0.3% από τον προηγούμενο μήνα".

Αυτή η ποσοστιαία μεταβολή συχνά αναφέρεται ως το ποσοστό του πληθωρισμού - για παράδειγμα, "το ποσοστό του πληθωρισμού για τους τελευταίους 12 μήνες είναι 2.5%".

Από την άλλη πλευρά ο αποπληθωριστικός ΑΕΠ ή Δείκτης τιμών ΑΕΠ είναι ο αριθμοδείκτης που μετρά τις μεταβολές όλων των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία, δηλαδή του ΑΕΠ και ισούται με το λόγο του ονομαστικού ΑΕΠ στο έτος βάσης προς το ονομαστικό ΑΕΠ στο έτος που έχει επιλεγεί ως βάση επί εκατό.

3.1.5. Πληθωρισμός στην ευρωζώνη και Ε.Ε. το 2015

Ο ετήσιος πληθωρισμός στις χώρες της Ευρωζώνης (19) διαμορφώθηκε στο 0.1% τον Αύγουστο του 2015, εμφανίζοντας μείωση σε σχέση με τον προηγούμενο Ιούλιο (0.2%), ενώ ένα χρόνο πριν (Αύγουστος 2014) ο δείκτης είχε ανέλθει στο 0.4%. Ο ετήσιος πληθωρισμός στα Κράτη - Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28) ήταν 0.0% τον Αύγουστο του 2015, καταγράφοντας επίσης πτώση σε σύγκριση με τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους (0.2%). Ο ίδιος δείκτης ένα χρόνο πριν (Αύγουστος 2014) ήταν 0.5%. Τον Αύγουστο του 2015, αρνητικοί ετήσιοι δείκτες παρατηρήθηκαν σε έντεκα (11) Κράτη - Μέλη. Οι χαμηλότεροι ετήσιοι δείκτες κατεγράφησαν στην Κύπρο (-1.9%), στη Ρουμανία (-1.7%) και στη Λιθουανία (-1.0%). Οι υψηλότεροι ετήσιοι δείκτες κατεγράφησαν στη Μάλτα (1.4%), στην Αυστρία (0.9%) και στο Βέλγιο (0.8%). Σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2015, ο ετήσιος δείκτης τιμών καταναλωτή (πληθωρισμός) μειώθηκε σε δεκατέσσερα (14) Κράτη - Μέλη, παρέμεινε σταθερός σε τέσσερα (4) και εμφάνισε αύξηση σε δέκα (10). Η μεγαλύτερη αυξητική επίδραση στο επίπεδο τιμών καταναλωτή των Κρατών - Μελών της Ευρωζώνης προήλθε από τα Εστιατόρια και τις Καφετέριες (+0.10 ποσοστιαίες μονάδες), τα Λαχανικά (+0.09% για κάθε κατηγορία) και τον Καπνό (+0.08%), ενώ τα Καύσιμα για Μεταφορές (-0.55%), το Πετρέλαιο Θέρμανσης (-0.25%) και το Γάλα, τα Αυγά και το Τυρί (-0.07%) κατέγραψαν τις μεγαλύτερες πτωτικές επιδράσεις.

Διάγραμμα 2 πληθωρισμός στην ευρωζώνη κατά την διάρκεια του 2015

3.1.6. Επιπτώσεις στον πληθωρισμό μιας εξόδου από το ευρώ

Η έξοδος από το ευρώ θα είχε διαφορετικές επιπτώσεις άμεσα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Οι περισσότερες αναλύσεις επικεντρώνονται στις άμεσες επιπτώσεις: αυτές που αφορούν τις πρώτες εβδομάδες, όπου κυριαρχούν τεράστια και καινοφανή τεχνικά προβλήματα όπως η εκτύπωση και διάθεση νέων χαρτονομισμάτων, η μετατροπή τιμών, μισθών, καταθέσεων και δανείων στο νέο νόμισμα και η οργάνωση της αγοράς συναλλάγματος. Αναπόφευκτα, η περίοδος αυτή θα χαρακτηριστεί από αποδιοργάνωση της αγοράς, πιθανές ελλείψεις αγαθών και ενδεχομένως συναλλαγματικούς περιορισμούς. Η διεθνής εμπειρία δείχνει πως η βίαιη αποσύνδεση ενός νομίσματος οδηγεί σε μεγάλη υποτίμηση, κυρίως λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με τις προοπτικές του. Η αποσύνδεση π.χ. του πέσο της Αργεντινής από το δολάριο στα τέλη του 2001 οδήγησε σε υποτίμηση 70% μέσα στους επόμενους έξι μήνες. Έτσι, αυτοί που θα βρεθούν με το νέο νόμισμα στα χέρια τους θα επιδιώξουν να τα μετατρέψουν σε ευρώ για να αποφύγουν πιθανές μελλοντικές απώλειες, εντείνοντας έτσι τις πτωτικές τάσεις του νέου νομίσματος. Εδώ πρέπει να τονιστεί πως το σημερινό πρωτογενές πλεόνασμα δεν αρκεί για να αποτρέψει την υποτίμηση, καθώς αυτή δεν προκαλείται μόνο από τα δημοσιονομικά ελλείμματα αλλά και από την αβεβαιότητα σχετικά με τις μελλοντικές πολιτικές: η Αργεντινή είχε πρωτογενές έλλειμμα μόλις 1,4% του ΑΕΠ το 2001, το οποίο όμως δεν εμπόδισε την κατάρρευση του νομίσματός της.

Η έξοδος από το ευρώ, λοιπόν, θα μεταφραστεί σε τεράστια απώλεια αγοραστικής δύναμης αφού η υποτίμηση θα αυξήσει άμεσα τις τιμές των εισαγόμενων αγαθών (πρώτες ύλες, πετρέλαιο, φάρμακα κ.λπ.) και θα οδηγήσει σε γενικότερη αύξηση του πληθωρισμού για παράδειγμα σε ενδεχόμενη μετάβαση της χώρας σε νέο νόμισμα π.χ. την δραχμή, αν πάρουμε για παράδειγμα την Ελλάδα, καταρχάς τη χρονική στιγμή «μηδέν» μετατρέπονται όλα τα υπόλοιπα (καταθέσεις και δάνεια) σε δραχμές με ισοτιμία 1 ευρώ = 1 δραχμή. Αυτό ισχύει και για τις καταθέσεις των τραπεζών στην ΤτΕ και των δανείων (ακόμη και ΕΛΑ) που έχουν λάβει, ο πληθωρισμός που θα προκύψει από την υποτίμηση της δραχμής θα εκτινάξει τις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών. Πιο άμεση θα είναι η επίπτωση στα εισαγόμενα, όπως π.χ. τα καύσιμα. Αν δηλαδή, η ισοτιμία διαμορφωθεί σε 1

προς 8, τότε ένα λίτρο βενζίνης από 1,50 δραχμές την πρώτη ώρα θα εκτιναχθεί, π.χ., σε 9-10 δραχμές, ύστερα από μερικές ώρες ή λίγες ημέρες. Άλλες πηγές αναφέρουν ότι οι διαδοχικές υποτιμήσεις θα δημιουργήσουν υπερπληθωρισμό της τάξεως του 25%-30%(ΒΗΜΑ 27/05/2012). Ενώ κατά την ειδική έκδοση της Εθνικής Τράπεζας, σε περίπτωση εξόδου από το ευρώ, το κράτος θα εξαναγκαζόταν σε νομισματική χρηματοδότηση των αναγκών του, δημιουργώντας έναν πληθωριστικό φαύλο κύκλο (πληθωρισμός άνω του 30% αρχικά, με ισχυρή ανοδική τάση στη συνέχεια, καθώς θα αυτοτροφοδοτείται από αυξήσεις τιμών εισαγόμενων αγαθών και ονομαστικών μισθών), που θα ακύρωνε σταδιακά το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα από την υποτίμηση.

Διάγραμμα 3 εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα από τα μέσα της δεκαετίας του '50 μέχρι το 2014

3.2. Τράπεζες

Οι τράπεζες αναμφίβολα αποτελούν τον πυλώνα μιας νεοφιλελεύθερης ¹⁰οικονομίας, χαρακτηριστικό γνώρισμα των σημερινών οικονομιών. Τα οφέλη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε μια οικονομία είναι τα εξής:

- Δημιουργία ρευστότητας
- Διασπορά κινδύνου
- Μείωση κόστους δανεισμού
- Μείωση κόστους παρακολούθησης των δανειοληπτών

Αναλυτικότερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δημιουργούν ρευστότητα επειδή δανείζονται βραχυπρόθεσμα και δανείζουν μακροπρόθεσμα. Δέχονται καταθέσεις και είναι σε θέση να τις επιστρέψουν με μικρή προειδοποίηση ή όταν το ζητάει ο καταθέτης και παρέχουν δάνεια διάρκειας πολλών ετών.

Ένα δάνειο μπορεί να μην εξοφληθεί ποτέ λόγω πτώχευσης του δανειολήπτη αν αυτό το δάνειο έχει δοθεί από την μία οικονομική μονάδα στην άλλη μέσω τραπεζής η μονάδα που δάνεισε δεν θα πάθει τίποτα π.χ. στην αγορά αυτοκινήτου η αντιπροσωπία παίρνει τα λεφτά της από την τράπεζα και ο οφειλέτης δηλαδή ο αγοραστής του αυτοκινήτου αν πτωχεύσει έχει να κάνει μόνο με την τράπεζα. Έτσι ο κίνδυνος διαμοιράζεται.

Μια επιχείρηση που θέλει να δανειστεί για παράδειγμα 1000000 ευρώ αν δεν υπήρχαν οι τράπεζες θα έπρεπε να αναζητήσει αυτό το ποσό από δεκάδες διαφορετικά πρόσωπα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μειώνουν αυτό το κόστος αναζήτησης. Η επιχείρηση λαμβάνει το ποσό από την τράπεζα η οποία δέχεται καταθέσεις από μεγάλο αριθμό ατόμων αλλά διαμοιράζει το κόστος αυτής της δραστηριότητας σε μεγάλο αριθμό δανειοληπτών.

Τέλος χάρη στην παρακολούθηση των δανειοληπτών, ο δανειοδότης μπορεί να πάρει καλύτερες αποφάσεις που μειώνουν τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των δανειοληπτών δηλαδή αν επανέλθουμε στο προηγούμενο παράδειγμα της αγοράς αυτοκινήτου το κόστος του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του κάθε υποψήφιου πελάτη θα ήταν υψηλό για τον αντιπρόσωπο αντίθετα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα το κάνουν αυτό με πολύ μικρότερο κόστος.

οπότε γίνεται κατανοητή η σημασία του τραπεζικού συστήματος στην οικονομία μιας χώρας άρα μια έξοδος από την νομισματική ένωση μιας χώρας με τέτοια νεοφιλελεύθερα χαρακτηριστικά θα είχε αρνητικές

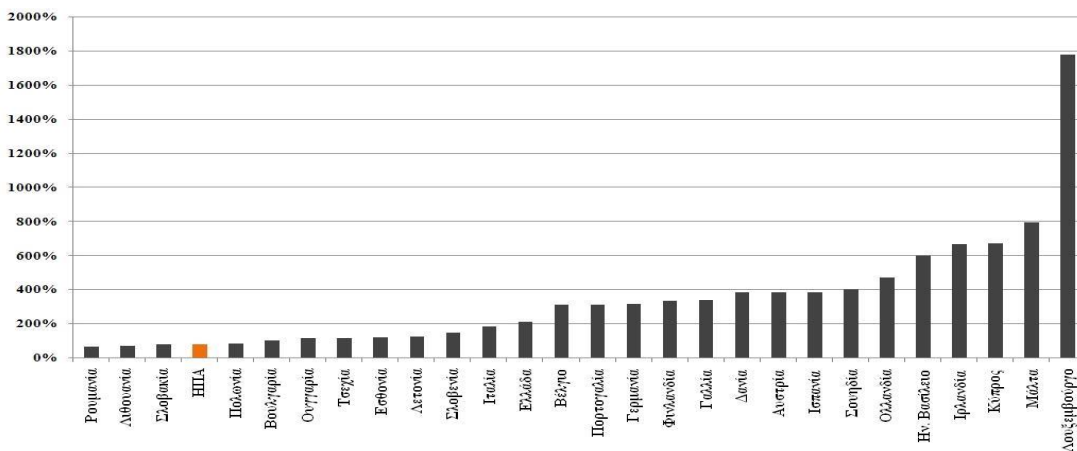
Ο νεοφιλελευθερισμός ήταν μια οικονομική φιλοσοφική θεωρία που εμφανίστηκε το 1938 μεταξύ Ευρωπαίων φιλελεύθερων οικονομολόγων που προσπαθούσαν να προτείνουν έναν "Τρίτο Δρόμο" ή "Μέση Οδό" μεταξύ του κλασικού φιλελευθερισμού και του κολεκτιβιστικού κεντρικού σχεδιασμού[1]. Κατά την αρχική του διατύπωση, στον νεοφιλελευθερισμό "προείχε η ελεύθερη λειτουργία του μηχανισμού τιμών της ανοικτής αγοράς, η ελεύθερη επιχειρηματικότητα, ο ελεύθερος ανταγωνισμός, και ένα ισχυρό και άτεγκτο "Κράτος Δικαίου

συνέπειες στις τράπεζες των χωρών αυτών και κατά συνέπεια σε όλο το φάσμα της οικονομίας.

3.2.1. Είδη τραπεζών

Υπάρχουν διάφορα είδη τραπεζών:

- **Κεντρική Τράπεζα:**
Είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική και μπορεί να είναι ο δανειστής της τελευταίας λύσης σε περίπτωση κρίσης. Χρεώνεται συχνά με τον έλεγχο του διάθεσης χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Παραδείγματα κεντρικών τραπεζών είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- **Εμπορική τράπεζα:**
Είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για μια κανονική τράπεζα για να τη διακρίνει από μια τράπεζα επενδύσεων. Μιας και αυτές οι δύο δεν είναι πλέον υποχρεωτικό να λειτουργούν κάτω από χωριστή ιδιοκτησία, ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο «εμπορική τράπεζα» για να αναφερθούν σε μια τράπεζα ή ένα τμήμα τράπεζας που ασχολείται κυρίως με εταιρίες ή μεγάλες επιχειρήσεις.
- **Επενδυτική τράπεζα:**
Δίνει εγγυητικές επιστολές για πώληση μετοχών και χρεογράφων και συμβουλεύουν για συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιρειών. Παραδείγματα τραπεζών επενδύσεων είναι οι Goldman Sachs, η J.P. Morgan των ΗΠΑ, η Nomura Securities της Ιαπωνίας.
- **Τράπεζα Κοινοτικής Ανάπτυξης:**
Είναι οι τράπεζες που παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες και πίστωση σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς.
- **Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο:**
Είναι ταμιευτήρια που συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα. Η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι παραδείγματα των χωρών με τα προεξέχοντα ταχυδρομικά ταμιευτήρια.
- **Ιδιωτική Τράπεζα:**
Ασχολείται με λογαριασμούς μεγάλων πελατών με μεγάλη οικονομική επιφάνεια.
- **Συνεταιριστικές:**
Οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν πρωτοβουλίες τοπικού κυρίως χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση π.χ. των τοπικών παραγωγών γεωργικών προϊόντων.

Διάγραμμα4:Σύνολο ενεργητικού των τραπεζών στην ευρωζώνη ως ποσοστό του ΑΕΠ (Ιούνιος 2012)

3.2.2. Τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, τον Απρίλιο του 2011, ήταν στην Ελλάδα εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 62 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 65 τον Νοέμβριο του 2010), εκ των οποίων:

- 34 πιστωτικά ιδρύματα (18 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007,
- 22 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας Αναγνώρισης
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Έως το τέλος Απριλίου 2011 αποχώρησαν από τη χώρα μας τρία υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων

με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ένα πιστωτικό ίδρυμα άρχισε να λειτουργεί ως υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)⁵. Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Στο χρονικό διάστημα Απρίλιος 2010 - Μάιος 2011 ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων αυτής της κατηγορίας αυξήθηκε κατά 5%, με σημαντικότερη συμβολή στην ανωτέρω αύξηση να παρουσιάζουν τα πιστωτικά ιδρύματα από Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Γαλλία. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι το 70% των πιστωτικών ιδρυμάτων που παρέχουν στην Ελλάδα εξ αποστάσεως χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν σε κράτη μέλη της ευρώ-ζώνης. Μεταξύ των κρατών μελών της ευρωζώνης μόνο πιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στη Σλοβενία και Σλοβακία δεν έχουν γνωστοποιήσει μέχρι σήμερα σχετικό ενδιαφέρον στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Επιπλέον των προαναφερθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 54 εταιρείες (έναντι 57 τον Απρίλιο του 2010) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Με εξαίρεση τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, ο αριθμός των εταιρειών λοιπών κατηγοριών παρουσιάστηκε αμετάβλητος ως προς τους απόλυτους αριθμούς των δραστηριοποιούμενων εταιρειών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει το έντονο ενδιαφέρον διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών για την ελληνική αγορά και τον έντονο ανταγωνισμό στην παροχή εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Επίσης, από τον Μάιο του 2011, δύο ανταλλακτήρια συναλλάγματος και τέσσερις εταιρείες παροχής πιστώσεων που έχουν πάρει άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος και ασκούν δραστηριότητα σύμφωνα με τις ΠΔ/ΤΕ αριθμό. 2641/2011 και

2622/2010, αντίστοιχα, δύνανται να παρέχουν κάποιες από τις υπηρεσίες πληρωμών της παραγράφου 3, του άρθρου 4 του ν. 3862/2010. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί πως, τον Μάιο του 2011, δεκαπέντε (15) τράπεζες, από εννέα ευρωπαϊκές χώρες, διατηρούσαν στη χώρα μας γραφεία αντιπροσωπείας.

Η Ελλάδα είχε τον μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα από όλες τις χώρες της Ευρωζώνης στο τέλος του 2014, καθώς το ενεργητικό των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών της αντιστοιχούσε στο 94% του συνολικού ενεργητικού, αναφέρει έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για τη διάρθρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Report on Financial Structures).

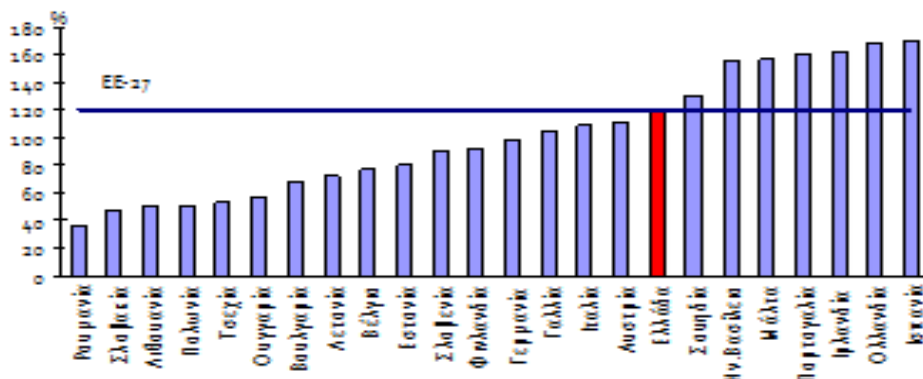
Το αντίστοιχο μέσο ποσοστό για την Ευρωζώνη ανερχόταν στο 47% στο τέλος του περασμένου έτους, με τα χαμηλότερα ποσοστά να σημειώνονται στη Γερμανία και το Λουξεμβούργο (λίγο πάνω από το 32%). Τα υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης, μετά την Ελλάδα, είχαν η Εσθονία (90%), η Λιθουανία (86%) και η Φινλανδία (80%).

Το 2008, ο βαθμός συγκέντρωσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν 70% και στην Ευρωζώνη 44%. Στην αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης συνέβαλε η διαδικασία συγχωνεύσεων στο τραπεζικό σύστημα στην Ευρωζώνη που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1990, λόγω των πιέσεων για περιορισμό του κόστους και αναδιάρθρωσης. «Τα τελευταία χρόνια, η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008 άσκησε πρόσθετη πίεση για την απομόχλευση και συγχώνευση τραπεζών, ιδιαίτερα στις χώρες που επηρεάστηκαν περισσότερο από τη χρηματοπιστωτική κρίση», σημειώνει η έκθεση.

Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν η μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα σε 21 το 2014 από 36 το 2008, ενώ κάθε τραπεζικό κατάστημα εξυπηρετεί κατά μέσο όρο 4.090 κατοίκους της χώρας έναντι 2.730 το 2008. «Παρατηρώντας μεσοπρόθεσμα, από την αρχή της κρίσης, η Ελλάδα, η Κύπρος και η Ισπανία έχουν καταγράψει τις μεγαλύτερες σχετικές μειώσεις, λόγω της αναδιάρθρωσης και της συγχώνευσης των τραπεζικών τομέων τους στο πλαίσιο της κρίσης», αναφέρει η έκθεση.

Παρά τη μείωση του αριθμού των τραπεζών, το συνολικό ύψος του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών ανήλθε στο τέλος του 2014 στα 358 δισ. ευρώ, όσο ακριβώς και στο τέλος του 2008. Σε σχέση με το ΑΕΠ ήταν 2 φορές μεγαλύτερο πέρυσι ενώ το 2008 ήταν 1,5 φορές μεγαλύτερο, μία διαφορά που εξηγείται από την πολύ μεγάλη πτώση του ελληνικού ΑΕΠ την ίδια περίοδο. «Αν παρατηρήσουμε τη μεσοπρόθεσμη δυναμική στην περίοδο 2009-2014, το μέγεθος του ενεργητικού του εγχώριου τραπεζικού

τομέα αυξήθηκε κάπως σε χώρες που ήταν ή είναι ακόμη σε προγράμματα βοήθειας, όπως στην Πορτογαλία και την Κύπρο, κυρίως όμως στην Ελλάδα», σημειώνει η έκθεση.

Διάγραμμα 5: Σύνολο τραπεζικών πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

3.2.3. Συνέπειες στο τραπεζικό σύστημα της χώρας λόγω εξόδου από το ευρώ

3.2.3.1. Καταθέσεις

Σύμφωνα με εκτίμηση του οικονομολόγου Έρικ Ντορ του IESEG School of Management, του Καθολικού Πανεπιστημίου της Λίλ, που σε σχετική του μελέτη επιχειρεί να παρουσιάσει ένα αναλυτικό σενάριο περί των όσων θα συνεπαγόταν η έξοδος μιας χώρας από το ευρώ για την ίδια και τους πολίτες της, αλλά παράλληλα και τα κωλύματα στα οποία θα μπορούσε να προσκρούσει το εγχείρημα παρατηρούνται ότι στην περίπτωση εξόδου μιας χώρας από το ευρώ, θεωρείται βέβαιο ότι επίκειται υποτίμηση του νέου νομίσματός της έναντι του, η εν λόγω μελέτη προεξοφλεί πως αν η ενδιαφερόμενη χώρα επιχειρήσει να μετατρέψει το εξωτερικό της χρέος στο νέο νόμισμα θα προκαλέσει κύμα προσφυγών σε δικαστήρια από πλευράς των πιστωτών της.

Σε ότι αφορά τα όσα θα ακολουθήσουν στο εσωτερικό της χώρας και ειδικότερα ως προς τη μετατροπή των **καταθέσεων** και του ρευστού χρήματος που κυκλοφορεί στην αγορά, η μελέτη εκτιμά πως πολλά από τα μέτρα που θα επιστρατεύσει θα είναι «αμφίβολης νομιμότητας».

Σύμφωνα με το σχετικό κείμενο, αν η Ελλάδα, για παράδειγμα, αποφασίσει την **επιστροφή της στη δραχμή**, θα πρέπει να προηγηθεί πάγωμα όλων των **καταθέσεων**. Θα εξαιρεθούν μόνο οι λογαριασμοί όσων δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας. Οι λογαριασμοί που διατηρούν όσοι δεν είναι

μόνιμοι κάτοικοι θα παραμείνουν σε ευρώ, σε αντίθεση με τους λογαριασμούς των μόνιμων κατοίκων που θα μετατραπούν αυτομάτως στο νέο νόμισμα με ισοτιμία ένα προς ένα. Θα μετατραπούν, επίσης, στο νέο νόμισμα όσα χρέη απορρέουν από συμβόλαια μεταξύ πολιτών ή ιδρυμάτων της χώρας, δάνεια, μισθοί, ενοίκια ή λογαριασμοί και πάντα με την ισοτιμία ένα προς ένα.

Το επόμενο βήμα, μετά τον έλεγχο των **καταθέσεων** θα είναι μετά από κυβερνητική απόφαση να γίνονται όλες οι πληρωμές στα εμπορικά καταστήματα είτε με μετρητά είτε με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες στο νέο νόμισμα, καθώς το ευρώ θα αντιμετωπίζεται στο εξής ως συνάλλαγμα.

Στο χρονικό διάστημα που θα χρειαστεί μέχρις ότου η κεντρική τράπεζα της χώρας εκδώσει τα νέα χαρτονομίσματα και προσφέρει ρευστότητα των νέων χαρτονομισμάτων στις εγχώριες τράπεζες, θα κυκλοφορούν χαρτονομίσματα του ευρώ. Σύμφωνα με τον οικονομολόγο που συνέταξε τη μελέτη, τα ευρώ που θα κυκλοφορούν θα σφραγιστούν κατά τρόπο που να είναι σαφές ότι η αξία τους δεν είναι πλέον του ευρώ, αλλά εκείνη του νέου νομίσματος. Θα είναι προσωρινά τα μόνα νομίσματα που θα κυκλοφορούν νομίμως στη χώρα και θα αποσυρθούν μόλις δοθούν στην κυκλοφορία. Το επόμενο βήμα θα είναι να δοθεί ένα πολύ περιορισμένο χρονικό διάστημα, στη διάρκεια του οποίου θα μπορούν να ανταλλάγουν τα ευρώ που έχουν οι πολίτες της χώρας στην κατοχή τους με το νέο νόμισμα. Όσον αφορά τις αλλαγές, που ο κ. Ντορ χαρακτηρίζει «αμφιβόλου νομιμότητας», αυτές αφορούν κυρίως τους ελέγχους και τις απαγορεύσεις που θα επιβληθούν στις κινήσεις κεφαλαίων. Θα πρέπει, σύμφωνα πάντα με την υπόθεση εργασίας του κ. Ντορ, να επιβληθεί προσωρινή απαγόρευση στις εκροές κεφαλαίων στο εξωτερικό, αλλά και να απαγορευθεί η μεταφορά **καταθέσεων** από τους λογαριασμούς των πολιτών της χώρας σε λογαριασμούς μη μόνιμων κατοίκων που θα παραμένουν σε ευρώ.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι το 2015 οι καταθέσεις των ελληνικών τραπεζών με βάση τραπεζικές πηγές έχουν μειωθεί στα 132,4 δισεκ. Το πλέον εντυπωσιακό στοιχείο είναι ότι από την 1η Δεκεμβρίου του 2014 οπότε και άρχισε να φαίνεται ξεκάθαρα ότι η Ελλάδα οδηγείται σε εκλογές έως και στις 22 Απριλίου του 2015 η μείωση των καταθέσεων έφθασε στα 32 δισεκ. ευρώ διαμορφώνοντας τα συνολικά υπόλοιπα σε 132,4 δισεκ. ευρώ. Το ακόμη πιο εντυπωσιακό και ταυτόχρονα τραγικό είναι ότι στο διάστημα Ιανουαρίου του 2010 οπότε και σημειώθηκαν τα

ιστορικά υψηλά σε καταθέσεις 237,8 δισεκ. (λόγω εισροών και από εφοπλιστές) έως σήμερα οι καταθέσεις έχουν μειωθεί 105 δισεκ. που αντιστοιχεί στο 56% του ΑΕΠ. Οι καταθέσεις ο κοινωνικός πλούτος της χώρας μειώθηκε κατά 56% του ΑΕΠ σε 64 μήνες που είναι η μεγαλύτερη σωρευτική μείωση καταθέσεων στην ιστορία της Ελλάδος.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σε σύνολο 6,78 εκατ ενεργών καταθετικών λογαριασμών το 86% εμφανίζει ποσά κάτω από 10 χιλιάδες ευρώ ενώ οι έχοντες καταθέσεις άνω των 100 χιλιάδων ευρώ δεν υπερβαίνουν τους 21.000 λογαριασμούς. Οι έλληνες με όρους λογαριασμούς καταθέσεων είναι φτωχός λαός. Οι καταθέσεις των νοικοκυριών διαμορφώνονται στα 116 δισεκ. ευρώ. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι οι καταθέσεις των νοικοκυριών από τα ιστορικά υψηλά στα τέλη του 2009 με αρχές 2010 περίπου στα 195 δισεκ. έχουν μειωθεί κατά 79 δισεκ. και αυτό αποδεικνύει ότι τα νοικοκυριά υπέστησαν και την μεγαλύτερη ζημία της βαθιάς οικονομικής ύφεσης και κρίσης που πλήττει την Ελλάδα (www.bankingnews.gr) οπότε γίνεται καλύτερα αντιληπτό τώρα ότι με βάση το ελληνικό παράδειγμα που αναφέρθηκε παραπάνω οι καταθέσεις θα είναι ακόμα πιο ευάλωτες σε περίπτωση εξόδου από το ευρώ και οι εκροές κεφαλαίων θα γιγαντωθούν περισσότερο από τώρα.

3.2.3.2. Δανειολήπτες

Το ερώτημα αυτό θα πρέπει να απαντηθεί με δύο υποθετικά σενάρια όπου στο πρώτο τα δάνεια μετατρέπονται σε δραχμές για παράδειγμα ενώ στο δεύτερο παραμένουν σε ευρώ όπου και παρατηρούμαι μια επιπλέον συνέπεια δηλαδή της επίδρασης στα επιτόκια δανεισμού.

Α Περίπτωση: τα δάνεια μετατρέπονται σε δραχμή

Κάποιος π.χ. που έχει πάρει ένα δάνειο στεγαστικό 100.000 ευρώ με επιτόκιο 4% πληρώνει τόκους 333 ευρώ το μήνα και με εισόδημα 1.500 ευρώ τα βγάζει πέρα μια χαρά. Ο ίδιος, μετά από μια αλλαγή νομίσματος με βάση π.χ. 500 δρχ. προς 1 ευρώ θα βρισκόταν με ένα δάνειο 50 εκατ. δρχ. και μισθό 750.000 δρχ. το μήνα. Επειδή όμως η δραχμή δεν είναι ευρώ, θα είχε ένα επιτόκιο μεταξύ 25-30%, όπως και είχε παλιά στις καλές μέρες όταν ο πληθωρισμός ήταν στο 15%. Αυτό σημαίνει 50.000.000 επί 30% ίσον 15.000.000 ετησίως τόκους, με εισόδημα 750.000 επί 12 ίσον 9.000.000 δραχμές ετησίως. Για τους τόκους μόνο θα χρειαζόταν να βρει και άλλα 5.000.000 το χρόνο.

Β Περίπτωση: τα δάνεια μένουν σε ευρώ

Αν τα δάνεια μείνουν σε ευρώ το επιτόκιο μένει με αναφορά στο επιτόκιο του ευρώ, αλλά θα πρέπει να υπολογίσουμε και συν το ρίσκο της χώρας που προσδιορίζεται από τα επιτόκια με τα οποία δανείζεται το κράτος. Επιπλέον με κάθε υποτίμηση της δραχμής η αξία του δανείου θα μεγαλώνει. Αυτό φαίνεται ακόμη πιο καταστροφικό καθώς μετά μια χρεοκοπία η δραχμή θα χρειαστεί δεκαετίες να ορθοποδήσει. Αυτό πάντως που δεν μπορεί να απαντηθεί είναι αν χαρίζονται δάνεια μετά από μια κρίση.

Διάγραμμα 6: Εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων(2012-2014) και καταθέσεων στην Ελλάδα(2014)

3.2.3.3. Χρηματοδότηση επιχειρήσεων

Ο Τραπεζικός Δανεισμός είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος στον οποίο καταφεύγουν οι επιχειρήσεις για να βρουν χρηματοδότηση. Οι τράπεζες προσφέρουν δύο μεγάλες κατηγορίες δανείων προς τις επιχειρήσεις: Τα δάνεια Κεφαλαίου Κίνησης και τα Μακροπρόθεσμα δάνεια. Τα δάνεια Κεφαλαίου Κίνησης είναι αποσκοπούν στη βελτίωση της ρευστότητας της επιχείρησης και είναι από τη φύση τους μικρής διάρκειας. Αντίθετα τα Μακροπρόθεσμα δάνεια είναι μακράς διάρκειας και περιλαμβάνουν τα δάνεια εγκατάστασης και τα δάνεια επαγγελματικού εξοπλισμού. Το επιτόκιο των Μακροπρόθεσμων δανείων είναι συνήθως

χαμηλότερο από το αντίστοιχο επιτόκιο των δανείων Κεφαλαίου Κίνησης λόγω ακριβώς της μεγαλύτερης διάρκειας αποπληρωμής του.

- **Δάνεια για κεφάλαια κίνησης**
Τα πιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν σήμερα ολοκληρωμένα πακέτα για την κάλυψη των αναγκών ρευστότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή των ελεύθερων επαγγελματιών. Τέτοια προϊόντα είναι τα ανοιχτά ή ανακυκλούμενα δάνεια και οι αλληλόχρεοι λογαριασμοί. Στα ανοιχτά δάνεια οι τράπεζες δίνουν ένα πιστωτικό όριο στον πελάτη τους ως το οποίο μπορεί να δανείζεται. Ο δανειολήπτης μπορεί αν θέλει να εξοφλήσει μέρος ή το σύνολο της οφειλής του, ενώ μπορεί να επαναδανείζεται όταν έχει ανάγκη ως το όριο που του έχει χορηγηθεί, χωρίς να απαιτείται να επιστρέφει σε συγκεκριμένο διάστημα το κεφάλαιο που χρησιμοποίησε. Υπάρχουν τράπεζες που χρηματοδοτούν για κεφάλαιο κίνησης ποσοστό ως και το 100% του τζίρου της επιχείρησης και άλλες όπου το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνά το 50% του τζίρου.

- **Μακροπρόθεσμα δάνεια**

Δάνεια για επαγγελματική στέγη: Τα δάνεια επαγγελματικής στέγης μπορεί να χρηματοδοτήσουν μέχρι και το 100% της αξίας του ακινήτου και η διάρκειά τους κυμαίνεται από 3 μέχρι 30 χρόνια ανάλογα με την τράπεζα και τον πελάτη, με επιτόκια που σήμερα κυμαίνονται από 5,50 ως 9,50% περίπου. Το τελικό επιτόκιο των δανείων αυτών προσαυξάνεται από την εισφορά του Ν. 128/75 κατά 0,6%. Για τους νέους επιχειρηματίες οι τράπεζες παρέχουν συνήθως περίοδο χάριτος μέχρι δύο χρόνια, διάστημα κατά το οποίο οι νέοι επιχειρηματίες καλούνται να πληρώσουν μόνο τους τόκους ή μικρότερες δόσεις. Τα έξοδα δανείου που χρεώνουν οι τράπεζες συνήθως δεν ξεπερνούν το 1% του δανείου.

Δάνεια για αγορά πάγιου εξοπλισμού:

Τα δάνεια της μορφής αυτής χορηγούνται για την αγορά παγίου εξοπλισμού (έπιπλα, μηχανήματα κ.λπ.). Η διάρκεια αποπληρωμής των δανείων αυτών φτάνει τα 15 χρόνια με επιτόκιο το οποίο σήμερα κυμαίνεται από 6,25% μέχρι 10%. Η χρηματοδότηση μπορεί να καλύψει ολόκληρη την επένδυση της αγοράς του παγίου εξοπλισμού,

ενώ η εκταμίευση μπορεί να γίνεται είτε εφ' άπαξ, είτε σταδιακά ανάλογα με την εξέλιξη των αγορών.

Σε περίπτωση εξόδου από την Ο.Ν.Ε. οι ελληνικές επιχειρήσεις ,για παράδειγμα ,θα αντιμετωπίσουν υπερβολικά υψηλό κόστος δανεισμού εφόσον πριν από τη σύγκλιση που επετεύχθη με το ευρώ τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων έφθαναν στο 15% με 20%. Θα αντιμετωπίσουν, άλλωστε, έλλειψη ρευστότητας, καθώς οι τράπεζες θα διακόψουν τον δανεισμό ενώ τα δάνεια που έχουν ήδη λάβει θα παραμείνουν σε ευρώ. Όπως επισημαίνει ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Fitch, το αποτέλεσμα θα είναι χιλιάδες επιχειρήσεις να καταλήξουν στην πτώχευση.

Για να αντιληφθεί ο αναγνώστης το μέγεθος του προβλήματος στην παρούσα κατάσταση δηλ. με την παρουσία της χώρας στην νομισματική ένωση τα επιτόκια των δανείων για τις ελληνικές επιχειρήσεις έχουν εκτιναχθεί σε υψηλά επίπεδα καθιστώντας απαγορευτικό το κόστος δανεισμού, ακόμη και για υγιείς επιχειρήσεις. Τα επιτόκια με βάση τα οποία δανείζονται οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι σε ορισμένες περιπτώσεις υπερδιπλάσια αυτών με βάση τα οποία δανείζονται οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, ειδικά του πυρήνα της Ευρωζώνης, επιδεινώνοντας το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Την εικόνα αυτή επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της ΤτΕ, που δημοσιεύτηκαν χθες και τα οποία δείχνουν περαιτέρω άνοδο των επιτοκίων στην κατηγορία της επιχειρηματικής πίστης τον Απρίλιο, παρά την πτώση των επιτοκίων στις προθεσμιακές καταθέσεις κατά 10 μονάδες βάσης, στο 2,71%, αλλά και τη σταθεροποιητική τάση που κυριάρχησε στα επιτόκια δανεισμού στην Ευρωζώνη, εν αναμονή και των σημερινών αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το μέσο επιτόκιο για δάνεια έως 250.000 ευρώ αυξήθηκε τον Απρίλιο στο 6,68% από 6,39% τον Μάρτιο, όταν το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο στην Ευρωζώνη είναι 4,59%, ενώ το μέσο επιτόκιο για δάνεια έως 1 εκατ. ευρώ αυξήθηκε από 5,85% στο 5,95%, όταν το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο στην Ευρωζώνη είναι 2,81%. Ακόμη μεγαλύτερη είναι η ψαλίδα των επιτοκίων για τη χρηματοδότηση των μεγάλων επιχειρήσεων, δηλαδή για δάνεια άνω του 1 εκατ. ευρώ, όπου το μέσο ελληνικό επιτόκιο αυξήθηκε τον

Απρίλιο στο 6,64% από 5,57% τον Μάρτιο, διευρύνοντας το χάσμα που υπάρχει με την Ευρωζώνη, όπου μια μεγάλη επιχείρηση πληρώνει για δάνεια άνω του 1 εκατ. ευρώ, μέσο επιτόκιο μόλις 2,25%. Αντίστοιχα για ανακυκλούμενες πιστώσεις το επιτόκιο στη χώρα μας διαμορφώνεται στο 7,21% όταν το αντίστοιχο στην Ευρωζώνη είναι 4,12%, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικά για τις μικρές επιχειρήσεις το πραγματικό κόστος δανεισμού είναι αρκετά υψηλότερο και ξεπερνάει ακόμη και το 10% όταν πρόκειται για δάνεια χωρίς εγγυήσεις.

Από την πλευρά τους οι τράπεζες αντιτείνουν ότι το υψηλό κόστος δανεισμού ενσωματώνει τις υψηλές επισφάλειες στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης, που σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου τριμήνου έχουν φτάσει στο 33% του συνολικού χαρτοφυλακίου, εκτινάσσοντας τα κόκκινα δάνεια αυτής της κατηγορίας στα 39 δισ. ευρώ. Ειδικά στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι επισφάλειες έχουν φτάσει στο 47%, καθώς πολλά από αυτά τα δάνεια είχαν δοθεί χωρίς εγγυήσεις.

Οι τράπεζες μάλιστα επιμένουν ότι το πρόβλημα της χρηματοδότησης της οικονομίας, δεν συνδέεται με τα υψηλά επιτόκια, αλλά με την απουσία βιώσιμων επιχειρηματικών σχεδίων. Σε αρκετές περιπτώσεις, το πρόβλημα εντοπίζεται στην απροθυμία των επιχειρήσεων να «ρискάρουν» και δικά τους κεφάλαια με τη μορφή της ίδιας συμμετοχής, στον βαθμό που η αβεβαιότητα κάνει διστακτικούς τους επιχειρηματίες για την ανάληψη ρίσκου.

Στην ίδια λογική αντιτείνουν την αδυναμία τους να διοχετεύσουν στην αγορά ακόμη και τα κεφάλαια που είναι διαθέσιμα μέσω του ΕΤΕΑΝ¹¹ και τα οποία προσεγγίζουν το 1 δισ. ευρώ. Τα συγκεκριμένα δάνεια δίνονται στην αγορά μέσω τραπεζών και εξαιτίας της επιδότησης ενός μέρους του επιτοκίου, είναι εξαιρετικά φθηνά, καθώς το μέσο κόστος δεν ξεπερνά το 4,5%. Παρόλα αυτά τα διαθέσιμα κεφάλαια απορροφούνται με δυσκολία και η αιτία, σύμφωνα με τις τράπεζες, είναι ότι δεν υπάρχουν αξιόπιστα

11

Η ΕΤΕΑΝ ΑΕ αποτελεί συνδεδετικό κρίκο στον οικονομικό κύκλο της χρηματοδότησης μεταξύ της μικρομεσαίας επιχείρησης και της τράπεζας, αναλαμβάνοντας εκείνο το μέρος του επιχειρηματικού κίνδυνου της μικρομεσαίας επιχείρησης που δεν αναλαμβάνει η τράπεζα. Ο συμπληρωματικός αυτός ρόλος την καθιερώνει ως θεσμό αναφοράς για την ανάπτυξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.

επιχειρηματικά σχέδια, που να διασφαλίζουν την αποπληρωμή του δανείου με βάση το επιχειρηματικό πλάνο της επιχείρησης για τις μελλοντικές πωλήσεις.(εφημερίδα καθημερινή 5/6/2014)

ΔΑΝΕΙΑ	Στεγαστικά με διάρκεια άνω των 5 ετών	2,83	2,82	2,82
	Επιχειρηματικά με διάρκεια άνω των 5 ετών	4,13	3,99	4,06
	Επαγγελματικά με διάρκεια άνω των 5 ετών	5,23	5,26	5,29
Μέσο δανείων	σταθμισμένο επιτόκιο	5,08	5,04	5,06

Πίνακας 2: Μέσα επιτόκια δανείων σε ευρώ(Αύγουστος 2015)

3.3.Ανεργία

Σε όλον τον κόσμο , όλα τα χρόνια οι οικονομίες αποτελούνται από ξεχωριστές οικονομικές οντότητες δηλαδή τα άτομα . Τα άτομα μέσω της χρηματοδότησής τους από τις επιχειρήσεις χρηματοδοτούν με την σειρά τους την οικονομία ενός κράτους δια μέσου της φορολογίας ή των ασφαλιστικών εισφορών που αποδίδουν. Οπότε μια οικονομία με μεγάλο ποσοστό ανεργίας δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί με αποτελεσματικό τρόπο έτσι ώστε να δημιουργήσει τις επενδύσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία του κράτους και των πολιτών αυτού , ούτε είναι σε θέση να καταβάλει τις απαραίτητες μεταβιβαστικές¹² πληρωμές στις ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (συνταξιούχοι, άνεργοι κλπ) αλλά ούτε επίσης θα μπορεί με ευκολία να καταβάλει τις απαραίτητες δαπάνες για την χωρίς προβλήματα λειτουργία της κοινωνίας (π.χ. νοσοκομειακές δαπάνες ή μισθούς δασκάλων και καθηγητών).

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω η ανεργία είναι και θα είναι ένας πολύ σοβαρός ανασταλτικός παράγοντας στην λειτουργία μιας οποιασδήποτε οικονομίας , ειδικότερα στις μέρες μας με την ανεργία στην ευρωζώνη να κυμαίνεται στο 10,8% (στοιχεία Eurostat για Σεπτέμβριο 2015) η έξοδος μιας χώρας από την νομισματική ένωση και λαμβάνοντας

12

οι μεταβιβαστικές πληρωμές αποτελούνται από μεταβιβάσεις εισοδήματος (συντάξεις, κοινωνικές παροχές) και κεφαλαίου (π.χ. δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας και επιχειρηματικού παγίου κεφαλαίου).

υπόψη ότι έχει αναφερθεί στις προηγούμενες ενότητες αυτό το αρνητικό φαινόμενο της οικονομίας θα εκτιναχθεί στα ύψη (π.χ. μια περαιτέρω αύξηση των επιτοκίων δανεισμού για μια επιχείρηση θα αναγκάσει αυτήν την επιχείρηση να προβεί σε απολύσεις). Όποτε στην παρούσα ενότητα εκτός από την ανάλυση για το τι είναι ανεργία και τα είδη της θα γίνει και μια προσπάθεια σύνδεσης της ανεργίας με την έξοδο μιας χώρας από την ζώνη του ευρώ.

3.3.1. Έννοια και ορισμός ανεργίας

Ανεργία είναι η κατάσταση ενός ατόμου, που, ενώ είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο να απασχοληθεί, δεν δύναται να βρει εργασία και εμφανίζεται όταν υπάρχει πλεονάζουσα προσφορά εργασίας. Ανεργία, συνεπώς, υπάρχει στην οικονομία όταν ο διαθέσιμος παραγωγικός συντελεστής εργασία δεν απασχολείται πλήρως. Όπως είναι φυσικό σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης ο αριθμός των ανέργων μειώνεται γιατί αυξάνεται η απασχόληση, ενώ σε περιόδους ύφεσης παρατηρείται το αντίθετο.

Η ακριβής μέτρηση του αριθμού των ανέργων είναι δύσκολη και γι' αυτό το ποσοστό είναι συνήθως υποεκτιμημένο. Αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει η κεκρυμμένη ανεργία (αγρότες, αυτοαπασχολούμενοι σε οικογενειακές επιχειρήσεις) και επιπλέον επικρατεί η υπόθεση του αποθαρρημένου εργάτη, δεδομένου ότι πολλοί μη εργαζόμενοι έχουν απογοητευθεί και δε δηλώνουν ότι ζητούν εργασία. Αυτό οδηγεί πολλές φορές στο παράδοξο αποτέλεσμα όπου ενώ αυξάνεται η απασχόληση εν τούτοις δεν μειώνεται το μέγεθος του ποσοστού ανεργίας. Στο ποσοστό της πραγματικής ανεργίας θα πρέπει να ληφθεί υπόψη επιπλέον κι ο αριθμός των ατόμων που απασχολούνται στην παραοικονομία (δραστηριότητες που δεν δηλώνονται) και φέρονται ως άνεργοι αλλά δεν συμπεριλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό ή στο δημόσιο τομέα αλλά υποαπασχολούνται και αποτελεί μια μορφή κεκρυμμένη ανεργίας.

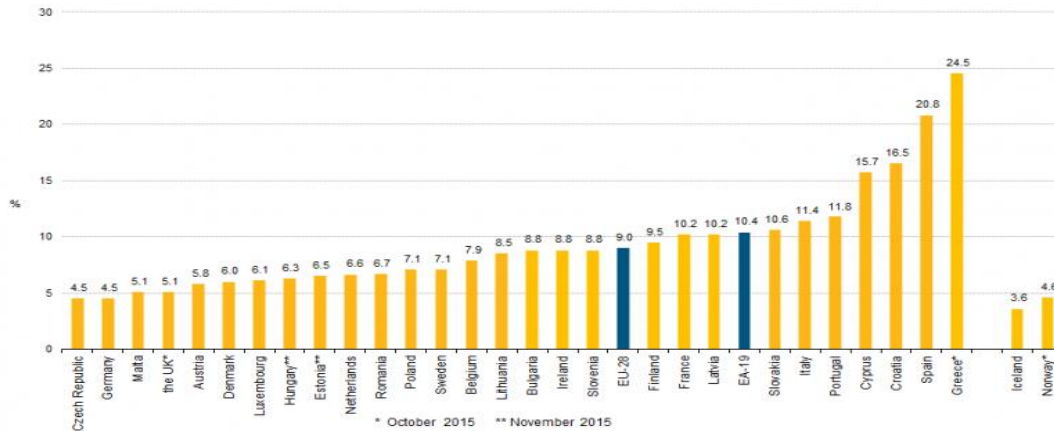
Επίσης πολλές φορές ο αριθμός των ανέργων διαφέρει ως μέγεθος από το ποσοστό ανεργίας. Δεν είναι καθόλου παράξενο να αυξάνεται ο αριθμός των ανέργων και το ποσοστό ανεργίας να παραμένει σταθερό ή ακόμη και να μειώνεται. Αυτό συμβαίνει γιατί το ποσοστό ανεργίας είναι ο λόγος του αριθμού των ανέργων ως προς το εργατικό δυναμικό. Εάν, συνεπώς, ο αριθμός των ανέργων αυξάνεται αλλά αυξάνεται περισσότερο το εργατικό δυναμικό, τότε το ποσοστό ανεργίας θα εμφανιστεί μειωμένο. Αντίθετα, εάν

ο αριθμός των ανέργων μειώνεται αλλά το εργατικό δυναμικό μειώνεται περισσότερο από ότι ο αριθμός των ανέργων τότε το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται. Εξάλλου η μείωση του ποσοστού ανεργίας δεν σημαίνει κατ' ανάγκη αύξηση της απασχόλησης γιατί μπορεί να μειώθηκε ο αριθμός των ανέργων (π.χ. μερική απασχόληση).

Ένας άλλος ορισμός αναφέρει ότι κάθε οικονομία έχει ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού ο οποίος πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και σε οικονομικά μη ενεργό. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν. Τα άτομα εκείνα τα οποία δεν μπορούν να εργαστούν, για παράδειγμα, μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες κ.α., δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Επίσης τα άτομα μπορούν να εργαστούν, αλλά για διάφορους λόγους δε θέλουν, για παράδειγμα, τεμπέληδες, δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Συνεπώς, τα άτομα τα οποία δεν μπορούν ή δε θέλουν να εργαστούν αποτελούν τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό.

Το εργατικό δυναμικό χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνους οι οποίοι εργάζονται και ονομάζονται απασχολούμενοι και σε εκείνους οι οποίοι δεν εργάζονται και είναι άνεργοι. Με βάση τις παραπάνω διακρίσεις μπορούμε να δώσουμε τους εξής ορισμούς :

- Εργατικό δυναμικό είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν.
- Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται (φυσικά εξ ορισμού θέλουν και μπορούν να εργαστούν).
- Συνεπώς άνεργοι είναι τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν, αλλά δεν μπορούν να βρουν απασχόληση.

Διάγραμμα 7: Ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Νοέμβρης 2015)

3.3.2.Είδη ανεργίας

Υπάρχουν τέσσερα είδη ή κατηγορίες ανεργίας : η εποχιακή ανεργία , η ανεργία τριβής , η διαρθρωτική ανεργία και η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης (ή κεϋνσιανή ανεργία). Συγκεκριμένα :

- Εποχιακή ανεργία

Πολλές επιχειρήσεις , π.χ. οι αγροτικές και οι τουριστικές, παρουσιάζουν συστηματικές μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Οι μεταβολές της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και, συνεπώς, από μεταβολές της ανεργίας. Αυτή η ανεργία ονομάζεται εποχιακή με χαρακτηριστικά της εποχιακής ανεργίας να είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι επίσης προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.

- Ανεργία τριβής

Ανεργία τριβής είναι εκείνη η οποία οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς να απορροφήσει άμεσα άνεργους, παρότι υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, για τις οποίες οι άνεργοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και επαγγελματική εξειδίκευση. Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία των εργατών να εντοπίσουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων

να εντοπίσουν τους άνεργους εργάτες. Επίσης , μπορεί να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα οφείλεται στην έλλειψη ενός επαγγελματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας.

- Διαρθρωτική ανεργία

Όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις, επειδή υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την εξειδίκευση των ανέργων και σε αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων , η ανεργία αυτή ονομάζεται διαρθρωτική. Οφείλεται σε τεχνολογικές μεταβολές, οι οποίες δημιουργούν νέα επαγγέλματα και αχρηστεύουν άλλα, και σε αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης , οι οποίες αυξάνουν τη ζήτηση ορισμένων προϊόντων και ταυτόχρονα μειώνουν τη ζήτηση άλλων. Όπως είναι φανερό, η διαρθρωτική ανεργία δημιουργείται από την δυσαναλογία που υπάρχει προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων ειδικοτήσεων. Η μείωσή της απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων, ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη. Διαφορετικά, η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι μεγάλης διάρκειας.

- Κεϋνσιανή ανεργία

Η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης ονομαζόμενη και κεϋνσιανή ανεργία, είναι εκείνη που προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης του οικονομικού κύκλου. Πρόκειται, δηλαδή, για αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά του εργατικού δυναμικού. Η ανεργία αυτή έχει κυκλικό χαρακτήρα , δηλαδή επαναλαμβάνεται, και η διάρκειά της εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

Η διαρθρωτική ανεργία μαζί με την ανεργία τριβής αποτελούν το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Το φυσικό ποσοστό ανεργίας παρατηρείται ακόμη και στην περίπτωση που η οικονομία λειτουργεί στο επίπεδο προϊόντος πλήρους απασχόλησης και σήμερα κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα από το παρελθόν. Η αύξηση αυτή δικαιολογείται από την είσοδο νέων και γυναικών στην αγορά εργασίας, την ενίσχυση των επιδομάτων ανεργίας, την καθιέρωση των κατωτάτων μισθών/ημερομισθίων και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών.

Ειδικότερα, το ύψος του φυσικού συντελεστού ανεργίας διαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες όπως είναι:

- το σημείο του κύκλου που βρίσκεται η οικονομία (ύφεση/ανάκαμψη)
- η σύνθεση του εργατικού δυναμικού (ιδίως νέοι, γυναίκες)
- η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών προσέγγισης ζήτησης / προσφοράς εργασίας
- ο βαθμός ευκαμψίας των μισθών (προς τα πάνω και προς τα κάτω)
- το μέγεθος των επιδομάτων ανεργίας (υψηλά επιδόματα ανεργίας συμβάλλουν στη διόγκωση του φυσικού συντελεστή ανεργίας), σε συνδυασμό με το ποσοστό του επιδόματος ανεργίας ως προς τον καθαρό μισθό.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του φυσικού ποσοστού ανεργίας διαδραματίζει η αποτελεσματικότητα των κατάλληλων μηχανισμών στην αγορά εργασίας, ώστε να επιτυγχάνεται γρήγορη πληροφόρηση των ατόμων που ενδιαφέρονται να εργαστούν για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με συνεχή κατάρτιση των ανέργων και την ενίσχυση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού (χωροταξική, επαγγελματική και κλαδική). Η ικανοποιητική πληροφόρησης συνεπώς, σχετικά με τις διαθέσιμες (κενές) θέσεις εργασίας μειώνει το ποσοστό ανεργίας.

3.3.3. Συνέπειες Ανεργίας

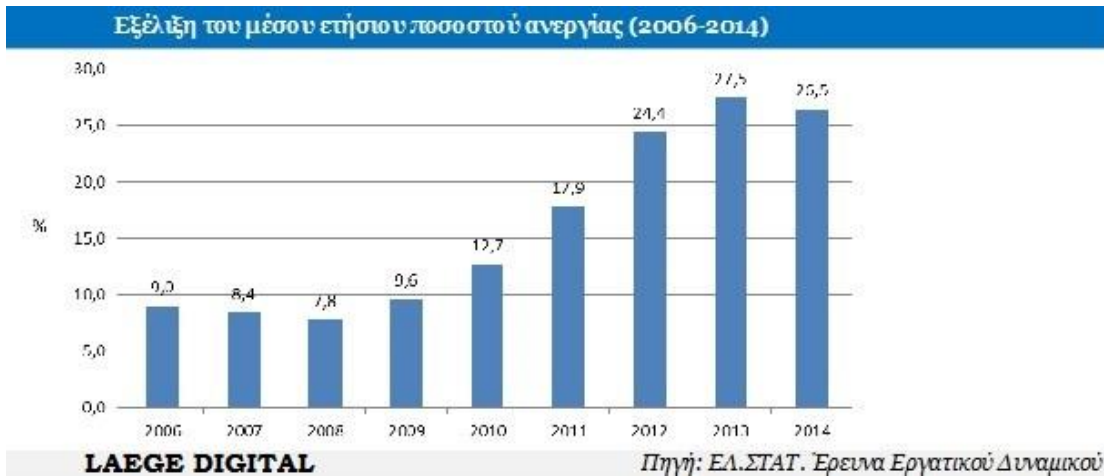
Η ανεργία έχει τρεις βασικές οικονομικές συνέπειες.

- I. Αποτελεί απώλεια παραγωγικών δυνάμεων , δηλαδή της εργασίας των ανέργων, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία
- II. Σημαίνει απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του.
- III. Επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό , λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους άνεργους.

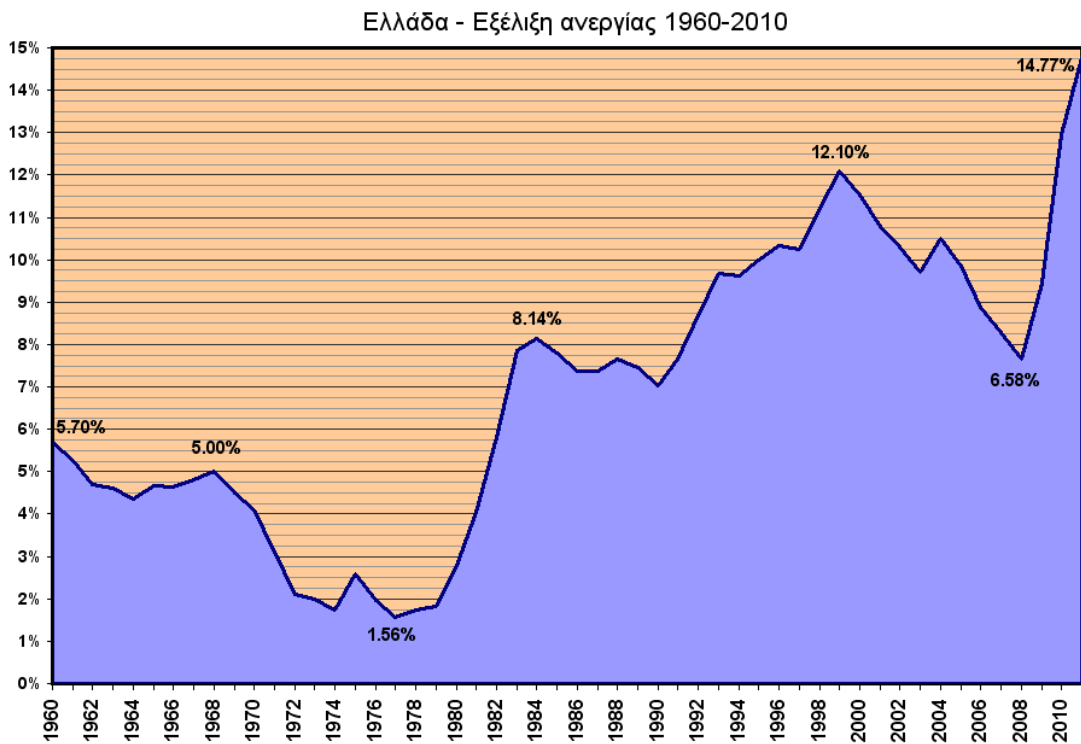
Φυσικά οι συνέπειες της ανεργίας είναι ευρύτερες , γιατί η κατάσταση της ανεργίας μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη για τον άνεργο και την οικογένειά του αφού, εκτός από την έλλειψη εισοδήματος, μειώνει την κοινωνική θέση, δημιουργεί προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακών τριβών κ.α. Με άλλα λόγια , πέρα από τις οικονομικές συνέπειες , η ανεργία δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά προβλήματα.

3.3.4. Η ανεργία στην Ελλάδα

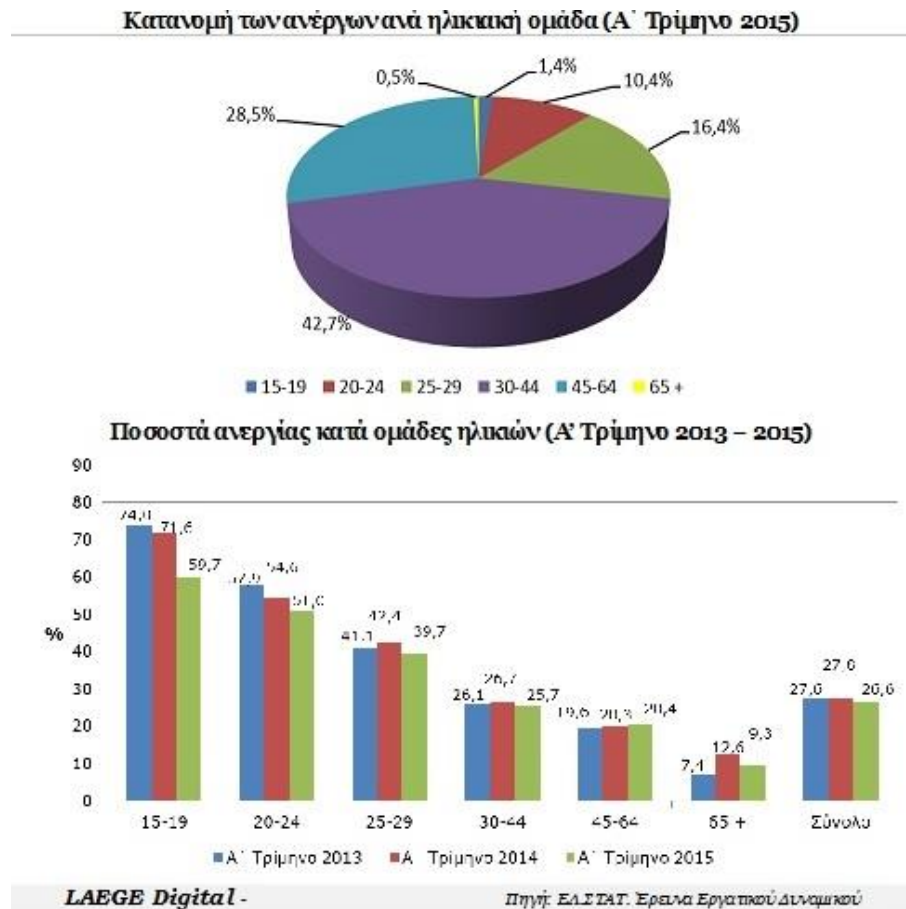
Έως και το 2008 η ανεργία στην Ελλάδα ήταν σχετικά χαμηλή και κινούνταν με ποσοστό της τάξεως του 7,8% στο μέσο όρο της Ευρωζώνης. Κατά το 2009 η ανεργία στη χώρα αυξήθηκε ως αποτέλεσμα της διεθνούς κρίσης που έπληξε και την Ελλάδα και ανήλθε σε 9,6%, ενώ για το 2010 αυξήθηκε περαιτέρω στο 12,7%, ως συνέπεια της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε εξαιτίας της κρίσης χρέους. Κατά το έτος 2011 το ποσοστό ανεργίας, ως επακόλουθο της γενικότερης κρίσης της ελληνικής οικονομίας και των μέτρων που έχουν ληφθεί για τη δημοσιονομική εξυγίανση, έφτασε το 17,9%, ενώ κατά το 2012 ξεπέρασε το 24% και κατά το 2013 έφτασε το 27,5%. Κατά το έτος 2014 παρατηρείται για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης μια μικρή μείωση, αν και η ανεργία παραμένει στα πολύ υψηλά επίπεδα του 26,5%. Ιδιαίτερα η ανεργία των νέων, που ξεπερνά το 50%, αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που επέφερε η οικονομική κρίση στη χώρα.

Διάγραμμα 8: Ανεργία στην Ελλάδα 2006-2014

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη ανεργίας στην Ελλάδα 1960 – 2010

Διάγραμμα 10: Κατανομή ανέργων ανά ηλικιακή ομάδα στην Ελλάδα

(Α' τρίμηνο 2015)

3.3.5. Η ανεργία στην ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρωζώνη τον Δεκέμβριο του 2015 η ανεργία υποχώρησε στο 10,4%, ενώ στην Ε.Ε η ανεργία υποχώρησε στο 9%, το χαμηλότερο ποσοστό από τον Ιούνιο του 2009. Η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη θέση της λίστας με ποσοστό 24,5%, ενώ η χώρα μας βρίσκεται στην κορυφή και στην ανεργία των νέων (κάτω των 25 ετών) με ποσοστό 48,6% (στοιχεία Οκτωβρίου 2015).

Ακολουθεί η Ισπανία με 20,8% και η Κροατία με 16,5% ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Γερμανία και την Τσεχία με 4,5%, και την Μάλτα με 5,1%.

Σύμφωνα με τη Eurostat περίπου 22. εκατ. Ευρωπαίοι πολίτες ήταν εκτός της αγοράς εργασίας τον Δεκέμβριο του 2015, από τους οποίους οι περίπου 16,7 εκ ήταν πολίτες κρατών – μελών της Ευρωζώνης.

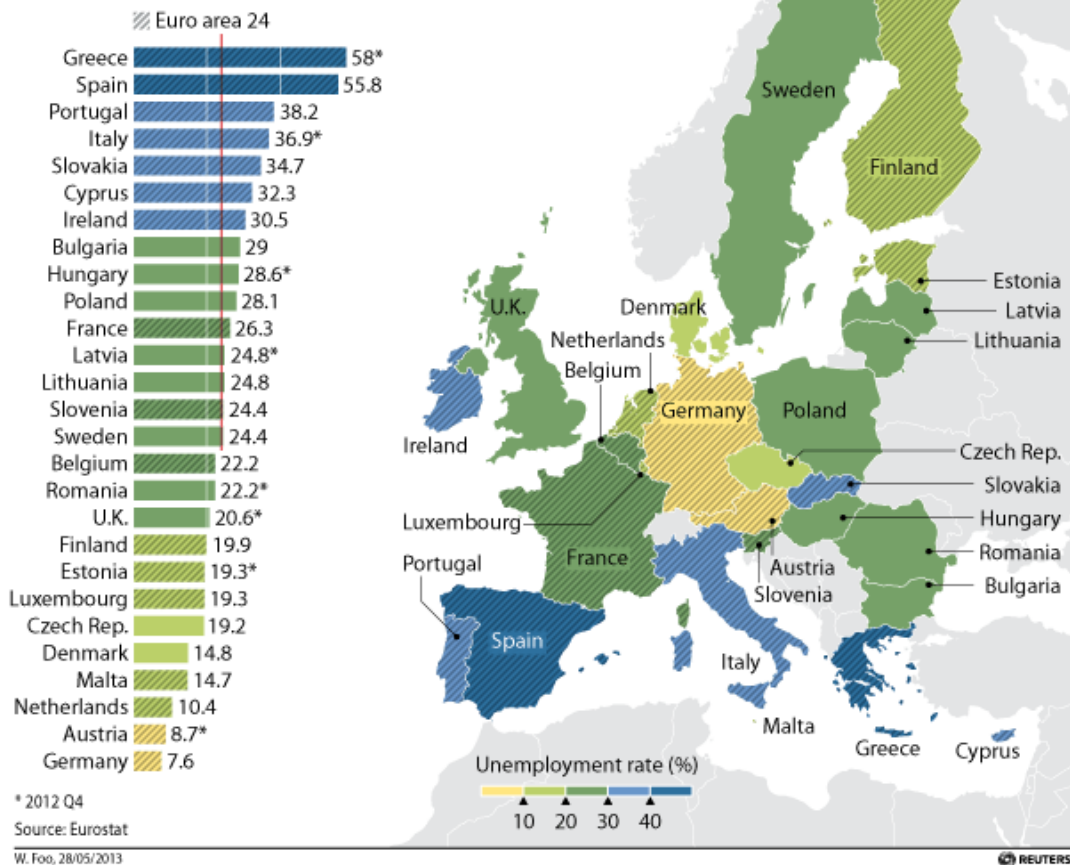
Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 η ανεργία μειώθηκε σε 23 κράτη – μέλη, αυξήθηκε σε τέσσερα και παρέμεινε σταθερή στην Εσθονία. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στην Ισπανία (20,8% από 23,6%), τη Σλοβακία (10,6% από 12,4%) και την Πορτογαλία (11,8% από 13,6%), ενώ η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στην Φινλανδία (9,5% από 9%) και την Αυστρία (5,8% από 5,6%).

Όσον αφορά την ανεργία των νέων τον Δεκέμβριο του 2015 4,4 εκατ. νέοι κάτω των 25 ετών ήταν εκτός αγοράς εργασίας στην Ε.Ε., εκ των οποίων οι 3 εκατ. ήταν πολίτες κρατών – μελών της Ευρωζώνης. Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 η ανεργία των νέων μειώθηκε κατά 426.000 στην Ε.Ε. και κατά 229.000 στην Ευρωζώνη. Το ποσοστό της ανεργία των νέων στην Ε.Ε. βρίσκεται στο 19,7% και στην Ευρωζώνη στο 22%. Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Ελλάδα (48,6% στοιχεία Σεπτεμβρίου), την Ισπανία (46%) και στην Κροατία (44,1% στοιχεία τρίτου τριμήνου 2015), ενώ τα χαμηλότερα στην Γερμανία (7%), την Δανία (10,3%) και την Τσεχία (10.9%)

Eurozone youth unemployment

The unemployment rate among Europeans aged 15-24 years edged higher in the first quarter of the year — 23.5% of youth in the EU27 were

UNEMPLOYMENT RATE — SEASONALLY-ADJUSTED, 2013 Q1 (%)

Διάγραμμα 11: ανεργία νέων στην ευρωζώνη το Δ΄ τρίμηνο του 2012

3.3.6. Ανεργία και έξοδος από την ευρωζώνη

Όπως έχει ήδη αναφερθεί μια πιθανή έξοδος μιας χώρας από το ευρώ θα είχε δυσάρεστες συνέπειες στο θέμα της οικονομίας, για παράδειγμα όσον αφορά την Ελλάδα σύμφωνα με τον διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (International Labour Office- ILO) Γκι Ριντέρ μια έξοδος της Ελλάδος από το ευρώ θα εκτίναζε την ανεργία στην Ευρωζώνη.

Όπως σημειώνει μάλιστα, οι ίδιοι υπολογισμοί δείχνουν ότι η ανεργία, σε αυτή την περίπτωση, θα ανέβαινε από τα σημερινά επίπεδα σε πάνω από 17% σε ολόκληρη την ευρωζώνη. Αυτό όμως που είναι πιο εντυπωσιακό, συμπληρώνει ο κ. Ριντέρ, είναι ότι χώρες σαν τη Γερμανία θα επηρεάζονταν

επίσης. «Θα είχαμε ως επίπτωση την άνοδο της ανεργίας στη Γερμανία κατά 26% από σήμερα έως το 2014. Αυτή είναι η καλύτερη δυνατή απεικόνιση του κοινού συμφέροντος που υφίσταται στην ΕΕ», υπογραμμίζει.

Ο διευθυντής του ILO εκφράζει παράλληλα την αντίθεσή του σε σειρά μεταρρυθμίσεων που προωθούνται στην Ελλάδα, όπως η εισαγωγή μεγαλύτερης ευελιξίας στις εργασιακές διαπραγματεύσεις και στο σύστημα κατώτατων αμοιβών ή η μείωση μισθών προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα. «Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί βάσιμα, ότι το σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα χρειαζόταν αναθεώρηση όπως και το αποτέλεσμά του αναφορικά με το κόστος εργασίας. Πολλοί άνθρωποι θα συμφωνούσαν με αυτό. Φοβάμαι όμως, και ελπίζω ότι αυτό γίνεται χωρίς πρόθεση, ότι οι συνέπειες των αλλαγών που έχουν γίνει απλά θα θέσουν στο περιθώριο τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στην Ελλάδα, συνολικά. Εάν φθάσουμε σε αυτό, θα είναι εξαιρετικά βλαπτικό», προειδοποιεί. Όπως εκτιμά επίσης, «συναφές με την δύσκολη κατάσταση είναι το γεγονός ότι έχουμε μία διάσπαση του κοινωνικού διαλόγου», καθώς «η κυβέρνηση δεν συνομιλεί με τα σωματεία και τις ενώσεις και κανείς δεν μιλά με κανέναν».

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο οικονομολόγος Έκεχαρντ Ερνστ, σε συνέντευξή του προς την *Süddeutsche Zeitung* του Μονάχου(31/08/12). Συγκεκριμένα Ο οικονομολόγος προσθέτει ότι στο τέλος του περασμένου χρόνου (σ.σ.2011) το ποσοστό της ανεργίας στη ζώνη του κοινού νομίσματος έφτασε το 10%. Σε περίπτωση αποχώρησης της Ελλάδας από την ευρωζώνη θα δεχόταν πλήγμα και η απασχόληση στη Γερμανία. Σε αντίθεση με αυτά που συχνά υποστηρίζουν κάποιοι, η Γερμανία δεν θα έμενε αλώβητη. Σύμφωνα με υπολογισμούς του ILO, ενδεχόμενη ελληνική έξοδος θα είχε δραματικές συνέπειες για τις υπερχρεωμένες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Ο Ερνστ «βλέπει» στην περίπτωση αυτή το γενικό ποσοστό της ανεργίας στην Ισπανία να σκαρφαλώνει το 2014 στο 27,7% και την ανεργία στους νέους στο 51,3%.

Σύμφωνα με Πάνο Παπάζογλου, διευθύνων σύμβουλο της Ernst & Young Ελλάδος ένα Grexit ¹³θα εκτοξεύσει την ανεργία (συμπεριλαμβανομένης της ανεργίας των νέων) βραχυπρόθεσμα άνω του 30%, ενώ σήμερα η ανεργία

θα μπορούσε αργά αλλά σταθερά να μειώνεται, ειδικά εάν υπάρξουν άμεσα στοχευμένες δράσεις της Πολιτείας και της ΕΕ για τη στήριξη της ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

3.4. Λοιπά δημοσιονομικά μεγέθη

3.4.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

3.4.1.1. Ορισμός και τρόποι μέτρησης

Α.Ε.Π. είναι η συνολική αγοραία αξία των νέων τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται κατά την διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου (συνήθως έτους) εντός της επικράτειας της χώρας.

Οι τρόποι μέτρησης του είναι οι εξής:

I. Η μέθοδος της τελικής δαπάνης

Όπου υπολογίζεται η συνολική δαπάνη για τα τελικά αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται σε μια χώρα για μια συγκεκριμένη περίοδο όπου την συνολική δαπάνη την αποτελούν :

- Κατανάλωση (consumption) είναι η δαπάνη που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, δηλαδή η συνολική τους κατανάλωση.
- Επένδυση (investment) είναι η δαπάνη για την αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αποθεμάτων και κτιρίων, συμπεριλαμβανόμενης και της δαπάνης για την αγορά νέων κατοικιών. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και έξοδα αγοράς άυλων αγαθών, όπως τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης.
- Δημόσιες δαπάνες (government expenses) είναι οι δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η τοπική αυτοδιοίκηση, οι κυβερνήσεις των πολιτειών και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση π.χ. αγορά υποβρυχίου για το ναυτικό.
- Καθαρές εξαγωγές (net exports) είναι η δαπάνη για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην εγχώρια οικονομία και αγοράζονται από αλλοδαπούς (εξαγωγές) μείον τη δαπάνη για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην αλλοδαπή και αγοράζονται από τους κατοίκους της χώρας της οποίας το ΑΕΠ εξετάζεται.

- Εισαγωγές (Imports) Είναι το κόστος οποιωνδήποτε αγαθών ή υπηρεσιών όπου ως χώρα κατασκευής δεν είναι η χώρα στην οποία υπολογίζεται το Α.Ε.Π..

II. Η εισοδηματική μέθοδος

Όπου υπολογίζεται το Α.Ε.Π. προσθέτοντας όλα τα εισοδήματα που δημιουργούνται από την οικονομική δραστηριότητα

III. Η μέθοδος της προστιθέμενης αξίας

Όπου η προστιθέμενη αξία μιας επιχείρησης είναι ίση με την αξία των πωλήσεων των προϊόντων που έχουν παραχθεί μείον την αξία των ενδιάμεσων αγαθών που η επιχείρηση αγοράζει και χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή.

3.4.1.2. Α.Ε.Π. στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη

Η αύξηση του ΑΕΠ στην ΕΕ-28(σε τρέχουσες τιμές) επιβραδύνθηκε σημαντικά το 2008, ενώ το ΑΕΠ συρρικνώθηκε αισθητά το 2009 ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Το 2010 σημειώθηκε ανάκαμψη στο ΑΕΠ της ΕΕ-28 και η πορεία αυτή συνεχίστηκε (αν και με σταδιακά βραδύτερο ρυθμό) το 2011–13, πριν η αύξηση επιταχυνθεί και πάλι το 2014, καθώς το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αυξήθηκε κατά 3,0 %. Έως το 2014 το ΑΕΠ στην ΕΕ-28 είχε φθάσει τα 13,9 τρις.(13 900 δισ.ευρώ), περίπου 6,2 % περισσότερο από ό, τι στις Ηνωμένες Πολιτείες .

Στη ζώνη του ευρώ (ευρωζώνη των 19) αναλογούσε το 72,6 % του ΑΕΠ της ΕΕ-28 το 2014, σημειώνοντας πτώση από το 75,8 % το 2009. Το 2014 το άθροισμα των πέντε μεγαλύτερων οικονομιών των κρατών μελών της ΕΕ (Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία) ήταν 71,4 %. Ωστόσο, οι συγκρίσεις μεταξύ χωρών θα πρέπει να γίνονται με προσοχή, αφού ιδίως οι διακυμάνσεις στις συναλλαγματικές ισοτιμίες ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά την εξέλιξη των στοιχείων για το ονομαστικό ΑΕΠ όταν μετατρέπονται σε κοινό νόμισμα.

Για την αξιολόγηση του βιοτικού επιπέδου, κρίνεται καταλληλότερη η χρήση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), δηλαδή προσαρμοσμένου στο μέγεθος της οικονομίας ως προς τον πληθυσμό και στις διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών. Το μέσο

κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ-28 το 2013 ήταν 26,6 χιλιάδες ΜΑΔ, ελαφρώς υψηλότερο από το μέγιστο επίπεδο (25,9 χιλιάδες ΜΑΔ) που σημειώθηκε το 2008, προτού γίνουν αισθητές οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Η σχετική θέση των επιμέρους χωρών μπορεί να εκφραστεί κατόπιν σύγκρισης με τον εν λόγω μέσο όρο, όπου η τιμή για την ΕΕ-28 ορίζεται ότι ισούται με 100. Η υψηλότερη σχετική τιμή μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ καταγράφηκε στο Λουξεμβούργο, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ υπερέβαινε κατά περίπου 2,6 φορές τον μέσο όρο της ΕΕ-28 το 2013 (γεγονός το οποίο εξηγείται εν μέρει από τον σημαντικό ρόλο των μεθοριακών εργαζομένων από το Βέλγιο, τη Γαλλία και τη Γερμανία). Στον αντίποδα, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ στη Βουλγαρία ήταν μικρότερο από το ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ-28 το 2013.

Παρότι τα στοιχεία ΜΑΔ θα πρέπει, καταρχήν, να χρησιμοποιούνται για συγκρίσεις μεταξύ χωρών κατά τη διάρκεια ενός έτους και όχι διαχρονικά, η μεταβολή αυτών των στοιχείων κατά την τελευταία δεκαετία υποδηλώνει ότι πράγματι σημειώθηκε κάποιος βαθμός σύγκλισης όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο, αφού τα περισσότερα κράτη μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004, το 2007 ή το 2013 πλησίασαν τον μέσο όρο της ΕΕ παρά τη σχετική υστέρηση που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Κατόπιν σύγκρισης της κατάστασης του 2013 με την αντίστοιχη του 2003, ενώ το Λουξεμβούργο, η Γερμανία και η Αυστρία υπερέβησαν ακόμη περισσότερο τον μέσο όρο της ΕΕ-28, αρκετά άλλα κράτη μέλη της ΕΕ-15, και ιδίως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Γαλλία και το Βέλγιο, πλησίασαν περισσότερο τον μέσο όρο της ΕΕ-28 (βλέπε γράφημα 2), την ίδια περίοδο που η Ιταλία και η Ισπανία υποχώρησαν και, ενώ ήταν πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 ή στο ίδιο επίπεδο με αυτόν, βρέθηκαν κάτω από αυτόν. Η Λιθουανία, η Ρουμανία, η Εσθονία, η Σλοβακία, η Λετονία, η Πολωνία και η Βουλγαρία, ενώ ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 το 2013, σημείωσαν τις μεγαλύτερες κινήσεις προς τον μέσο όρο της ΕΕ-28 έως το 2013, ενώ η Ελλάδα έπεσε περαιτέρω κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-28, όπως επίσης και η Κύπρος και η Σλοβενία σε πολύ μικρότερο βαθμό.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση προκάλεσε βαθιά ύφεση στην ΕΕ και στις ΗΠΑ το 2009 (βλέπε γράφημα 3), ενώ εν συνεχεία σημειώθηκε ανάκαμψη το 2010. οι συνέπειες της κρίσης ήταν ήδη αισθητές το 2008 οπότε είχε σημειωθεί σχετικά μικρή μείωση του πραγματικού ΑΕΠ στις ΗΠΑ και μείωση του ποσοστού αύξησης στην ΕΕ-28. Το πραγματικό

ΑΕΠ μειώθηκε κατά 4,4 % στην ΕΕ-28 το 2009, ενώ σημειώθηκε επίσης μείωση κατά 2,8 % στις ΗΠΑ. Η ανάκαμψη στην ΕΕ-28 εκφράστηκε με αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές κατά 2,1 % το 2010, την οποία ακολούθησε περαιτέρω άνοδος κατά 1,7 % το 2011· εν συνεχεία, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,5 % το 2012 και παρέμεινε σταθερό το 2013, πριν σημειωθεί και πάλι αύξηση το 2014 (1,3 %). Στη ζώνη του ευρώ (ευρωζώνη των 19), τα αντίστοιχα ποσοστά αύξησης το 2010 και το 2011 ήταν παραπλήσια με εκείνα της ΕΕ-28, ενώ η μείωση το 2012 ήταν εντονότερη (-0,8 %) και διατηρήθηκε το 2013 (-0,4 %), πριν επιστρέψει το 2014 μικρότερη αύξηση (0,9 %) από ότι στην ΕΕ-28 συνολικά. Στις ΗΠΑ, η ανάκαμψη ήταν ελαφρώς εντονότερη από ότι στην ΕΕ-28 το 2010 και συγκρίσιμη το 2011. Ενώ η ανάκαμψη σταμάτησε στην ΕΕ-28 το 2012, συνεχίστηκε στις ΗΠΑ, με μεγέθυνση άνω του 2,0 % κατά την περίοδο 2012–14.

Μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ παρουσίασε σημαντικές αποκλίσεις, τόσο διαχρονικά όσο και μεταξύ χωρών. Μετά τη συρρίκνωση που παρατηρήθηκε το 2009 σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ πλην της Πολωνίας, η οικονομική μεγέθυνση επανήλθε σε 22 κράτη μέλη το 2010, τάση η οποία διατηρήθηκε το 2011, οπότε καταγράφηκε αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ σε 24 από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ωστόσο, το 2012 η πορεία αυτή αντιστράφηκε, καθώς μόνο λιγότερα τα μισά (13) κράτη μέλη κατέγραψαν οικονομική μεγέθυνση, ενώ το 2013 ο αριθμός αυτός αυξήθηκε σε 17 και το 2014 σε 23 (από 27 για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία)..

Τα υψηλότερα ποσοστά μεγέθυνσης το 2014 καταγράφηκαν στην Ιρλανδία (4,8 %), στην Ουγγαρία (3,6 %), στη Μάλτα (3,5 %) και στην Πολωνία (3,4 %). Η μεγέθυνση το 2014 στην Ισπανία (1,4 %) ήταν οριακά πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 (1,3 %) και ήταν η πρώτη ετήσια μεγέθυνση στην ισπανική οικονομία από το 2008. Ενώ η αύξηση του ΑΕγχΠ το 2014 στην Πορτογαλία (0,9 %) και στην Ελλάδα (0,8 %) ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-28, για την Πορτογαλία ήταν η πρώτη ετήσια μεγέθυνση από το 2010 και για την Ελλάδα η πρώτη από το 2007. Η κυπριακή, η ιταλική και η φινλανδική οικονομία συρρικνώθηκαν για τρίτο συνεχές έτος το 2014, ενώ στην Κροατία η συνεχής ετήσιες μειώσεις του πραγματικού ΑΕΠ διήρκεσαν έξι έτη: σε τρία από τα εν λόγω τέσσερα κράτη μέλη η συρρίκνωση το 2014 ήταν σχετικά μικρή, με εξαίρεση την Κύπρο, όπου το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 2,3 %.

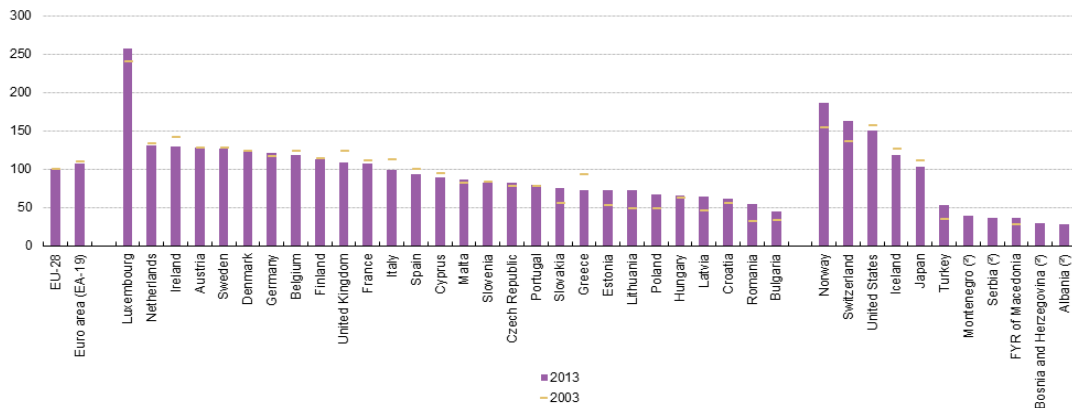
Η συνολική επίδοση των οικονομιών των κρατών μελών της ΕΕ, αναλυόμενη καθ' όλη τη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας, επιδεινώθηκε εξαιτίας των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της ΕΕ-28 και της ζώνης του ευρώ (ευρωζώνη των 19) μεταξύ 2004 και 2014 ήταν 0,9 % και 0,7 % αντίστοιχα. Εν προκειμένω, την υψηλότερη ανάπτυξη κατέγραψε η Πολωνία (μέση μεγέθυνση 3,9 % ετησίως) και η Σλοβακία (3,8 % ετησίως), και ακολουθούν η Ρουμανία (2,7 %), η Βουλγαρία, η Λετονία και η Μάλτα (όλες 2,5 %). Στον αντίποδα, η συνολική μεταβολή του πραγματικού ΑΕγχΠ κατά την περίοδο από το 2004 έως το 2014 ήταν αρνητική στην Ελλάδα, στην Ιταλία και στην Πορτογαλία.

	GDP					GDP per capita			GDP per capita			
	2003	2004	2012	2013	2014	2003	2012 (*)	2013	2003	2012 (*)	2013	2014
	(billion EUR)					(billion PPS)			(PPS, EU-28 = 100)			(EUR)
EU-28	10 490	11 016	13 426	13 520	13 921	10 490	13 426	13 520	100	100	100	27 300
Euro area (EA-19)	7 825	8 157	9 846	9 931	10 111	7 599	9 607	9 621	109	107	107	29 800
Belgium	282	298	388	395	402	271	350	351	123	120	119	36 000
Bulgaria	19	21	41	41	42	55	87	86	33	45	45	5 800
Czech Republic	88	96	161	157	155	169	229	230	77	82	82	14 700
Denmark	193	202	251	253	257	142	185	186	124	125	124	45 600
Germany	2 217	2 268	2 750	2 809	2 904	2 040	2 661	2 673	116	123	122	35 200
Estonia	9	10	18	19	20	15	25	26	52	71	73	14 800
Ireland	145	155	173	175	185	121	158	159	141	130	130	40 200
Greece	179	193	194	182	179	219	217	214	93	74	73	16 300
Spain	803	867	1 055	1 049	1 058	901	1 166	1 165	100	94	94	22 800
France	1 637	1 711	2 091	2 114	2 142	1 474	1 863	1 869	111	107	107	32 400
Croatia	31	33	44	44	43	51	69	69	56	61	61	10 200
Italy	1 391	1 449	1 615	1 609	1 616	1 376	1 608	1 595	112	101	99	26 600
Cyprus	13	14	19	18	18	14	21	20	94	93	89	20 500
Latvia	10	12	22	23	24	22	32	34	45	60	64	12 100
Lithuania	.	18	33	35	36	.	55	57	48	69	73	12 400
Luxembourg	26	28	44	45	.	23	37	37	240	264	257	.
Hungary	75	83	99	101	103	133	170	174	62	65	66	10 500
Malta	5	5	7	8	8	7	9	10	82	84	86	18 600
Netherlands	506	520	641	643	655	461	587	586	133	132	131	38 900
Austria	231	242	317	323	329	220	288	289	127	129	128	38 500
Poland	192	205	386	396	413	388	670	689	48	66	67	10 700
Portugal	146	152	168	169	173	175	211	217	78	76	79	16 600
Romania	53	61	134	144	150	142	281	289	31	53	55	7 500
Slovenia	26	28	36	36	37	35	44	45	83	82	82	18 100
Slovakia	30	35	72	74	75	63	106	108	55	74	75	13 900
Finland	152	158	200	202	204	127	166	164	114	115	113	37 400
Sweden	293	307	423	436	429	242	318	324	127	126	127	44 300
United Kingdom	1 720	1 850	2 041	2 017	2 222	1 568	1 810	1 852	123	107	109	34 400
Iceland	10	11	11	12	13	8	10	10	126	116	119	39 500
Norway	202	213	397	393	377	150	253	252	154	190	186	73 400
Switzerland	312	317	518	516	.	225	340	348	136	162	163	.
Montenegro	39	40
FYR of Macedonia	4	5	8	8	.	11	19	20	27	34	36	.
Albania	21	.	.	28	28	.
Serbia	19	20	32	34	33	.	70	70	.	37	37	.
Turkey	35	52	53	.
Bosnia and Herzegovina	28	29	.
Japan	111	102	103	.
United States	10 176	9 868	12 580	12 626	13 112	9 704	12 289	12 662	157	148	150	41 100

(*) Break in series.

Source: Eurostat (online data codes: nama_10_gdp, nama_10_pc and tec00114)

Πίνακας 3: Το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αγοράς, 2003–04 και 2012–14

(*) Break in series.
 (*) 2003: not available.
 Source: Eurostat (online data code: tec00114)

Διάγραμμα 12: Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αγοράς, 2003 και 2013¹⁴

3.4.1.3. Κατανάλωση, επενδύσεις και εισόδημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη

Από την ανάλυση των μεταβολών στις συνιστώσες του ΑΕΠ από τη σκοπιά των δαπανών παρατηρείται ότι η τελική καταναλωτική δαπάνη σε ολόκληρη την ΕΕ-28 αυξήθηκε κατά 9,0 % από άποψη όγκου μεταξύ 2004 και 2014 , παρά την ελαφρά μείωση που σημειώθηκε το 2009 και το 2012. Η τελική καταναλωτική δαπάνη της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε με κάπως ταχύτερο ρυθμό, κατά 13,0 % μεταξύ 2004 και 2014. Κατά την ίδια περίοδο, ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου σημείωσε πτώση κατά 1,8 %, κυρίως λόγω δραστικών μειώσεων το 2009, το 2012 και το 2013, ενώ η αύξηση των εξαγωγών υπερέβη σημαντικά την αύξηση των εισαγωγών τα τελευταία έτη. Μετά την πτώση που σημείωσαν το 2009, οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά ανέκαμψαν το 2010 (αύξηση 0,8 % από άποψη όγκου) και αυξήθηκαν περαιτέρω το 2011 (0,3 %), ενώ μειώθηκαν εκ νέου το 2012 (-0,7 %) και το 2013 (-0.1 %). Το 2014, οι δαπάνες αυτές αυξήθηκαν κατά 1,3 %, σημειώνοντας τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση σε πραγματικούς όρους από το 2007. Το 2010, ο ρυθμός αύξησης των δαπανών της γενικής κυβέρνησης επιβραδύνθηκε από άποψη όγκου, και αυτό το ποσοστό αλλαγής παρέμεινε σχετικά σταθερό (από 0,3 % έως -0,2 %)

μεταξύ 2011 και 2013, πριν επανέλθει σε κάπως ισχυρότερη μεγέθυνση (1,0 %) το 2014. Παρά την αύξηση που παρουσίασε το 2011 (2,0 %), ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου στην ΕΕ-28 δεν ανέκαμψε πλήρως από τη δραστική μείωση που είχε σημειώσει το 2009 (-11,9 %) και επανήλθε σε αρνητικό ρυθμό μεταβολής το 2012 και το 2013. Το 2014, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε κατά 2,3 % σε πραγματικούς όρους, σημειώνοντας τη μεγαλύτερη αύξηση από το 2007.

Σε τρέχουσες τιμές, οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά αποτέλεσαν ποσοστό 56,9 % του ΑΕΠ της ΕΕ-28 το 2014, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των δαπανών της γενικής κυβέρνησης ήταν 20,9 % και του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου ήταν 19,3 % (βλέπε γράφημα 9).

Μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ διαπιστώθηκαν μεγάλες αποκλίσεις όσον αφορά τη συνολική ένταση των επενδύσεων, κάτι το οποίο ενδέχεται, εν μέρει, να αντικατοπτρίζει τα διαφορετικά στάδια οικονομικής ανάπτυξης καθώς και τη δυναμική της μεγέθυνσης τα τελευταία έτη. Το 2014, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕγχΠ ήταν 19,3 % στην ΕΕ-28 και 19,5 % στη ζώνη του ευρώ (ευρωζώνη των 19). Τα υψηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν στην Εσθονία (25,8 %), στην Τσεχική Δημοκρατία (25,3 %), στο Βέλγιο, στη Σουηδία (και στα δύο κράτη 23,1 %), στη Λετονία (23,0 %) και τα χαμηλότερα στην Κύπρο (10,8 %) και στην Ελλάδα (11,6 %).

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων πραγματοποιήθηκε από τον ιδιωτικό τομέα, το 2013 οι επενδύσεις των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών ανήλθαν σε ποσοστό 16,7 % του ΑΕΠ της ΕΕ-28, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις επενδύσεις του δημόσιου τομέα ήταν 3,3 %. Σε σχετικούς όρους, οι δημόσιες επενδύσεις ήταν υψηλότερες στην Εσθονία (5,5 % του ΑΕΠ), οι δε επενδύσεις του επιχειρηματικού τομέα στη χώρα αυτή ήταν (17,8 %), ενώ οι επενδύσεις των νοικοκυριών ήταν υψηλότερες στη Φινλανδία (6,4 %). Οι επενδύσεις των νοικοκυριών (ως ποσοστό του ΑΕΠ) το 2013 ήταν σημαντικά χαμηλότερες από ότι το 2003 στην Ιρλανδία, στην Ισπανία και στην Κύπρο, ενώ ήταν σημαντικά υψηλότερες στη Ρουμανία (σύγκριση μεταξύ 2012 και 2003). Παρόμοια σύγκριση δείχνει σχετικά μεγάλη πτώση στην Εσθονία, στη Σλοβενία και στη Σλοβακία όσον αφορά τις επιχειρηματικές επενδύσεις.

Από την ανάλυση του ΑΕΠ στην ΕΕ-28 ως προς το εισόδημα προκύπτει ότι η κατανομή του εισοδήματος που απορρέει από την παραγωγική διαδικασία μεταξύ των συντελεστών παραγωγής αφορούσε κυρίως το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας, που ανήλθε σε ποσοστό 47,9 % του ΑΕΠ το 2014. Το ποσοστό του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος και του μεικτού εισοδήματος ανήλθε σε 40,2 % του ΑΕΠ, ενώ το ποσοστό των φόρων επί της παραγωγής και των εισαγωγών μείον τις επιδοτήσεις ήταν 11,9 % . Η Ρουμανία είχε το χαμηλότερο ποσοστό του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας στο ΑΕΠ (31,3 %), ακολουθούμενη από την Ελλάδα 33,4 %, ενώ ποσοστά 50,0 % ή υψηλότερα σημειώθηκαν σε επτά κράτη μέλη της ΕΕ, με μέγιστο ποσοστό ύψους 53,1 % στη Δανία. Όσον αφορά τα αντίστοιχα συγκεντρωτικά μεγέθη για το εισόδημα, έως το 2011 ή το 2012 είχαν καλυφθεί οι απώλειες που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Το 2009 το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας μειώθηκε κατά 2,9 %, αλλά έως το 2014 ήταν κατά 8,5 % υψηλότερο από τα αντίστοιχα επίπεδα του 2008. Ως προς το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και το μεικτό εισόδημα, είχε ήδη διαπιστωθεί στασιμότητα το 2008, την οποία ακολούθησε πτώση κατά 7,9 % το 2009. Έως το 2011, το εν λόγω συγκεντρωτικό στοιχείο εισοδήματος είχε επανέλθει σε επίπεδο το οποίο υπερέβαινε το μέγιστο ποσοστό που είχε σημειωθεί προ κρίσης (το 2008) και έως το 2014 είχε υπερβεί την εν λόγω μέγιστη τιμή κατά 4,1 %. Η μείωση των φόρων επί της παραγωγής και των εισαγωγών μείον τις επιδοτήσεις είχε ήδη ξεκινήσει το 2008 (-3,1 %) και επιταχύνθηκε το 2009 (-9,3 %). Έως το 2011, αυτές οι απώλειες είχαν καλυφθεί και το 2014 το συγκεκριμένο συγκεντρωτικό στοιχείο εισοδήματος υπερέβαινε κατά 9,7 % την προηγούμενη μέγιστη τιμή του (το 2007).

	As a proportion of GDP (%)			Per capita (euro)		
	2004	2009	2014	2004	2009	2014
Belgium	49.5	50.4	50.5	14 200	16 300	18 200
Bulgaria	68.7	62.7	61.6	1 800	3 000	3 600
Czech Republic	48.5	48.2	47.8	4 600	6 800	7 000
Denmark	46.3	47.1	47.0	17 300	19 600	21 400
Germany	55.8	55.8	53.7	15 400	16 700	18 900
Estonia	54.5	52.0	50.5	3 900	5 500	7 500
Ireland	44.1	47.3	43.3	16 900	17 500	17 400
Greece	63.4	67.6	69.5	11 100	14 300	11 300
Spain	57.1	55.1	58.0	11 500	12 800	13 200
France	52.9	54.2	53.1	14 500	16 300	17 200
Croatia	59.2	57.4	59.2	4 600	6 000	6 000
Italy	58.6	60.1	60.3	14 700	15 900	16 000
Cyprus	60.6	63.1	68.7	11 500	14 400	14 100
Latvia	61.3	60.2	60.4	3 200	5 300	7 300
Lithuania	64.9	67.9	63.7	3 500	5 800	7 900
Luxembourg (*)	35.4	33.1	29.6	21 300	24 000	24 600
Hungary	53.3	51.9	49.0	4 400	4 800	5 100
Malta	61.5	59.5	53.8	7 500	8 900	10 000
Netherlands	48.6	44.5	43.9	15 500	16 600	17 100
Austria	52.4	51.9	52.0	15 500	17 800	20 000
Poland	63.1	60.8	59.2	3 400	5 000	6 400
Portugal	61.8	62.8	64.0	9 000	10 400	10 600
Romania	67.4	60.0	60.9	1 900	3 500	4 600
Slovenia (*)	53.3	53.9	52.1	7 400	9 500	9 400
Slovakia	55.9	59.5	55.7	3 600	7 000	7 700
Finland	47.3	49.9	52.6	14 300	16 900	19 600
Sweden	44.3	45.6	45.0	15 100	15 200	20 000
United Kingdom	61.4	61.3	61.6	19 000	16 400	21 200
Iceland	54.9	49.2	50.6	20 800	14 100	20 000
Norway	42.5	40.3	39.0	19 700	23 200	28 600
Switzerland (*)	56.4	53.5	52.7	24 000	26 700	33 600
FYR of Macedonia (*)	80.1	76.0	71.1	1 800	2 500	2 800
Albania (*)	:	80.3	77.5	:	:	:
Serbia (*)	74.8	76.8	75.3	2 000	3 200	3 600

(*) 2013 instead of 2014.

(*) 2009: break in series per capita.

(*) 2012 instead of 2014.

(*) Per capita: 2013 instead of 2014.

Source: Eurostat (online data codes: nama_10_gdp and nama_10_pc)

Πίνακας 4 : Καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, 2004, 2009 και 2014

3.4.1.4. Επιπτώσεις στο ΑΕΠ μιας εξόδου από το ευρώ

Σύμφωνα με τον οίκο αξιολόγησης¹⁵ standards and poor's όσον αφορά στο πιθανό σενάριο εξόδου της Ελλάδος από την ευρωζώνη αυτό θα σήμαινε μια πτώση του Α.Ε.Π. κατά 20% ωστόσο αναφέρει ότι η επίδραση στην Ευρωζώνη δεν θα είναι τόσο σοβαρή, τουλάχιστον σε οικονομικό επίπεδο, καθώς δεν θα επηρεάσει τις ξένες τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες και δεν θα οδηγήσει σε αναθεώρηση αξιολογήσεων.

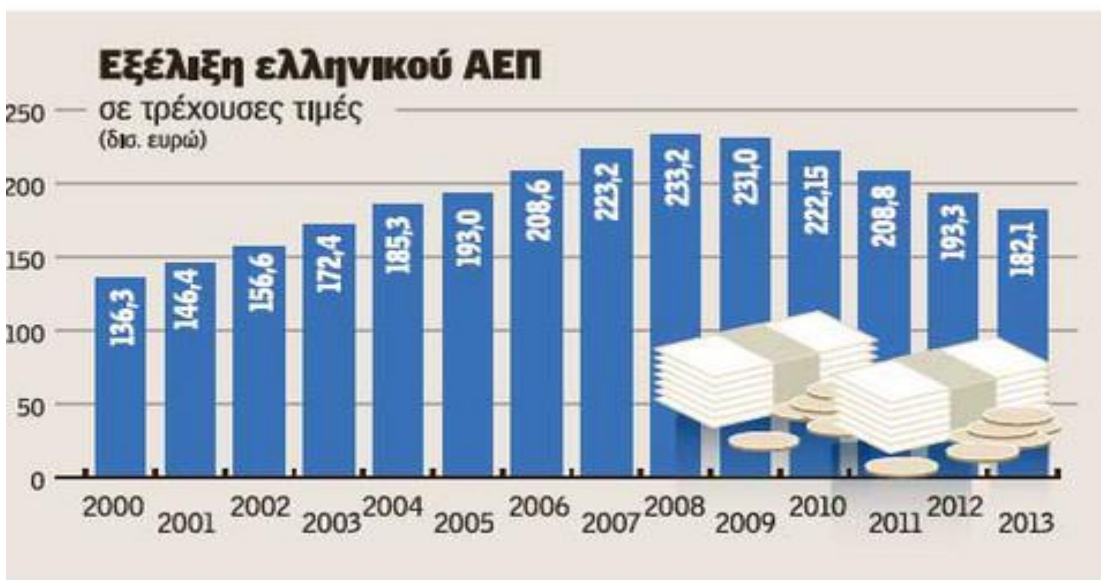
Άλλες πηγές αναφέρουν ότι (πάντα για το ίδιο σενάριο σχετικά με την Ελλάδα) με την εισαγωγή του νέου νομίσματος θα υπάρχει μία σημαντική υποτίμηση από 50% έως 70% σε ονομαστικούς όρους. Ταυτόχρονα η οικονομική δραστηριότητα θα κατέρρευε με αποτέλεσμα το ΑΕΠ να υποχωρήσει κατά 10% το πρώτο έτος της εξόδου (εκτίμηση IMF 2012) και σωρευτικά 20-25% σε δύο χρόνια (εκτίμηση S&P). Το γεγονός αυτό θα οδηγούσε σε αρνητική επίδραση στις επενδύσεις, σημαντική υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, κοινωνικές αναταραχές, δυσκολία πρόσβασης σε βασικά αγαθά και ειδικά σε καύσιμα, φάρμακα και εισαγόμενες πρώτες ύλες, πτωχεύσεις επιχειρήσεων, εκτίναξη της ανεργίας, ύφεση και πληθωρισμό σε μεγάλα ποσοστά. Οι παραπάνω συνέπειες εκτιμώνται σε ένα σενάριο ήπιας μετάπτωσης στο νέο νόμισμα, ενώ εάν η χρεοκοπία είναι ανεξέλεγκτη οι επιπτώσεις θα είναι ακόμη μεγαλύτερες. Μια πτώση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 10%, θα οδηγούσε την αξία του πραγματικού ΑΕΠ στα επίπεδα των 170 δισ. δραχμών. Ωστόσο σε όρους ευρώ η αξία της ελληνικής παραγωγής θα αποτιμούνταν μόλις σε 113 δισ. ευρώ (με 50% υποτίμηση) ή σε 100 δισ. ευρώ (με 70% υποτίμηση). Συνεπώς σε όρους ευρώ η άμεση απώλεια ετήσιου πραγματικού εισοδήματος θα ανήρχετο σε 77 με 100 δισ. ευρώ. Το ΔΝΤ ¹⁶με την σειρά

15

Οι Εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ή συνηθέστερα οίκοι αξιολόγησης είναι ιδιωτικές εταιρίες οικονομικού ενδιαφέροντος που προσφέρουν κυρίως συμβουλευτικές "ανεξάρτητες" και έγκυρες υπηρεσίες στη δευτερογενή αγορά. Αξιολογώντας την πιστοληπτική ικανότητα των δανειζομένων (ιδιωτών, επιχειρήσεων, κρατών) καθώς επίσης και τα χρεόγραφα που εκδίδουν οι δανειζόμενοι παρέχουν σχετικές πληροφορίες υπέρ των ενδιαφερομένων ώστε να λαμβάνουν ασφαλέστερες χρηματοδοτικές αποφάσεις. Πρόκειται για ιδιωτικούς μη-πλειοψηφικούς ρυθμιστές διεθνών κεφαλαιαγορών με έντονο και σημαντικό ρόλο αφού οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας τις οποίες διενεργούν μπορούν να επηρεάσουν ακόμα και την διεθνή αγορά.

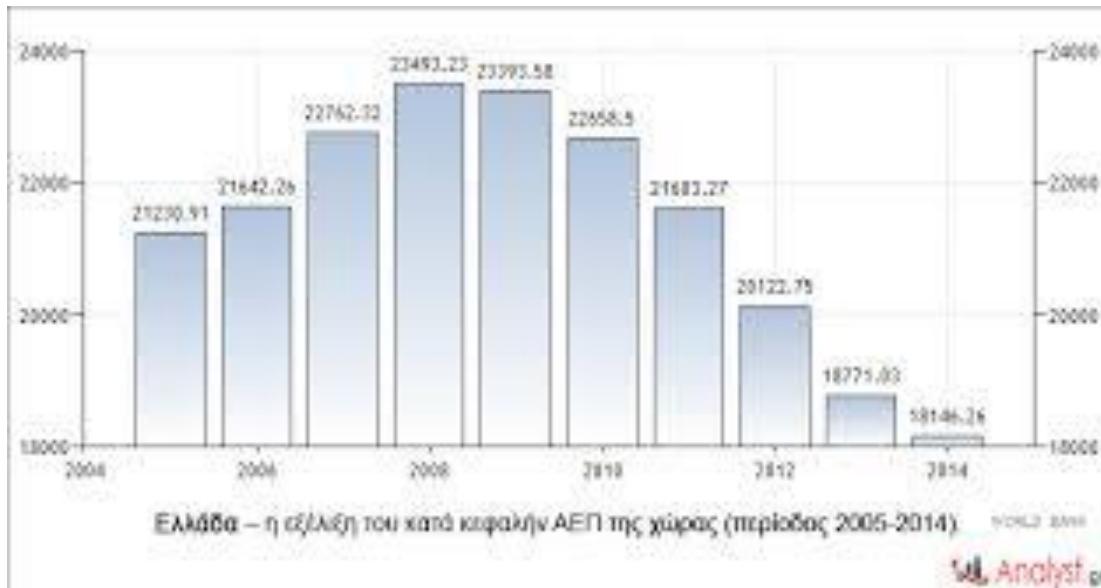
16

του εκτιμά ότι έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ θα οδηγούσε σε μείωση του ΑΕΠ κατά 10% ή 20 δισ. ευρώ μέσα σε έναν χρόνο, ενώ διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα σε εκθέσεις τους ανεβάζουν το ποσοστό αυτό στα 40 δισ. Ευρώ. Τέλος σύμφωνα με έκθεση της UBS(ελβετική τράπεζα) που δημοσιεύτηκε το 2012 αναφέρεται ότι το κόστος για μία αδύναμη χώρα που εξέρχεται από το ευρώ είναι σημαντικό. Οι συνέπειες περιλαμβάνουν την χρεοκοπία, κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και την κατάρρευση των εξαγωγών. Η όποια υποτίμηση δεν θα προσφέρει σημαντική βοήθεια. Εκτιμάται ότι το κόστος για κάθε πολίτη της αδύναμης χώρας που βγαίνει από το ευρώ, θα είναι της τάξης των 9,500 έως 11,500 ευρώ για το πρώτο έτος. Στη συνέχεια και για τα επόμενα χρόνια το κόστος θα είναι κατά πάσα πιθανότητα 3, 000 έως 4, 000 ευρώ ανά άτομο και ανά έτος. Αυτό ισοδυναμεί με μια πτώση του ΑΕΠ από 40% έως 50% κατά το πρώτο έτος.

Διάγραμμα 14 : Εξέλιξη Α.Ε.Π. Ελλάδος

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) , είναι ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί..

Διάγραμμα 15: Εξέλιξη κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.

3.4.2. Δημόσιο χρέος

3.4.2.1. Ορισμός

Δημόσιο χρέος είναι το σύνολο των οφειλών σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης ενός κράτους: κυβέρνηση, νομαρχία, δήμος κλπ. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το ποσό που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Το δημόσιο χρέος είναι ταυτοτικά (δηλαδή εξ ορισμού) ίσο με τον ιδιωτικό πλούτο, δηλαδή όσα χρωστάει το δημόσιο σε ιδιώτες τόσα ακριβώς οι ιδιώτες έχουν να λαμβάνουν από το δημόσιο, όπου στους «ιδιώτες» περιλαμβάνεται κατά σύμβαση και ο εξωτερικός τομέας.

3.4.2.2. Γενική διάκριση

Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων. Ενώ κάτοχοι του χρέους ως περιουσιακού στοιχείου (δηλαδή αυτοί στους οποίους είναι πληρωτέο) είναι οι ιδιώτες, οι τράπεζες, τα κράτη και οποιοσδήποτε θεσμικός ή ιδιώτης επενδυτής έχει αγοράσει και κατέχει κρατικά ομόλογα. Το δημόσιο χρέος διακρίνεται σε "εσωτερικό χρέος", δηλαδή από πιστωτές που βρίσκονται εντός της συγκεκριμένης χώρας, και σε "εξωτερικό χρέος", δηλαδή από πιστωτές που εδρεύουν εκτός της χώρας, στο εξωτερικό. Η διάκριση αυτή

έχει ιδιαίτερη σημασία όταν μάλιστα το εξωτερικό χρέος αναφέρεται σε άλλο νόμισμα, έναντι του εσωτερικού που αναφέρεται στο εθνικό ή εσωτερικό νόμισμα, (για τα κράτη μέλη της ΕΕ το κοινό νόμισμα θεωρείται εσωτερικό).

Οι κυβερνήσεις προκειμένου να καλύψουν τις δημόσιες δαπάνες χρηματοδοτούνται πρωτίστως με φορολογικά έσοδα, ένα μέρος όμως αυτών, αρκετά αξιόλογο καλύπτεται συνηθέστερα από δημόσιο δανεισμό, εκδίδοντας και πουλώντας ομόλογα ή άλλα αξιόγραφα. Κάθε προσφυγή σε δημόσιο δανεισμό για κάλυψη δημοσίων δαπανών επιφέρει αναγκαστικά είτε τη δημιουργία, είτε την προσαύξηση του υφιστάμενου δημόσιου χρέους. Τούτο ουσιαστικά απεικονίζει και την θέση του συνόλου των υποχρεώσεων του Δημοσίου, (του κράτους), σε δεδομένη στιγμή, έναντι των κάθε κατηγορίας δανειστών του.

3.4.2.3. Επιμέρους διάκριση

Το εσωτερικό δημόσιο χρέος διακρίνεται επιμέρους ανάλογα της πηγής αλλά και της μορφής δανεισμού από την οποία έγινε η άντληση του προϊόντος του δανείου, που μπορεί να αφορά υποχρεώσεις σε φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις, τράπεζες κ.λπ., μπορεί όμως να αναφέρεται και σε χρέος εντόκων γραμματίων, χρέος από κρατικά ομόλογα κ.λπ.

Μια ιδιαίτερα σπουδαία διάκριση που γίνεται επίσης, είναι αυτή ανάμεσα στο καταναλωτικό και παραγωγικό δημόσιο χρέος, που χαρακτηρίζεται ανάλογα εκ του σκοπού κάλυψης του δανείου, προκειμένου να καλυφθούν αντίστοιχα καταναλωτικές ή επενδυτικές δαπάνες του Δημοσίου. Εκ της διάκρισης αυτής καθίσταται εμφανές ότι ο καταναλωτικός δανεισμός είναι ιδιαίτερα επιζήμιος και λίαν επικίνδυνος καθόσον διογκώνει το χρέος, χωρίς να διευρύνεται η παραγωγική δυνατότητα της οικονομίας και κατ'επέκταση του εθνικού εισοδήματος¹⁷. Σε τελείως αντίθεση με το παραγωγικό δημόσιο χρέος όπου η τυχόν αύξησή του, ουσιαστικά, συμπορεύεται με τη βελτίωση της παραγωγικής δυνατότητας της οικονομίας. Εκ του τελευταίου αυτού λόγου συχνά υποστηρίζεται από πολλούς, δίκαια, ότι το "παραγωγικό δημόσιο χρέος είναι αυτοεξυπηρετούμενο". Πράγματι, μέσω αυτού

17

Το εθνικό εισόδημα αποτελείται από το σύνολο των αμοιβών για τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι συντελεστές παραγωγής στην παραγωγική διαδικασία για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία.

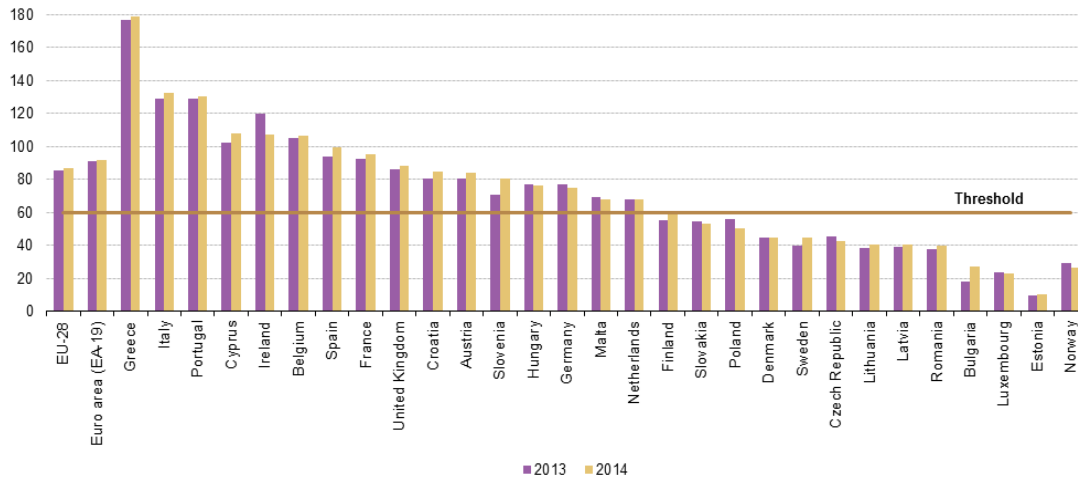
αυξάνεται το εθνικό εισόδημα αφού επιταχύνοντας τις επενδύσεις χρηματοδότησης από το προϊόν του δανείου, παρέχεται η δυνατότητα στο Δημόσιο για εξεύρεση πρόσθετων πόρων αναγκαίων στην εξόφληση του δανείου.

3.4.2.4. Δημόσιο έλλειμμα και δημόσιο χρέος στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη

Στην ΕΕ-28, ο λόγος δημόσιου ελλείμματος προς ΑΕΠ μειώθηκε από -3,2 % το 2013 σε -2,9 % το 2014 και στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19) μειώθηκε από -2,9 % σε -2,4 %. Τέσσερα κράτη μέλη Δανία, Γερμανία, Εσθονία και Λουξεμβούργο σημείωσαν το 2014 μικρά δημόσια πλεονάσματα. 11 κράτη μέλη, συγκεκριμένα, η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Σουηδία, σημείωσαν το 2014 ελλείμματα που ήταν όχι μεγαλύτερα από -3,0 % του ΑΕΠ. Η Ιταλία σημείωσε έλλειμμα -3,0 % του ΑΕΠ το 2014. Οι λόγοι του ελλείμματος ήταν το 2014 υψηλότεροι από -3,0 % του ΑΕΠ σε 12 κράτη μέλη της ΕΕ: τα μεγαλύτερα δημόσια ελλείμματα (ως ποσοστό του ΑΕΠ) σημειώθηκαν στην Κύπρο (-8,8 %), την Ισπανία (-5,8 %), την Κροατία και το Ηνωμένο Βασίλειο (και οι δύο χώρες -5,7 %). Από τα 12 κράτη μέλη με δείκτες ελλείμματος που υπερβαίνουν το -3,0 % του ΑΕΠ, τα 10 ανέφεραν επίσης ελλείμματα που υπερβαίνουν το -3,0 % για καθένα από τα τρία προηγούμενα έτη και, ως εκ τούτου, για το σύνολο της περιόδου αναφοράς. Τα ελλείμματα της γενικής κυβέρνησης (σε σχέση με το ΑΕΠ) μειώθηκαν το 2014 σε σύγκριση με το 2013 σε 10 κράτη μέλη. Δύο κράτη μέλη οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο σημείωσαν λίγο υψηλότερο πλεόνασμα το 2014 σε σχέση με το 2013, ενώ το πλεόνασμα που σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο μειώθηκε ελαφρά μεταξύ του 2013 και του 2014. Τα υπόλοιπα δώδεκα κράτη μέλη της ΕΕ σημείωσαν το 2014 ελλείμματα μεγαλύτερα από ότι το 2013.

Στην ΕΕ-28 ο λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε από 85,5 % στο τέλος του 2013 σε 86,84 % στο τέλος του 2014, και στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19) από 90,9 % σε 91,9 %. Συνολικά 16 κράτη μέλη ανέφεραν λόγο χρέους υψηλότερο από το 60 % του ΑΕΠ το 2014. Στο τέλος του 2014, οι χαμηλότεροι λόγοι δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ σημειώθηκαν στην Εσθονία (10,6 %), το Λουξεμβούργο (23,6 %) και τη Βουλγαρία (23,6 %). Το 2014, ο λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε για 20 κράτη μέλη της ΕΕ σε σύγκριση με το 2013, ενώ ο λόγος αυτός μειώθηκε για οκτώ κράτη μέλη: Ιρλανδία (-13,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕγχΠ), Πολωνία (-5,6

ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ), Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Μάλτα, Σλοβακία, Ουγγαρία και Λουξεμβούργο. Οι υψηλότερες αυξήσεις λόγω χρέους από το 2013 έως το 2014 σημειώθηκαν στη Σλοβενία (10,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στη Βουλγαρία (9,3 ποσοστιαίες μονάδες).

(*) Data extracted on 22.10.2015.
Source: Eurostat (online data code: tsdde410)

Διάγραμμα 16: Χρέος της γενικής κυβέρνησης, 2013 και 2014 (ενοποιημένο ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης, % του ΑΕγχΠ)

3.4.2.5. Δημόσια έσοδα και δαπάνες στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη

Η σημασία του τομέα της γενικής κυβέρνησης στην οικονομία μπορεί να μετρηθεί βάσει των συνολικών εσόδων και δαπανών της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ. Στην ΕΕ-28, τα συνολικά έσοδα της γενικής κυβέρνησης το 2014 ανήλθαν στο 45,2 % του ΑΕΠ (παρουσιάζεται μείωση από 45,4 % του ΑΕΠ το 2013), ενώ οι δαπάνες ανήλθαν στο 48,1 % του ΑΕΠ (μείωση από 48,6 % το 2013). Στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19), οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης το 2014 ανήλθαν στο 49,0 % του ΑΕΠ και τα συνολικά έσοδα στο 46,6 % του ΑΕΠ (αμετάβλητα σε σχέση με το 2013). Οι συνολικές δαπάνες της ΕΕ-28 και της ζώνης του ευρώ (ΖΕ-19) ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν μεταξύ του 2006 και του 2007 και στη συνέχεια αυξήθηκαν ραγδαία μεταξύ του 2007 και του 2009 για να φτάσουν το 50,3 % του ΑΕΠ στην ΕΕ -28 το 2009 και το 50,6 % του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ. Οι συνολικές δαπάνες και στην ΕΕ-28 και στη ζώνη του ευρώ στη συνέχεια μειώθηκαν μεταξύ του 2009 και του 2011, αυξήθηκαν το 2012 και σημείωσαν ελαφρά μείωση το 2014.

Σε απόλυτες τιμές, οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκαν με βραδύ ρυθμό κατά την περίοδο 2006–2014 —τόσο στην ΕΕ όσο και στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19) (εκτός από μια μικρή μείωση στη ζώνη του ευρώ μεταξύ 2010 και 2011). Τα έσοδα αυξήθηκαν με πιο σταθερό ρυθμό καθ’ όλη τη διάρκεια της περιόδου 2009–2014, οδηγώντας σε μείωση του ελλείμματος. Ωστόσο, την περίοδο 2008–2009, σημειώθηκε μείωση στα συνολικά έσοδα της γενικής κυβέρνησης 378 δισεκατ. ευρώ σε επίπεδο ΕΕ-28 και 155 δισεκατ. ευρώ στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Ενώ στην ΕΕ-28 οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκαν συνολικά κατά 543 δις ευρώ μεταξύ του 2009 και του 2014, υπήρξε αύξηση 958 δις ευρώ στην ΕΕ -28 του εισοδήματος της γενικής κυβέρνησης. Ομοίως, στην ΖΕ -19, οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκαν κατά 264 δις ευρώ την ίδια περίοδο, ενώ τα εισοδήματα αυξήθηκαν κατά 595 δις ευρώ.

Το επίπεδο των δαπανών και των εσόδων της γενικής κυβέρνησης ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ . Το 2014, τα κράτη μέλη της ΕΕ με τα υψηλότερα επίπεδα συνδυασμένων δημόσιων δαπανών και εσόδων ως ποσοστού του ΑΕΠ (άνω του 100 %) ήταν η Φινλανδία, η Δανία, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Σουηδία και η Αυστρία· η Νορβηγία κατέγραψε δείκτη άνω του 100 %. Έξι κράτη μέλη της ΕΕ –η Ρουμανία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Ιρλανδία, η Βουλγαρία και η Εσθονία - ανέφεραν σχετικά χαμηλούς συνδυασμένους λόγους (κάτω του 80 % του ΑΕΠ), καθώς και η Ελβετία από τις χώρες ΕΖΕΣ.

Σε όλη την ΕΕ-28, οι κύριες συνιστώσες των συνολικών εσόδων της γενικής κυβέρνησης είναι οι φόροι και οι καθαρές κοινωνικές εισφορές (βλ. σχήμα 6). Το 2014, οι φόροι ανήλθαν στο 58,8 % των συνολικών εσόδων στην ΕΕ-28 και στο 55,5 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19), ενώ οι καθαρές κοινωνικές εισφορές ανήλθαν στο 29,8 % των συνολικών εσόδων στην ΕΕ-28 και στο 33,3 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Η εμπορεύσιμη παραγωγή, η παραγωγή για ίδια τελική χρήση και οι πληρωμές για μη εμπορεύσιμη παραγωγή (‘πωλήσεις / αμοιβές’ και σχηματισμός παγίου κεφαλαίου για ίδιο λογαριασμό) αντιστοιχούσαν στο 6,9 % των συνολικών εσόδων και στην ΕΕ-28 και στη ζώνη του ευρώ. Τα έσοδα από περιουσιακά στοιχεία (κυρίως τόκοι, μερίσματα, και ενοίκια) αποτελούσαν το 2,2 % των συνολικών εσόδων στην ΕΕ -28 και το 2,0 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19).

Αν εξεταστεί κάθε κράτος μέλος, η σχετική σημασία των διαφόρων κατηγοριών εσόδων ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό. Για παράδειγμα, οι φόροι

ανήλθαν το 2014 σε λιγότερο από το 50 % των εσόδων του δημοσίου στη Σλοβακία, στην Τσεχική Δημοκρατία, στη Λιθουανία και στη Σλοβενία, αλλά σχεδόν στο 86,4 % των συνολικών εσόδων της γενικής κυβέρνησης στη Δανία και στο 77,9 % στη Σουηδία .Το μεγαλύτερο ποσοστό των δημόσιων δαπανών της ΕΕ-28 το 2014 αφορούσε την ανακατανομή του εισοδήματος με τη μορφή κοινωνικών μεταβιβάσεων σε χρήμα ή σε είδος. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (κοινωνικά επιδόματα και κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος —εμπορεύσιμη παραγωγή που αγοράστηκε) ανήλθαν στο 43,6 % των συνολικών δαπανών στην ΕΕ-28 και στο 47,1 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανήλθε στο 21,4 % των δημόσιων δαπανών στην ΕΕ-28 και στο 21,0 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Η ενδιάμεση κατανάλωση αποτέλεσε το 13,4 % των συνολικών δαπανών στην ΕΕ -28 και το 10,7 % των συνολικών δαπανών στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Το εισόδημα περιουσίας που καταβλήθηκε –το μεγαλύτερο μέρος του οποίου αποτελούνταν από πληρωμές τόκων– ανήλθε σε ποσοστό 5,3 % των δημόσιων δαπανών στην ΕΕ-28 και 5,4 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19). Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (κυρίως επενδύσεις) αντιστοίχισε στο 6,0 % των συνολικών δαπανών στην ΕΕ-28 και στο 5,5 % στη ζώνη του ευρώ (ΖΕ-19).

Τα κυριότερα είδη δημόσιων εσόδων είναι οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος και περιουσίας κ.λπ., οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, και οι καθαρές κοινωνικές εισφορές, με τους φόρους κεφαλαίου να αποτελούν το 2014 μόνο το 0,3 % του ΑΕΠ στην ΕΕ-28. Το 2014 στην ΕΕ-28 οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών ανήλθαν στο 13,5 % του ΑΕΠ, οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος, περιουσίας κ.λπ. στο 12,8 % του ΑΕΠ και οι καθαρές κοινωνικές εισφορές στο 13,5 % του ΑΕΠ. Τα σχετικά μερίδια των τριών αυτών κατηγοριών φόρων στο ΑΕΠ αυξήθηκαν κατά την περίοδο 2010-13 στην ΕΕ-28, με μεγαλύτερη αύξηση στους τρέχοντες φόρους εισοδήματος, περιουσίας κ.λπ. .Ωστόσο, κατά την διάρκεια της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, η μείωση ήταν επίσης η μεγαλύτερη σε αυτή την κατηγορία. Υπήρξε σημαντική διακύμανση στην δομή των φορολογικών εσόδων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ το 2014 . Όπως ίσως προβλεπόταν, οι χώρες που ανέφεραν σχετικά υψηλά επίπεδα δαπανών τείνουν να είναι εκείνες που επίσης εισέπραξαν περισσότερους φόρους (σε ποσοστό του ΑΕΠ). Για παράδειγμα, το 2014, ο υψηλότερος λόγος εσόδων προς ΑΕΠ από τις κύριες κατηγορίες φόρων και κοινωνικών εισφορών ήταν

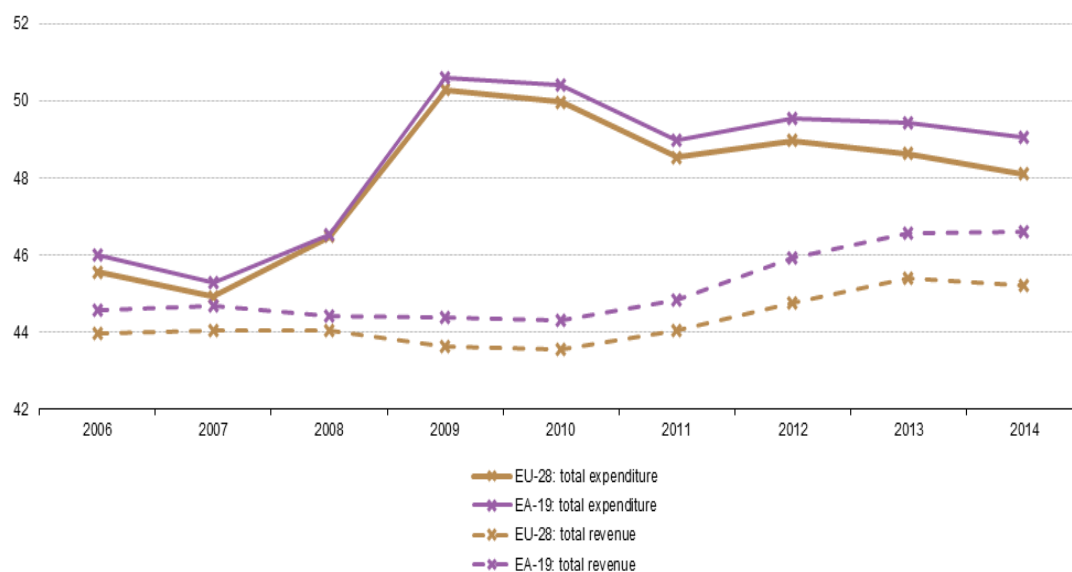
51,4 % που σημειώθηκε στη Δανία, ενώ στη Γαλλία και στο Βέλγιο σημειώθηκαν τα επόμενα μεγαλύτερα ποσοστά (47,4 % και 46,2 % αντίστοιχα). Το ποσοστό του ΑΕΠ που αντιστοιχεί στα εν λόγω έσοδα ήταν κάτω από 30 % σε τέσσερα από τα κράτη μέλη της ΕΕ: Λιθουανία, Ρουμανία, Βουλγαρία και Λετονία.

	Public balance (net borrowing / lending of consolidated general government sector)				General government debt (general government consolidated gross debt)			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
EU-28	-4.5	-4.3	-3.3	-3.0	81.0	83.8	85.5	86.8
Euro area (EA-19)	-4.2	-3.7	-3.0	-2.6	86.0	89.3	91.1	92.1
Belgium	-4.1	-4.1	-2.9	-3.1	102.2	104.1	105.1	106.7
Bulgaria	-2.0	-0.6	-0.8	-5.8	15.3	17.6	18.0	27.0
Czech Republic	-2.7	-4.0	-1.3	-1.9	39.9	44.7	45.2	42.7
Denmark	-2.1	-3.6	-1.3	1.5	46.4	45.6	45.0	45.1
Germany	-1.0	-0.1	-0.1	0.3	78.4	79.7	77.4	74.9
Estonia	1.2	-0.3	-0.1	0.7	5.9	9.5	9.9	10.4
Ireland	-12.5	-8.0	-5.7	-3.9	109.3	120.2	120.0	107.5
Greece	-10.2	-8.8	-12.4	-3.6	172.0	159.4	177.0	178.6
Spain	-9.5	-10.4	-6.9	-5.9	69.5	85.4	93.7	99.3
France	-5.1	-4.8	-4.1	-3.9	85.2	89.6	92.3	95.6
Croatia	-7.8	-5.3	-5.4	-5.6	63.7	69.2	80.8	85.1
Italy	-3.5	-3.0	-2.9	-3.0	116.4	123.2	128.8	132.3
Cyprus	-5.7	-5.8	-4.9	-8.9	65.8	79.3	102.5	108.2
Latvia	-3.4	-0.8	-0.9	-1.5	42.8	41.4	39.1	40.6
Lithuania	-8.9	-3.1	-2.6	-0.7	37.2	39.8	38.8	40.7
Luxembourg	0.5	0.2	0.7	1.4	19.2	22.1	23.4	23.0
Hungary	-5.5	-2.3	-2.5	-2.5	80.8	78.3	76.8	76.2
Malta	-2.6	-3.6	-2.6	-2.1	69.8	67.6	69.6	68.3
Netherlands	-4.3	-3.9	-2.4	-2.4	61.7	66.4	67.9	68.2
Austria	-2.6	-2.2	-1.3	-2.7	82.2	81.6	80.8	84.2
Poland	-4.9	-3.7	-4.0	-3.3	54.4	54.0	55.9	50.4
Portugal	-7.4	-5.7	-4.8	-7.2	111.4	126.2	129.0	130.2
Romania	-5.4	-3.2	-2.2	-1.4	34.2	37.4	38.0	39.9
Slovenia	-6.6	-4.1	-15.0	-5.0	46.4	53.7	70.8	80.8
Slovakia	-4.1	-4.2	-2.6	-2.8	43.3	51.9	54.6	53.5
Finland	-1.0	-2.1	-2.5	-3.3	48.5	52.9	55.6	59.3
Sweden	-0.1	-0.9	-1.4	-1.7	36.9	37.2	39.8	44.9
United Kingdom	-7.7	-8.3	-5.7	-5.7	81.8	85.3	86.2	88.2

(*) Data extracted on 22.10.2015.

Source: Eurostat (online data codes: tec00127 and tsdde410)

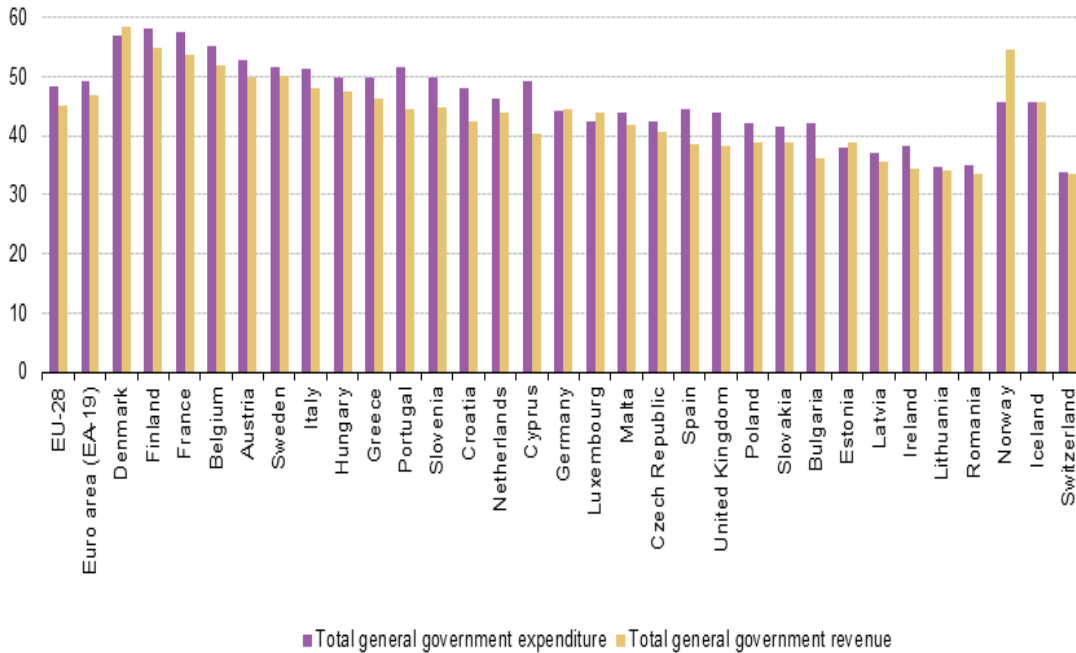
Πίνακας 5: Δημοσιονομικό ισοζύγιο και χρέος της γενικής κυβέρνησης, 2011–14

(*) Data extracted on 21.04.2015. Note that the y-axis is cut.

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη των συνολικών δαπανών και των συνολικών εσόδων, 2006–14 (% του ΑΕγχΠ)

(*) Data extracted on 22.11.2015. Data ranked in descending order according to the average of total revenue and expenditure.
Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Διάγραμμα18: Έσοδα και δαπάνες του δημοσίου, 2014 (% του ΑΕγχΠ)

3.4.2.6. Ορισμός των κύριων δεικτών

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο ορίζεται ως η καθαρή λήψη / καθαρή χορήγηση δανείων της γενικής κυβέρνησης που δηλώνεται για τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και εκφράζεται σε σχέση με το ΑΕΠ. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, το δημόσιο χρέος είναι το ακαθάριστο χρέος του τομέα της γενικής κυβέρνησης το οποίο εκκρεμεί στο τέλος του έτους, μετρημένο σε ονομαστική αξία και ενοποιημένο. Τα κύρια έσοδα της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνουν τους φόρους, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, τα έσοδα από πωλήσεις και τα έσοδα από περιουσιακά στοιχεία. Ορίζονται στο ΕΣΛ 2010 με αναφορά σε έναν κατάλογο κατηγοριών: εμπορεύσιμη παραγωγή, παραγωγή για ίδια τελική χρήση, πληρωμές για μη εμπορεύσιμη παραγωγή, φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, λοιπές επιδοτήσεις

παραγωγής, έσοδα από περιουσιακά στοιχεία, τρέχοντες φόροι εισοδήματος, περιουσίας κ.λπ., κοινωνικές εισφορές, λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και μεταβιβάσεις κεφαλαίου.

Οι κύριες δαπάνες περιλαμβάνουν τις αμοιβές των (δημοσίων) υπαλλήλων, τις κοινωνικές παροχές (κοινωνικά επιδόματα και κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος για εμπορεύσιμη παραγωγή που αγοράζει η γενική κυβέρνηση και οι ΜΚΙΕΝ), τους τόκους για το δημόσιο χρέος, τις επιδοτήσεις και τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου. Οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης ορίζονται στο ΕΣΛ 2010 με αναφορά σε έναν κατάλογο κατηγοριών: ενδιάμεση κατανάλωση, ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, αμοιβές των απασχολουμένων, λοιποί φόροι επί της παραγωγής, επιδοτήσεις, έσοδα από περιουσιακά στοιχεία, τρέχοντες φόροι εισοδήματος και περιουσίας κ.λπ., κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος και κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος εμπορεύσιμη παραγωγή που αγοράζεται, λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, προσαρμογές για τη μεταβολή συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, μεταβιβάσεις κεφαλαίου και συναλλαγές μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων.

Τα στοιχεία για τη γενική κυβέρνηση που υποβάλλονται για τα κύρια μακροοικονομικά μεγέθη της γενικής κυβέρνησης στο πλαίσιο του ΕΣΛ 2010 πρέπει να ενοποιούνται για ορισμένες συναλλαγές των εθνικών λογαριασμών, πράγμα που σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες συναλλαγές μεταξύ των θεσμικών μονάδων εντός του τομέα της γενικής κυβέρνησης έσοδα από περιουσιακά στοιχεία, λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και μεταβιβάσεις κεφαλαίου καταργούνται ή ακυρώνονται. Για τις συναλλαγές αυτές, τα στοιχεία των υποτομέων θα πρέπει να ενοποιούνται εντός κάθε υποτομέα αλλά όχι μεταξύ υποτομέων. Συνεπώς, τα στοιχεία σε επίπεδο τομέα θα πρέπει να ισούνται με το άθροισμα των στοιχείων των υποτομέων, με εξαίρεση τα στοιχεία που καλύπτουν τα έσοδα από περιουσιακά στοιχεία, τις λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, τα οποία ενοποιούνται. Για τα τελευταία αυτά στοιχεία και, κατά συνέπεια, τα συνολικά έσοδα και τις συνολικές δαπάνες, το σύνολο των υποτομέων θα πρέπει να υπερβαίνει την αξία του τομέα. Οι φόροι και οι κοινωνικές εισφορές αντιστοιχούν στα έσοδα που εισπράττονται (σε χρήμα ή σε είδος) από τις κεντρικές, ομοσπονδιακές και τοπικές κυβερνήσεις των κρατών μελών και από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης. Οι εισφορές αυτές (που γενικώς αναφέρονται ως φόροι) είναι οργανωμένες σε τρεις κύριους τομείς, που καλύπτονται από τις ακόλουθες κλάσεις:

- φόροι εισοδήματος και περιουσίας κ.λπ., συμπεριλαμβανομένων όλων των υποχρεωτικών πληρωμών που επιβάλλονται από τη γενική κυβέρνηση σε τακτά χρονικά διαστήματα επί των εσόδων και της περιουσίας των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών·
- φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, συμπεριλαμβανομένων όλων των υποχρεωτικών πληρωμών που επιβάλλονται από τη γενική κυβέρνηση όσον αφορά την παραγωγή και τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, την απασχόληση εργατικού δυναμικού, την ιδιοκτησία ή τη χρήση γης, κτιρίων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή·
- καθαρές κοινωνικές εισφορές, συμπεριλαμβανομένων όλων των πραγματικών κοινωνικών εισφορών των εργοδοτών και των νοικοκυριών, τεκμαρτές κοινωνικές εισφορές που αντιπροσωπεύουν το αντίστοιχο των κοινωνικών παροχών οι οποίες καταβάλλονται απευθείας από τους εργοδότες, καθώς και δύο πρόσθετες τεκμαρτές εγγραφές (συμπληρώματα κοινωνικών εισφορών των νοικοκυριών και δαπάνες υπηρεσιών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης).

3.4.2.7. Ελληνικό δημόσιο χρέος

Αν θέλαμε λοιπόν να δώσουμε κάποιον ορισμό για το δημόσιο χρέος και το δημόσιο έλλειμμα θα λέγαμε ότι το δημόσιο έλλειμμα στην διάρκεια μιας χρονικής περιόδου είναι η διαφορά των δαπανών από τα έσοδα., ενώ το δημόσιο χρέος είναι σε μία δεδομένη χρονική στιγμή είναι το άθροισμα των όλων των παρελθόντων ελλειμμάτων του Π/Υ. Δηλαδή το χρέος είναι οι σωρευτικές πλεονάζουσες δαπάνες του παρελθόντος πέραν των παρελθουσών εισπράξεων. Στην καθημερινή οικονομολογική ορολογία το χρέος είναι μια « μεταβλητή αποθέματος» (μετρούμενη σε κάποια χρονική στιγμή), ενώ το έλλειμμα είναι μια « μεταβλητή ροής»

Παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση του δημοσίου χρέους

Είναι χρήσιμο να αναλύσουμε με περισσότερη λεπτομέρεια τους λόγους που οδηγούν σε μία συνεχή αύξηση¹⁴ του δημόσιου χρέους. Τρεις λοιπόν είναι οι βασικοί παράγοντες που αυξάνουν από χρόνο σε χρόνο το δημόσιο χρέος:

1) Το Πρωτογενές Έλλειμμα (ΠΕ). Στα πρωτογενή αυτά ελλείμματα του δημόσιου τομέα οδήγησε η χρηματοδότηση με δανεισμό της δημοσιονομικής πολιτικής η οποία ασκήθηκε κυρίως κατά την περίοδο 1981-87. Σύμφωνα με στοιχεία τα ΠΕ έφθασαν το 1989 στο ύψος ρεκόρ των 812 δισ. δρχ. και συνέβαλλαν, μέχρι και το 1991, σημαντικά στην αύξηση του Δημόσιου Χρέους. Από το 1992 και μετά ο Κρατικός Προϋπολογισμός άρχισε να εμφανίζει Πρωτογενή Πλεονάσματα (ΠΕ= ΠΠ) τα οποία, αντίθετα, συνέβαλλαν στον περιορισμό της αύξησης των, επισήμως ανακινούμενων, Δανειακών Αναγκών του Δημοσίου.

2) Επιτόκια. Στην αύξηση των πραγματικών επιτοκίων (νομαστικά επιτόκια μείων του πληθωρισμού) σε διεθνή κλίμακα.. Μετά το 1983 η αύξηση αυτή άρχισε να γίνεται «ορατή» και στην Ελλάδα, με την σταδιακή κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων και την απελευθέρωση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος

3) ΑΕΠ. Επιβάρυνση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Η σημαντική μείωση των επενδυτικών έργων την δεκαετία του '80 (ιδιωτικών και δημοσίων) είχε ως άμεσο αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού ετήσιας αύξησης του ΑΕΠ (1,5 κατά μέσο όρο), ενώ την ίδια περίοδο το ίδιο το χρέος και το κόστος εξυπηρέτησης του , αυξάνονται με ξέφρενο ρυθμό. Τέλος σημαντική «συνεισφορά» στην αύξηση του δημοσίου χρέους είχαν και έχουν η εκτεταμένη φοροδιαφυγή, η οποία περιορίζει δραστικά την «φορολογητέα ύλη»

Στις μέρες μας σύμφωνα με τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) η κατανομή του Δημόσιου Χρέους της Κεντρικής Κυβέρνησης έχει ως εξής:

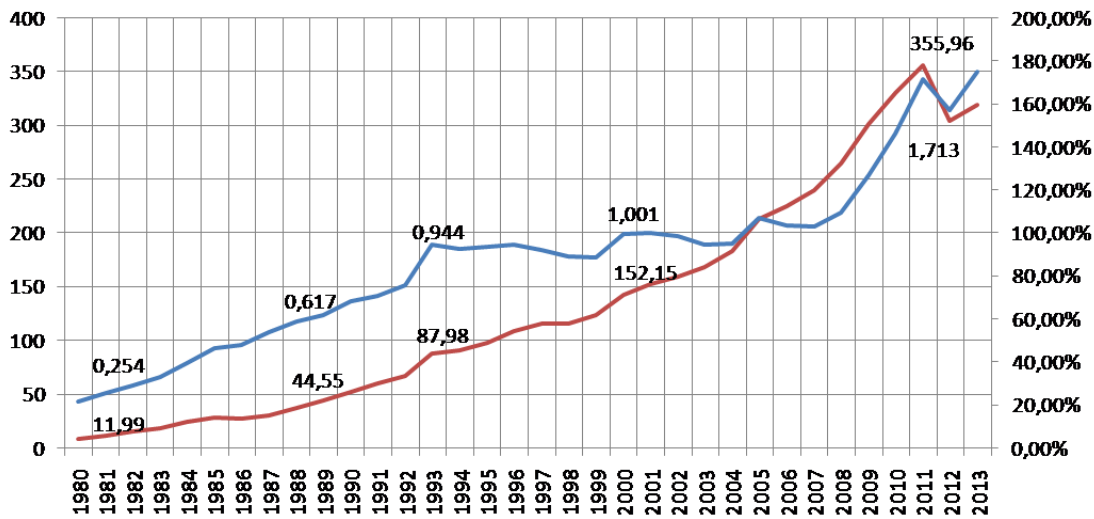
- Ομόλογα: 39,4 δισ. ευρώ
- Ομόλογα που κατέχει η ΕΚΤ (SMP program): 19,8 δισ. ευρώ
- Ομόλογα που κατέχουν οι Ευρωπαϊκές Κεντρικές Τράπεζες (ANFAs): 7,3 δισ. ευρώ

- Έντοκα γραμμάτια: 14,9 δισ. ευρώ
- Βραχυπρόθεσμα δάνεια (repos): 9,8 δισ. ευρώ
- Δάνεια από το Ευρωπαϊκό ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (EFSM): 130,9 δισ. ευρώ
- Δάνεια από ΔΝΤ: 21,2 δισ. ευρώ
- Δάνεια από Κράτη-μέλη της Ευρωζώνης: 52,9 δισ. ευρώ
- Δάνεια από Τράπεζα Ελλάδος: 4,3 δισ. ευρώ
- Λοιπά Δάνεια εσωτερικού: 0,1125 δισ. ευρώ
- Λοιπά Δάνεια εξωτερικού: 5 δισ. ευρώ
- Ειδικά και Διακρατικά δάνεια εξωτερικού (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων) 7,09 δισ. ευρώ

Σύνολο: 312,7 δισ. Ευρώ

Διάγραμμα 19: χρέος γενικής κυβέρνησης 1980/2014

Διάγραμμα 20 : Ελληνικό χρέος ως ποσοστό Α.Ε.Π.

3.4.2.8. Δημόσιο χρέος εκτός ευρωζώνης

Σύμφωνα με την εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών Ernst & Young που σε συνεργασία με την Oxford Economics έχει καταρτίσει μελέτη για το τι θα σήμαινε μια έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ , όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, εκτιμάτε ότι μια απλή, μονομερής καταγγελία του χρέους είναι εξαιρετικά απίθανη. Το μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου χρέους διέπεται από το διεθνές δίκαιο και θεωρείται απίθανο να μπορέσει η ελληνική κυβέρνηση να το μετατρέψει σε δραχμές στα πλαίσια της διαδικασίας εξόδου. Επιπλέον, είναι αμφίβολο αν οι υπερχρεωμένες κυβερνήσεις της ευρωζώνης, όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία, θα ήταν διατεθειμένες να δεχθούν τη μείωση του χρέους της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ σε επίπεδα κατά πολύ χαμηλότερα από το δικό τους, της τάξης του 130%. Λόγω της υποτίμησης, της αδυναμίας μετατροπής του χρέους σε δραχμές και της απότομης μείωσης του ΑΕΠ, ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ θα συνεχίσει να βρίσκεται πάνω από το 130%. Αυτό θα άφηνε ελάχιστα περιθώρια ελιγμών για την κυβέρνηση, αποκλείοντας κάθε δυνατότητα για χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής. Το υψηλό χρέος

θα αποτελέσει το βασικό εξωτερικό περιορισμό για τη δημοσιονομική πολιτική. Καθώς τα φορολογικά έσοδα θα είναι μειωμένα εξαιτίας της ύφεσης που θα ακολουθήσει την έξοδο, για να μπορέσει η κυβέρνηση να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό της χωρίς εξωτερική χρηματοδότηση, θα πρέπει είτε να αυξηθούν οι φόροι, ή να μειωθούν περαιτέρω οι δαπάνες.

Μια άλλη άποψη αναφέρει ότι επιστροφή στη δραχμή και στη συνέχεια η υποτίμηση της, θα επιβάρυνε το χρέος του δημοσίου προς εξωτερικό. Αυτό σημαίνει ότι η κυβέρνηση θα επιδιώξει διευθέτηση του, ώστε τουλάχιστον η αξία του να επανέλθει στα επίπεδα που ήταν πριν την επιστροφή στη δραχμή. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η πιθανότητα ενός κουρέματος μετά από συμφωνία με τους δανειστές είναι πολύ μικρή. Ωστόσο η κυβέρνηση θα μπορεί να προχωρήσει σε κούρεμα του χρέους μονομερώς, κίνηση όμως που θα την οδηγήσει σε πλήρη αποκλεισμό από των εξωτερικό δανεισμό και τις υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης.

3.5. Ελληνική τουριστική βιομηχανία και έξοδος από την ευρωζώνη

Ο τουριστικός τομέας και οι τουριστικές υπηρεσίες αποτελούν από τους πιο σημαντικούς τομείς για την απασχόληση και από τους κερδοφόρους συναλλαγματικά τομείς για την ελληνική οικονομία, άρα χωρίς αμφιβολία είναι ένα σημαντικό <<κοινωνικό φαινόμενο >> το οποίο έχει γνωρίσει στις μέρες μας πολύ μεγάλη ανάπτυξη έννοια του τουρισμού έχει δύο σκοπιές:α)Από τη θεωρητική που καλύπτει όλες τις πτυχές του φαινομένου όπως οικονομικές, κοινωνικές, ψυχολογικές και μια πρακτική που να ρυθμίζει τις συναλλακτικές σχέσεις.

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζουμε αρχικά το Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης¹, εργαλείο ιδιαίτερα χρήσιμο για διαχρονικές συγκρίσεις αλλά και συσχετίσεις με

γεγονότα και πολιτικές. Με την ανάλυση της ανά έτος και τρίμηνο διαμόρφωσης², και με τη βοήθεια επίσης των Διαγραμμάτων 4.1.1 και 4.1.2, μπορεί να παρατηρηθεί ότι:

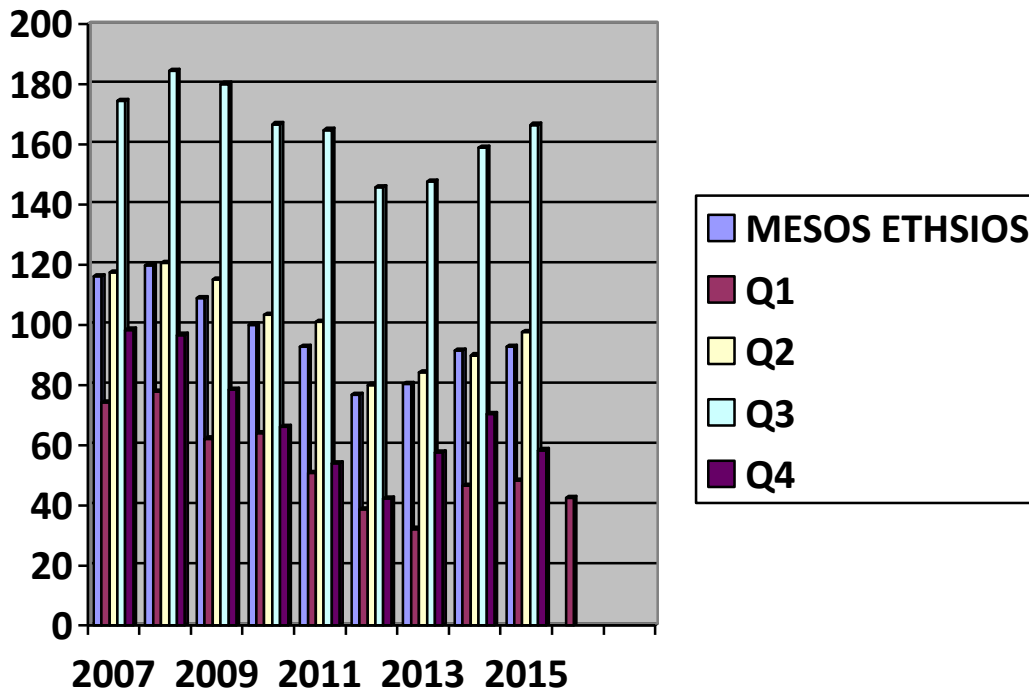
Χρησιμοποιώντας τη νέα βάση (μέσος ετήσιος δείκτης του έτους 2010 = 100) και όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.1.1, που παρουσιάζει τις προσαρμοσμένες τιμές του δείκτη από το 2005 μέχρι σήμερα (Β' τρίμηνο του 2015), παρατηρούμε ότι ο μέσος ετήσιος δείκτης κατέγραψε τις ανώτερες ιστορικά εισπράξεις στον τομέα του τουρισμού το έτος 2008, φτάνοντας το 119,8. Κατόπιν ξεκίνησε μια φάση μείωσης του κύκλου εργασιών και ο μέσος δείκτης έτους έπεσε στο 108,9 το 2009, στο 100 το 2010, εν συνεχεία στο 92,6 το 2011, φτάνοντας στο 76,7 το 2012. Το 2013 ο μέσος ετήσιος δείκτης κύκλου εργασιών ανέκαμψε στο 80,3, και το 2014 έφτασε το 91,4, έχοντας καλύψει μέρος των απωλειών έναντι του 2010 και σαφώς μικρότερο μέρος έναντι του 2008

Αναλύοντας τα δεδομένα, παρατηρούμε τα εξής: το χαμηλότερο επίπεδο δεκαετίας σε ετήσια βάση ήταν το 2012 με το Δείκτη Κύκλου Εργασιών Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης μειωμένο συνολικά κατά 36% έναντι του 2008. Η απόλυτα χαμηλότερη τιμή του δείκτη σημειώθηκε το Α' τρίμηνο του 2013 όταν σημειώθηκε το αρνητικό ρεκόρ δεκαετίας με τιμή δείκτη 32,1.

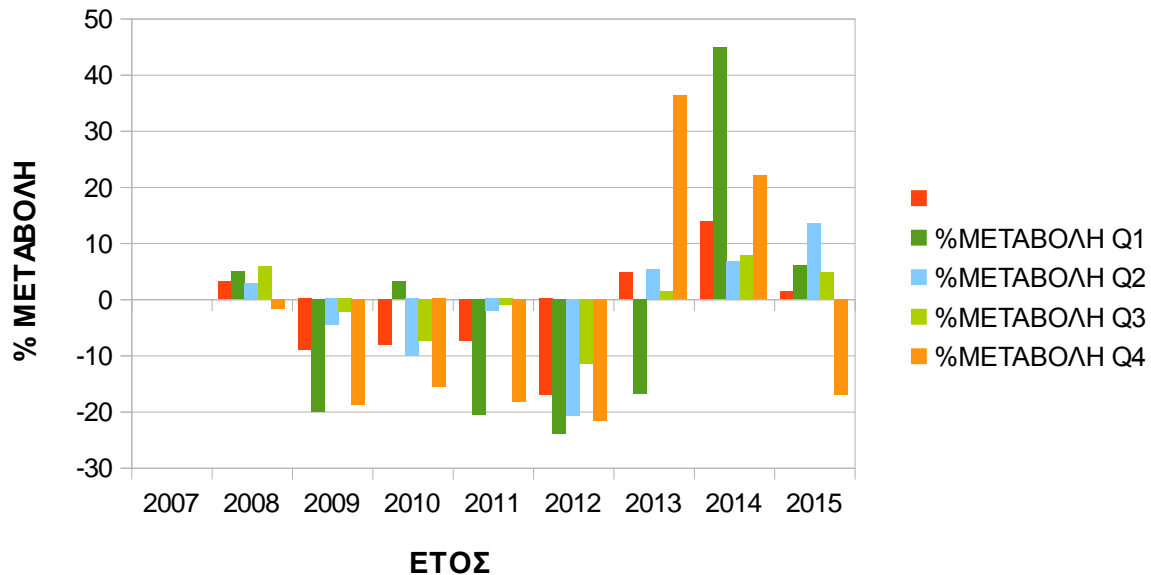
Αναλύοντας ανά τρίμηνα, (βλ. Διάγραμμα 4.1.2 και Πίνακα 4.1.1), παρατηρούμε ότι μετά το αρνητικό δεκαετίας (Α' τρίμηνο 2013) υπήρξε μια ουσιαστικότερη και συστηματικότερη αύξηση ως εξής: Στο Α' τρίμηνο του 2014 ο δείκτης ανέβηκε στο 46,5, σημειώνοντας 45% αύξηση έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2013. Το Β' τρίμηνο του 2014, υπήρξε αύξηση του δείκτη τριμήνου στο 89,8, κατά 6,7% υψηλότερα από το Β' τρίμηνο του 2013. Στο Γ' τρίμηνο του 2014 ο δείκτης ανακάμπτοντας έφτασε το 158,8 και 7,6% υψηλότερα από το αντίστοιχο Γ' τρίμηνο του 2013 και στο Δ' τρίμηνο του 2014 έφτασε στο 70,3, αυξημένος κατά 22,2%. Η αυξητική τάση συνεχίζεται και στο 2015, με το δείκτη στο Α' τρίμηνο στο 49,3, αύξηση 6% σε σχέση με το αντίστοιχο του 2014, η οποία συνεχίστηκε το Β' τρίμηνο του 2015 με το δείκτη στο 101,9, με αύξηση 13,4% έναντι του αντίστοιχου του προηγούμενου έτους

Παρατηρείται ακόμα ότι τα εκτός «αιχμής» Δ' και Α' τρίμηνα του κάθε έτους παρουσίασαν τις μεγαλύτερες μεταβολές στα έτη 2011-2012-2013. (βλ. Διαγράμματα 4.1.1 και 4.1.2), γεγονός που αναδεικνύει και την υψηλή

εποχικότητα του τουριστικού φαινομένου, η οποία εντάθηκε. Σε σημαντικό βαθμό αυτές οφείλονται στην καθίζηση του εσωτερικού μη θερινού τουρισμού, αλλά και στη μη ελκυστικότητα στη διεθνή αγορά των αστικών προορισμών. Η κατάσταση φαίνεται να διορθώθηκε, όπως αποτυπώνεται στα αυξητικά πρώτα δύο τρίμηνα τόσο του 2014 όσο και του 2015. Ο εισερχόμενος τουρισμός στις πόλεις, και ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, οφείλεται σαφώς στο άνοιγμα σε νέες διεθνείς αγορές, αλλά και οι εναλλακτικές (του ήλιου-θάλασσα) μορφές, (πολιτιστικός, συνεδριακός, ιατρικός, επαγγελματικός, θρησκευτικός τουρισμός) φαίνεται να συνέβαλαν στην ανάκαμψη αυτή, καθώς ο εσωτερικός τουρισμός δεν έχει ανακάμψει στο βαθμό που απαιτείται, ώστε να επηρεάσει επαρκώς την αύξηση των αφίξεων στις χαμηλής ζήτησης περιόδους (off-peak).

Διάγραμμα 21 Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (2010=100,0)

Διάγραμμα 22 Ποσοστιαία μεταβολή του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης.

Λόγω των ανωτέρων διαγραμμάτων και της ζωτικής σημασίας που έχει ο τουρισμός στην χώρα μας, ένα ενδεχόμενο εξόδου από το ευρώ θα ήταν μοιραίο για την ελληνική οικονομία ειδικά αυτή τη περίοδο όπου ο τουρισμός ανθίζει και συμπαρασύρει και την ελληνική οικονομία σε αυτό το δρόμο. Παρακάτω παρουσιάζεται άρθρο που αναφέρεται στον παραπάνω σχολιασμό.

Η πτώση της ισοτιμίας του ευρώ και των τιμών του πετρελαίου θα μπορούσε να απογειώσει τη φετινή τουριστική σεζόν. Η καλή εικόνα όμως αμαυρώνεται από τα αρνητικά δημοσιεύματα για Grexit και τα λουκέτα σε ρωσικά πρακτορεία.

Δύο θετικά και δύο αρνητικά νέα για την πορεία του ελληνικού τουρισμού το 2015 καταγράφουν αυτή τη στιγμή οι τουριστικοί φορείς, μετά το «χρυσό» 2014, κατά το οποίο η Ελλάδα εισήλθε για πρώτη φορά στην ιστορία της στην παγκόσμια τουριστική 15άδα. Η πτώση της ισοτιμίας του

ευρώ και συνολικά των τιμών πετρελαίου είναι δύο παράγοντες που θα μπορούσαν να απογειώσουν έτι περαιτέρω τον ελληνικό τουρισμό το 2015 και να αυξήσουν στη σημερινή συγκυρία τις προκρατήσεις για το ερχόμενο καλοκαίρι.

Ωστόσο, οι προκρατήσεις φρενάρουν τον τελευταίο μήνα λόγω του μπαράζ των αρνητικών δημοσιευμάτων περί Grexit, την ίδια στιγμή που τα μηνύματα από την πολλά υποσχόμενη για την Ελλάδα ρωσική αγορά δεν είναι ενθαρρυντικά, με τα λουκέτα των τουριστικών πρακτορείων της να συνεχίζονται. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με βάση τα προσωρινά στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) για το σύνολο του 2014 από τα 14,5 εκατομμύρια διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στα 17 βασικά αεροδρόμια της χώρας, που περιλαμβάνονται στη λίστα του ΣΕΤΕ, άνω του 50% αφορούν χώρες εκτός ευρώ. Οι βασικότερες αγορές εκτός ευρώ, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του ΣΕΤΕ, είναι η Μεγάλη Βρετανία με κάτι λιγότερο από 2,5 εκατομμύρια αφίξεις, η Ρωσία με τις αφίξεις να διαμορφώνονται στο 1 εκατομμύριο και ακολουθούν οι ΗΠΑ.

«Οι όποιες προβλέψεις για την πορεία της τουριστικής κίνησης φέτος είναι πολύ δύσκολες τη δεδομένη συγκυρία», αναφέρει στο «business stories» ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ Ανδρέας Ανδρεάδης, προσθέτοντας ότι «από τον Φεβρουάριο θα έχουμε διαμορφώσει μια πιο καθαρή εικόνα. Πολιτική αστάθεια και αρνητική δημοσιότητα περί Grexit εξακολουθούν να κρατούν προς τα κάτω τις προκρατήσεις αυτή τη στιγμή (σ.σ.: οι εκτιμήσεις του ΣΕΤΕ έκαναν λόγο για φρένο κατά 50% στον ρυθμό των προκρατήσεων μέσα στον Δεκέμβριο), ενώ και η πορεία του ρωσικού και του ουκρανικού νομίσματος δημιουργεί έναν επιπλέον παράγοντα προβληματισμού στην ελληνική τουριστική αγορά. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ρευστή και το αντιμετωπίζουμε πλέον σε καθημερινή βάση, ιδιαίτερα μάλιστα σε μια περίοδο κατά την οποία θα μπορούσαμε να έχουμε αύξηση στα τουριστικά πακέτα του 2015 λόγω της πτώσης του ευρώ και των τιμών του πετρελαίου».

Φθηνότερα πακέτα 5%-15%

Πράγματι, τα τουριστικά πακέτα, για παράδειγμα, από τη Μεγάλη Βρετανία, που αποτελεί την πρώτη αγορά εκτός ευρώ για τη χώρα μας, αυτή τη στιγμή είναι φθηνότερα λόγω της πτώσης του ευρώ έναντι της στερλίνας σε ποσοστό 5%-15% όσον αφορά στη διαμονή, φτάνοντας ακόμη και στο 20% για το φαγητό. Ειδικά η τελευταία παράμετρος θα μπορούσε να

λειτουργήσει θετικά και ως προς την αύξηση της κατανάλωσης εκτός των ξενοδοχείων - τα τελευταία χρόνια είναι γνωστή η αυξανόμενη δημοφιλία των διακοπών all inclusive και η κριτική που ασκείται στο συγκεκριμένο μοντέλο για τις μειωμένες δαπάνες των τουριστών εκτός του πακέτου. Οι Βρετανοί λοιπόν έχουν την ευκαιρία να κάνουν φέτος φθηνές διακοπές και μάλιστα «τις φθηνότερες από την αρχή της κρίσης του 2008», όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά βρετανικά δημοσιεύματα, και το ερώτημα είναι ποιες χώρες θα καταφέρουν να τους προσελκύσουν.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί σημαντικά από την πτώση του ευρώ, εκτίμηση η οποία ενισχύεται και από τα πρόσφατα στοιχεία της Expedia, της γνωστής εταιρείας online ταξιδιωτικών κρατήσεων, σύμφωνα με τα οποία καταγράφεται αύξηση κατά 30% στις αναζητήσεις Βρετανών για τις διακοπές τους μέσα στο 2015 στη χώρα μας, αλλά και σε άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς στη Μεσόγειο όπως η Τουρκία και η Κύπρος.

Αντίστοιχα συμβαίνει και στην περίπτωση των Αμερικανών, οι οποίοι επίσης έχουν αυξήσει εσχάτως τα ταξίδια τους προς την Ελλάδα - και όχι μόνο. «Αυτή είναι μία από τις καλύτερες συγκυρίες των τελευταίων ετών για τους Αμερικανούς να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι στο εξωτερικό», δήλωνε την περασμένη εβδομάδα ο Ματ Κέπνες, συγγραφέας ενός από τα πιο γνωστά ταξιδιωτικά βιβλία με τίτλο «Πώς να ταξιδέψετε στον κόσμο με 50 δολάρια την ημέρα». Έστω κι αν η συγκυρία είναι θετική «αυτή τη στιγμή, η πολιτική αστάθεια στην Ελλάδα μπορεί να στρέψει τους τουρίστες σε άλλες ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου, όπως η Ισπανία, η Ιταλία και η Νότια Γαλλία, οι οποίες επίσης τώρα είναι πιο ελκυστικές», αναφέρουν οι τουριστικοί φορείς και συνεχίζουν: «Ο τουρίστας θέλει να εξασφαλίσει ότι θα περάσει τις διακοπές του ήσυχα και η αρνητική δημοσιότητα δημιουργεί κλίμα αβεβαιότητας για ενδεχόμενες απεργίες, διαδηλώσεις, κοινωνική αναστάτωση κ.τ.λ.».

Πηγή: Σενάρια Grexit και ρωσική κρίση φρενάρουν τον ελληνικό τουρισμό - Ελληνικά Ξενοδοχεία - Τουρισμός - Πολιτισμός - ΞΕΕ

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ο.Ν.Ε. ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ο στόχος αυτής της ενότητας είναι να αναλύσει τις οικονομικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία μετά την έξοδο από την Ευρωζώνη .Εμείς θα πρέπει να χρησιμοποιούμε τις ίδιες προοπτικές τόσο για το Grexit και τη βιωσιμότητα της ελληνικής οικονομίας δεδομένης της εφαρμογής του προγράμματος προσαρμογής . Αυτό θα μας επιτρέψει να έχουμε συγκριτικές παρατηρήσεις για την κύρια διατριβή του της εργασίας μας . Η ανάλυση αυτή αναπτύσσεται σε τρεις άξονες : (α) τις επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα , (β) η πρόσβαση της Ελλάδας σε διεθνείς αγορές και (γ) τις μακροοικονομικές επιπτώσεις στην οικονομία της.

Η Grexit θα οδηγήσει σε υποτίμηση του εθνικού νομίσματος . Η υποτίμηση θα δημιουργήσει την προϋπόθεση για την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση των ελληνικών εξαγωγών . Σύμφωνα με τον Roger Bootle και η ομάδα του από την Capital Economics οι επιπτώσεις στις ελληνικές τραπεζικές καταθέσεις θα μειώσει την αγοραστική δύναμη των Ελλήνων καταθετών ειδικά για εισαγωγές αγαθών και στην περίπτωση ανταλλαγής οποιοδήποτε ξένο συναλλάγματος (Bootle , 2012) . Η πρόσφατη απόφαση της Eurogroup που υποστηρίζεται από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης δημιούργησαν νέες συνθήκες στην Ευρωζώνη Το Eurogroup αποφάσισε για τη συνεισφορά των ανασφάλιστων καταθετών για την διάσωσης του κυπριακού τραπεζικού τομέα . Η απόφαση αυτή έχει περιορίσει το επιχείρημα της απώλειας των ελληνικών καταθέσεων μετά από μια Grexit

Όσον αφορά την πρώτη προοπτική , μια ελληνική έξοδος από την Ευρωζώνη θα πρέπει να ακολουθείται από μια υποτίμηση του εθνικού της νομίσματος , δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση των εξαγωγών . Αυτό θα μειώσει επίσης την αγοραστική δύναμη των Ελλήνων καταθετών και θα επηρεάσουν έτσι τις εισαγωγές και την ανταλλαγή ξένο συναλλάγματος (Bootle 2012) .

Για τη δεύτερη προοπτική, θεωρούμε την πρόσβαση της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές . Οι χώρες που έχουν πρωτογενές πλεόνασμα είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν τις δαπάνες τους μέσω φορολογικών εσόδων . Κατά το

πρώτο τρίμηνο του 2013 , η Ελλάδα είναι έχει ένα πλεόνασμα 0,97 δις € , πράγμα που σημαίνει ότι , σε περίπτωση Grexit αυτή τη στιγμή , η Ελλάδα θα είναι σε θέση να υποστηρίξουν τις δημόσιες δαπάνες χωρίς εξωτερικό δανεισμό (Υπουργείο Οικονομικών , 2013) . Η ιστορία δείχνει ότι οι χώρες είναι σε θέση να δανείζονται με πιο ανταγωνιστικούς όρους μετά από μια άρνηση , η οποία είναι μια ορθολογική αντίδραση της [αγοράς] . Η υπόθεση είναι ότι χώρες θα είναι σε θέση να εξοφλήσουν ένα χαμηλότερο χρέος (Bootle 2012 , σ . 40) . Πιο συγκεκριμένα , όπως υποστηρίζει Bootle

" ... Τρίτον , η απόδειξη είναι ότι μετά από προηγούμενες υποτιμήσεις μεγάλης κλίμακας και συστημικές οικονομικές κρίσεις , π.χ. η ασιατική κρίση του 1997 South - East και η ρωσική υποτίμηση του 1998 , ο ιδιωτικός τομέας είχε τη δυνατότητα να επιλύσει αυτά τα θέματα χωρίς η κυβέρνηση να συμμετέχει ενεργά . » (Bootle , 2012 , σελ.41)

Τέλος, μελετάμε τις μακροοικονομικές επιπτώσεις του Grexit. Από τον Μάιο του 2010 μέχρι σήμερα, οι οικονομολόγοι έχουν δημοσιεύσει έγγραφα σχετικά με τις συνέπειες ενός Grexit σε μια σειρά μακροοικονομικών δεικτών.

Η πιο καθοριστική για την αξιολόγηση της πορείας της ελληνικής οικονομίας είναι το ΑΕΠ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η ανεργία, ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και το πραγματικό ΑΕΠ ρυθμού ανάπτυξης. Επίσης έτσι θα χρησιμοποιήσουμε τους δείκτες αυτούς, για την συγκριτική ανάλυση

στην επόμενη ενότητα του άρθρου μας. Η Grexit σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, θα οδηγήσει σε πτώση έως και 55% του ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (Bootle, 2012). Η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα πρέπει αντιφατικά αποτελέσματα για το μακροοικονομικών μεγεθών. Η ενδυνάμωση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας θα αυξήσει τις εξαγωγές, αλλά την ίδια στιγμή η πτώση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα συντομεύει τις εισαγωγές και οι καταναλωτές θα πρέπει να απευθύνονται σε εγχώρια αγαθά (Παππούλης, 2013). Ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης ζήτησης για τα εγχώρια προϊόντα, θα υπάρξουν θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση, το πραγματικό ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ και του ΑΕΠ. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα είναι χαμηλότερο σε σχέση με τις εισαγωγές, αλλά υψηλότερα σε σχέση με τις εξαγωγές. Το μακροοικονομικό δείκτη των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια θα αντισταθμιστεί από την αύξηση της απασχόλησης.

Παρά το γεγονός ότι η συζήτηση Grexit δεν είναι μυθιστόρημα, μπαίνει στο επίκεντρο για άλλη μια φορά , γιατί δύο σημαντικές αλλαγές πραγματοποιούνται στην ελληνική εθνική οικονομία . Από τη μία πλευρά , μετά από τρία χρόνια του προγράμματος προσαρμογής , το Υπουργείο Οικονομικών ανακοίνωσε ότι η Γενική κυβέρνηση της Ελλάδα έχει πρωτογενές πλεόνασμα . Έτσι , η Ελλάδα είναι τώρα σε ένα πιο ισχυρό διαπραγματευτική θέση , και ως εκ τούτου είναι σε θέση να αλλάξει ριζικά το περιεχόμενο και την ένταση του προγράμματος προσαρμογής, η οποία μέχρι τώρα , ήταν μάλλον σκληρή και αυστηρή με τον ελληνικό λαό . Από την άλλη πλευρά , η προσαρμογή του προγράμματος έχει δημιουργήσει μια πολύ αρνητική κατάσταση για την Ελλάδα κατά τη διάρκεια αυτής της εσωτερικής υποτίμησης της οικονομίας η ελληνική οικονομική επίδοση είναι προφανώς χειρότερη από ό, τι πριν από το 2010 και την οικονομική προσαρμογή

4.1 Έξοδος μιας χώρας από την ΟΝΕ από τη νομική της σκοπιά

Η έξοδος μιας χώρας από τον στενό πυρήνα του ευρώ συνεπάγεται και έξοδος από την Ε.Ε.; Μπορεί μια χώρα να εκδιωχθεί από την ευρωζώνη; Μπορεί μια χώρα να αποχωρήσει οικειοθελώς από την Ένωση;

Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα δεν είναι καθόλου εύκολες διότι κολλάνε σε διάφορα άρθρα διαφόρων συνθηκών που έχουν συναφθεί από τα κράτη μέλη όπως τις συνθήκης της Λισαβόνας.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 από τους Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων των 27 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Μοναστήρι των Ιερωνυμιτών στη Λισαβόνα. Η Συνθήκη της Λισαβόνας τροποποιεί τις δύο βασικές Συνθήκες της ΕΕ: τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας χωρίς να τις αντικαθιστά. Η τελευταία αυτή θα μετονομασθεί σε Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα Συνθήκη παρέχει στην Ένωση το νομικό πλαίσιο και τα εργαλεία που χρειάζεται για ν' αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις και ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των πολιτών. Για να τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας έπρεπε να επικυρωθεί και από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ. Η Κυπριακή Βουλή επικύρωσε τη Συνθήκη στις 3 Ιουλίου 2008. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009.

Επιπρόσθετα, θα υποστηριχθεί ότι μονομερή αποχώρηση από την ΕΕ δεν θα ήταν, για λόγους δημοσίου διεθνούς δικαίου, εφικτή, αν και μπορούν να υπάρξουν σοβαρές αντιρρήσεις για αυτό και ότι η αποχώρηση από την ΟΝΕ χωρίς παράλληλη αποχώρηση από την ΕΕ είναι νομικά αδύνατη. Όσον αφορά την αποβολή ενός κράτος μέλους, είτε από την ΕΕ είτε από την ΟΝΕ, το συμπέρασμα είναι ότι, ενώ αυτό μπορεί να είναι δυνατόν σε πρακτικό επίπεδο – έστω και έμμεσα, ελλείψει ρητού μηχανισμού στην Συνθήκη για την Ε.Ε. – μια αποβολή είτε από την ΕΕ ή την ΟΝΕ θα ήταν τόσο δύσκολη, εννοιολογικά, νομικά και πρακτικά, που η πιθανότητα της θα ήταν κοντά στο μηδέν.

4.1.1. Μονομερής αποχώρηση από την Ε.Ε. ή την ΟΝΕ

Η διάκριση μεταξύ μονομερούς και διαπραγματεύσιμης αποχώρησης είναι σημαντική, δεδομένου ότι οποιαδήποτε έρευνα σχετικά με την ύπαρξη ενός νομικού δικαιώματος υπαναχώρησης μπορεί να αφορά μόνο μια μη διαπραγματεύσιμη αποχώρηση (διαπραγματεύσιμες αποχωρήσεις, είναι πάντα δυνατές).

Καμία συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση με εξαίρεση τη Συνθήκη για ίδρυση της ευρωπαϊκής κοινότητας χάλυβα και άνθρακα δεν εμπεριείχε ρήτρα για την αποχώρηση ενός κράτους μέλους μέχρι και τη Συνθήκη της Λισσαβόνας η οποία προβλέπει την αποχώρηση (μονομερής ή διαπραγματεύσιμη) ενός κράτους μέλους. Οι πιθανοί λόγοι για τους οποίους συνέβαινε αυτό ήταν για να αποφευχθεί η αμφισβήτηση της δέσμευσης ενός κράτους μέλους να τηρήσει αυτά που είχε συμφωνήσει, η αποτροπή μιας τέτοιας δυνατότητας και να αποφευχθεί η εκπόνηση μιας διαδικασίας αποχώρησης και των συνεπειών της. Ο τρίτος λόγος παρόλο που φαίνεται ασήμαντος, στην πραγματικότητα αποτελεί έναν κανονικό σκόπελο. Για παράδειγμα μια πιθανή αποχώρηση ενός κράτους μέλους από την ΟΝΕ θα είχε ως συνέπεια (α) τη δημιουργία ενός νέου νομίσματος ή την επαναφορά της παλαιότερης ισοτιμίας του κράτους μέλους, (β) την επιστροφή των κεφαλαίων συνεισφοράς της αποχωρούσης εθνικής κεντρικής τράπεζας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) κεφαλαίων και την επιστροφή των συναλλαγματικών διαθεσίμων που είχαν μεταφερθεί στο Ευρωσύστημα

και (γ) την πλήρη μεταβίβαση της νομισματικής κυριαρχίας πίσω στην αποσχισθείσα εθνική κεντρική τράπεζα με όλες τις πρακτικές δυσκολίες και οι νομικές αβεβαιότητες που αυτή συνεπάγεται για εκκρεμείς πράξεις νομισματικής πολιτικής, ιδίως στην περίπτωση μονομερούς αποχώρησης. Σε ότι αφορά το κράτος μέλος που θα αποχωρήσει από την ΕΕ, οι περιπλοκές που περιβάλλουν την αποχώρηση είναι πολλές και επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε φυσικού ή νομικού πρόσωπο εντός ή εκτός του εδάφους του. Η παραπάνω μη ύπαρξη σαφών κανόνων και διαδικασιών από το πρωτογενές δίκαιο της ένωσης σε κάθε περίπτωση μπορεί να μεταφραστεί με δύο τρόπους: είτε ότι το δικαίωμα του αποχώρησης του κράτους μέλους προϋπήρχε καθώς θα μπορούσε να ασκήσει τα κυριαρχικά του δικαιώματα και να αποχωρήσει από την Ένωση, είτε ότι η μη ύπαρξη σαφών κανόνων και διαδικασιών ήταν σκόπιμη και η αποχώρηση ήταν ανέφικτη εξ αρχής και τόνιζε τη δέσμευση των κρατών μελών για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η συνθήκη της Λισσαβόνας στο άρθρο 50 προβλέπει την αποχώρηση ενός κράτους μέλους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 50 αναφέρει:

- Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.
- Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Υπό το πρίσμα των προσανατολισμών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που καθορίζει τις λεπτομερείς ρυθμίσεις για την αποχώρησή του, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η διαπραγμάτευση της συμφωνίας αυτής γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 218, παράγραφος 3, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμφωνία συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- Οι Συνθήκες παύουν να ισχύουν στο εν λόγω κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας αποχώρησης ή, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία

με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίζει ομόφωνα την παράταση της προθεσμίας αυτής.

- Για τους σκοπούς των παραγράφων 2 και 3, το μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύει το αποχωρούν κράτος μέλος δεν συμμετέχει ούτε στις συζητήσεις ούτε στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου που το αφορούν. Η ειδική πλειοψηφία ορίζεται βάσει του άρθρου 238, παράγραφος 3, στοιχείο β), της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εάν το κράτος που αποχώρησε από την Ένωση ζητήσει την εκ νέου προσχώρησή του, η αίτησή αυτή υπόκειται στη διαδικασία του άρθρου 49.

Το παραπάνω άρθρο της Συνθήκης εγείρει δύο τουλάχιστον εύλογα ζητήματα. Πρώτον, η ρήτρα αποχώρησης φαίνεται να ενδείκνυται εάν μόνο ένα ή δύο κράτη μέλη όφειλαν να αποσύρουν κάθε φορά, αλλά όχι για μια μαζική έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεύτερον, και ίσως το πιο σοβαρό, είναι ότι η ρήτρα αποχώρησης δεν περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τις απαιτήσεις για την απόσυρση του κράτους μέλους που έχει υιοθετήσει το ευρώ.

Το παραπάνω ζήτημα δημιουργεί ερωτηματικά ως προς τη σκοπιμότητα της απουσίας μιας τέτοιας ρήτρας και αφήνει χώρο για διάφορες ερμηνείες. Γενικότερα σε αντίθεση με τη συμμετοχή της ΕΕ, η συμμετοχή στην ΟΝΕ αποτελεί νομική υποχρέωση για όλα τα κράτη μέλη. Έτσι, ενώ ένα κράτος μέλος μπορεί να είναι ελεύθερο να καταγγείλει τη συμμετοχή του στην ΕΕ και να αντιτίθεται στις υποχρεώσεις του έναντι στη συνθήκη ακόμα και στο σύνολό τους, δεν θα είναι ελεύθερο να ανακαλέσει την απόφασή του να ενταχθεί στην ΟΝΕ και να υπερβεί μία δεσμευτική υποχρέωση, βάσει της Συνθήκης ΕΚ, εκτός αν αποχωρήσει και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάτι τέτοιο όμως είναι αδιανόητο στα μάτια του κοινοτικού νομοθέτη για την τρίτη φάση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (Νομισματική και Οικονομική Ένωση) καθώς θεωρεί την υιοθέτηση του ευρώ του αμετάκλητη και τη νομισματική ολοκλήρωση ως μη αναστρέψιμη. Το γεγονός ότι οι απαιτήσεις για την ένταξη στην ΕΕ (κριτήρια της Κοπεγχάγης) διαφέρουν από εκείνες που ισχύουν για την προσχώρησης στη ευρωζώνη (κριτήρια σύγκλισης του

Μάαστριχτ) δεν έχει καμία σημασία. Η ONE είναι ένα υποσύνολο της ΕΕ, για αυτό και το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζας - που βρίσκεται στο επίκεντρο του ΕΣΚΤ και του Ευρωσυστήματος - έχει προσαρτηθεί ως πρωτόκολλο της συνθήκης ΕΚ. Κατ' αυτόν τον τρόπο μια έξοδος κράτους μέλους από την ΕΕ αυτόματα σημαίνει και έξοδο από την ONE.

Συμπερασματικά τα κράτη μέλη δεν θα μπορούσαν, πριν από την Συνθήκη της Λισαβόνας, να αποσυρθούν μονομερώς είτε από την ΕΕ ή κατά μείζονα λόγο από την ONE και ότι ο μόνος τρόπος για να το πράξουν νομικά, θα ήταν με τη διαπραγμάτευση συμφωνίας με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της. Μια τέτοια συμφωνία κατ' ανάγκη συνεπάγεται την τροποποίηση της Συνθήκης και απαιτεί την ομόφωνη συγκατάθεση των εταίρων της σύμφωνα με το άρθρο 48 της ΣΕΕ. Το πόσο πιθανό είναι ορισμένα κράτη μέλη να επιθυμούν να αποχωρήσουν οικειοθελώς (όσο θερμά τους και να το επιθυμούν τα υπόλοιπα κράτη μέλη) μπορεί να είναι αποκλειστικά θέμα υποθέσεων. Αυτό που είναι σαφές, ωστόσο, είναι ότι μια αποχώρηση ενός κράτους μέλους θα συνεπαγόταν τόσο σοβαρές νομικές και πρακτικές δυσκολίες, που ακόμη και διαπραγματεύσεις με την καλύτερη πίστη δεν θα αρκούσαν για να τις ξεπεράσουν.

4.1.2. Συλλογικό «δικαίωμα αποβολής» από την Ε.Ε. ή ONE

Η αναγνώριση του δικαιώματος της μονομερούς απόσχισης από τους συντάκτες της Συνθήκης της Λισσαβόνας αναπόφευκτα προτρέπει και το ακόλουθο ερώτημα: εάν τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αποχωρήσουν οικειοθελώς, δεν θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα για τα υπόλοιπα κράτη μέλη τους να τους απομακρύνουν από την ΕΕ, εάν η συμμετοχή τους θεωρείται ανεπιθύμητη ή επιβλαβής από τους εταίρους τους και ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου οι τελευταίοι να αδυνατούν να τους πείσει να αποχωρήσει από την ΕΕ ή ONE εθελοντικά;

Υπό ποιες προϋποθέσεις και σύμφωνα με ποιες διαδικασίες θα μπορούσε ένα τέτοιο δικαίωμα αποβολής να ασκείται; Η προοπτική αποβολής ήρθε στο προσκήνιο τον Ιούνιο του 2008, όταν οι Ιρλανδοί ψηφοφόροι απορρίψανε τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, προκαλώντας με αυτόν τον τρόπο μία από τα πιο οξείες κρίσεις στην πρόσφατη ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πιο κοντινή αναφορά στο πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο σε ότι αφορά την αναγνώριση του δικαιώματος της αποβολής είναι το άρθρο 7 ΣΕΕ, που επιτρέπει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να αναστείλει προσωρινά ορισμένα δικαιώματα ενός κράτους μέλους (συμπεριλαμβανομένων και των δικαιωμάτων ψήφου του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο) αν υπάρχει σοβαρή και διαρκής παραβίαση από ένα κράτος μέλος των αρχών που αναφέρονται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΕ. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα πρώτο βήμα για την αποβολή ενός κράτους μέλους, αλλά δεν είναι το ίδιο με του οριστική αποβολή. Έτσι μια αποβολή ενός κράτους μέλους από τα υπόλοιπα είναι νομικά ατεκμηρίωτη και θα συνιστούσε μία άνευ αδείας τροποποίηση της Συνθήκης. Επιπλέον, εκτός από το ότι είναι πολιτικά σχεδόν αδιανόητο, να αναγκαστεί ένα κράτος μέλος να αποβληθεί από την ΕΕ ή την ΟΝΕ, κάτι τέτοιο θα μπορούσε να δημιουργήσει τεράστιες νομικές περιπλοκές. Αυτό, ίσως, εξηγεί γιατί η αποβολή δεν έχει, και δεν μπορεί ποτέ, να συμπεριληφθεί σε κάποια Συνθήκη. Σε γενικές γραμμές, ενώ οι περιπλοκές που θα δημιουργούσε μια τέτοια ενέργεια δεν θα διέφεραν ποιοτικά από εκείνες που αφορούν την εθελοντική αποχώρηση ενός κράτους μέλους, η επίλυσή των εν λόγω περιπλοκών θα ήταν ακόμη πιο πολύπλοκη σε αυτήν την περίπτωση, λόγω του κινδύνου δημιουργίας νομικών προβλημάτων από δυσαρεστημένα φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα ή ακόμα και από χώρες, από την αμφισβήτηση της απώλειας των δικαιωμάτων που έχουν αποκτήσει εκείνες ή οι υπήκοοι/πολίτες τους να έχουν αποκτήσει από τη συμμετοχή τους στην ΕΕ και η επίκληση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης τους για διατήρηση αυτών στο διηνεκές ως εμπόδιο για την αποβολή.

4.1.3. Έμμεσος τρόπος για αποβολή από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Από τη στιγμή που άμεσα δεν είναι δυνατό να εκδιωχθεί ένα κράτος μέλος από τους κόλπους της Ένωσης πρέπει να εξεταστεί η πιθανότητα ύπαρξης ενός έμμεσου τρόπου. Μια εναλλακτική λύση και κάπως πιο ριζοσπαστική θα ήταν κάποια κράτη μέλη να συμφωνήσουν σε μια νέα συνθήκη με βάση εταιρική σχέση, με ανεξάρτητη θεσμική δομή εκτός του πλαισίου της «παλαιάς ΕΕ» και να δημιουργήσουν μία νέα Ευρωπαϊκή Ένωση που θα επικυρωθεί μόνο από τα κράτη που θα θέλουν να συμμετέχουν σε αυτή τη νέα οντότητα αποκλείοντας τα ανεπιθύμητα. Μια τέτοια ενέργεια αφενός θα προκαλούσε διάσπαση της Ευρώπης, αφετέρου θα απαιτούσε μια τεράστια πολιτική προσπάθεια από την πλευρά των κρατών μελών που θα

συμμετέχουν και συνεπάγεται επίσης άλλη μια περιπέτεια για την υπογραφή μιας νέας Συνθήκης, το αποτέλεσμα της οποίας είναι εντελώς απρόβλεπτο.

4.2 Επιπτώσεις μιας εξόδου κράτους-μέλους από την Ε.Ε. ή και την ΟΝΕ

Υιοθέτηση νέου νομίσματος ή η επαναφορά της παλαιάς ισοτιμίας του νομίσματος που χρησιμοποιούσε το κράτος μέλος πριν από την είσοδο του στην ΟΝΕ

- Η επιστροφή των κεφαλαίων συνεισφοράς της αποχωρούν εθνικής κεντρικής τράπεζας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) κεφαλαίων και την επιστροφή των συναλλαγματικών διαθεσίμων που είχαν μεταφερθεί στο Ευρωσύστημα
- Η πλήρης μεταβίβαση της νομισματικής κυριαρχίας πίσω στην αποσχισθείσα εθνική κεντρική τράπεζα με όλες τις πρακτικές δυσκολίες και οι νομικές αβεβαιότητες που αυτή συνεπάγεται για εκκρεμείς πράξεις νομισματικής πολιτικής, ιδίως στην περίπτωση μονομερούς αποχώρησης.
- κόμη και αν αποβληθεί ένα κράτος μέλος από την ευρωζώνη τίθεται ένα θέμα σχετικά με την κυκλοφορία του ευρώ στην επικράτειά του αφενός καθώς τρίτες (πλέον) χώρες δεν μπορούν επίσημα να χρησιμοποιούν το ευρώ ως νόμισμά τους, αφετέρου υπάρχει η δυνατότητα μέσω νομισματικών συμφωνιών ορισμένα κράτη ή διεθνείς οργανισμοί (βλέπε Σαν Μαρίνο, Μονακό, Βατικανό) να το χρησιμοποιούν.
- Σε ότι αφορά το κράτος μέλος που θα αποχωρήσει από την ΕΕ, οι περιπλοκές που περιβάλλουν την αποχώρηση είναι πολλές και επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε φυσικού ή νομικού πρόσωπο εντός ή εκτός του εδάφους του».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS)

5.1.Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση του σύγχρονου οικονομικού συστήματος έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ροών κεφαλαίων, στα διεθνή σύνορα καθώς και σε τοπικό επίπεδο. Οι αρχές συχνά προσπαθούν να τσιμπήσουν την αποτελεσματικότητα των εργαλείων νομισματικής πολιτικής από την εφαρμογή των περιορισμών στις ροές κεφαλαίων (τόσο στις εισερχόμενες όσο και στις εξερχόμενες), τα οποία αναφέρονται γενικά ως ελέγχους κεφαλαίων. Οι έλεγχοι κεφαλαίων, σε διάφορες μορφές, έχουν επίσης χρησιμοποιηθεί για να περιορίσουν τις εισροές κεφαλαίων, τα οποία μπορούν να εμποδίσουν τη χρήση της νομισματικής πολιτικής και μπορεί επίσης να προκαλέσουν ανατίμηση του νομίσματος, βραχυπρόθεσμα. Μια διαβόητη μορφή ρύθμισης κατά των εισροών κεφαλαίων ήταν η χιλιανή *encaje*, μια βραχυπρόθεσμη, άτοκη υποχρεωτική κατάθεση με την Κεντρική Τράπεζα της χώρας, η οποία απαιτείται για τους ξένους επενδυτές. Στην Ελλάδα οι εκροές τραπεζικών καταθέσεων (υπολογίζονται στα 27 δις ευρώ τον Ιανουάριο και στα 15 δις τον Φεβρουάριο) προκαλώντας έτσι προβλήματα στις τράπεζες οι οποίες έχουν στα ταμεία τους (10-12 δις έναντι 140 δις καταθέσεων με αποτέλεσμα να καταφεύγουν στον μηχανισμό έκτακτης χρηματοδότησης της ΕΚΤ, τονίζοντας πως ο δανεισμός της εκ μέρους των τραπεζών δεν έχει καμία απολύτως σχέση με τις καταθέσεις, αλλά με την έλλειψη αξιόχρεων οφειλετών λόγω της ύφεσης που προκλήθηκε στην Ελλάδα αφού καμία τράπεζα δεν δανείζει χρήματα σε <<αφερέγγυους πολίτες>> και σε επιχειρήσεις υπό χρεοκοπία.

Σχετικά με τους ελέγχους κεφαλαίων όπως προαναφέραμε διακρίνουμε τα εξής είδη:

α) **Άμεσοι έλεγχοι κεφαλαίων:** οι οποίοι ρυθμίζουν τις διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές αλλαγές μέσω της υποχρέωσης λήψης αδειών ή των απαγορεύσεων τους

β) Εμμεσοι έλεγχοι κεφαλαίων: όπου γίνεται η προσπάθεια να ακριβύνουν οι συναλλαγές με το εξωτερικό, είτε μέσω της επιβολής φόρου στις εκροές, είτε με ένα σύστημα διπλών ή πολλαπλών ισοτιμιών όπως γίνεται σήμερα στην Βενεζουέλα.

Περαιτέρω η χρηματοπιστωτική θεωρία υποστηρίζει πως η απελευθέρωση της κυκλοφορίας των κεφαλαίων οδηγεί στη μείωση του κόστους τους, καθώς επίσης στη διευκόλυνση εύρεσης τους.

Εκτός αυτού οι <<ανοιχτές αγορές>> εξασφαλίζουν την πειθαρχία της οικονομικής πολιτικής των κυβερνήσεων, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να υποτάσσονται στις αγορές, οδηγώντας έτσι τις χώρες να παραδώσουν ένα μεγάλο μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας στις αγορές. Περαιτέρω η βασική αιτία των κρίσεων δεν είναι τόσο η απελευθέρωση των αγορών όσο η μεταβλητότητα των διεθνών κεφαλαιακών ροών η οποία έχει αυξηθεί σήμερα λόγω των συνεχόμενων <<πακέτων ρευστότητας>> των κεντρικών τραπεζών.

Σε κάθε περίπτωση θεωρείται πως ο έλεγχος κεφαλαίων είναι χρήσιμος, σε εποχές που είναι ταραχώδεις για τις διεθνείς αγορές

5.2 Επιπτώσεις ελέγχων κεφαλαίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η επιβολή ελέγχων κεφαλαίων εντός της ευρωπαϊκής ένωσης θεωρείται <<απαγορευμένος καρπός>> παρά το ότι επιβλήθηκαν στην Κύπρο λόγω της υπερχρέωσης των τραπεζών της.

Εν τούτοις, οι μαζικές εκροές κεφαλαίων από την Ελλάδα έχει φέρει ξανά το θέμα στην επικαιρότητα και σε αυτό οφείλεται και η συμπεριφορά των Ελλήνων λόγω των φόβων που έχουν για μια ενδεχόμενη χρεοκοπία της χώρας ή την έξοδο από την ζώνη του ευρώ.

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 63 απαγορεύεται ο περιορισμός της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων ωστόσο το άρθρο 65 επιτρέπει στα κράτη-μέλη ένα <<περιθώριο ελιγμών>> όταν κινδυνεύει η δημόσια τάξη για αυτό το λόγο επιβλήθηκαν κάποιοι περιορισμοί που κριθήκαν αναγκαίοι στην περίπτωση της Κύπρου.

Στην περίπτωση της Ελλάδας όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά τόσο όσο αφορά το μέγεθος της οικονομίας της, όσο και στον τραπεζικό τομέα. Για πολλούς οικονομολόγους η επιβολή ελέγχων στη διακίνηση κεφαλαίων αποτελεί το πρώτο στάδιο εξόδου μιας χώρας από την ευρωζώνη, στον αντίποδα για τους περισσότερους καθιστούν φυσικά ευκολότερη μια τέτοια διαδικασία η οποία όμως δεν είναι εφικτή στην περίπτωση της νομισματικής ένωσης.

Ο τίτλος <<ελληνικό δυστύχημα>> ή (Graccident) δόθηκε στην Ελλάδα διότι τελείωναν τα ταμειακά της διαθέσιμα στις αρχές Απριλίου του 2015 οπότε και ειπώθηκε να εγκαταλείψει, ανεξέλεγκτα και εκούσια προφανώς την Ευρωζώνη γεγονός που προϋποθέτει την έξοδο από την Ευρωπαϊκή ένωση η οποία προηγείται αφού διαφορετικά κανένα κράτος δεν μπορεί να εγκαταλείψει τη νομισματική ένωση

5.3 Οι παρενέργειες της επιβολής ελέγχων κεφαλαίων

Κάθε μέτρο που εφαρμόζεται έχει και αρνητικές παρενέργειες εάν εφαρμοστεί με τον λάθος τρόπο όπως στην περίπτωση της Ελλάδας. Σε κάθε περίπτωση οι έλεγχοι και οι υποτιμήσεις δεν προαναγγέλλονται επειδή όταν συμβεί κάτι τέτοιο, ξεκινάει <<ο κύκλος του διαβόλου>> με τους πολίτες να αυξάνουν τις αναλήψεις τους κάτι που έγινε πραγματικότητα και συνεχίζει να ισχύει ακόμη και σήμερα και να έχουν φτάσει οι καταθέσεις στις ελληνικές τράπεζες σε ιστορικά για την Ελλάδα επίπεδα όπως μας δείχνει και το παρακάτω διάγραμμα

Διάγραμμα 23 Πορεία των καταθέσεων της Ελλάδας (2003-2015)

Υπάρχει βέβαια και ένα ακόμη πρόβλημα, όσον αφορά την επιβολή των ελέγχων το οποίο αφορά την δυσκολία των ποσών που κατευθύνονται στο εξωτερικό για να αποφύγουν τα μέτρα.

Με δεδομένη την απώλεια εμπιστοσύνης των προμηθευτών του εξωτερικού προς τις ελληνικές επιχειρήσεις τέτοια μέτρα επιδείνωσαν ακόμα

περισσότερο τα προβλήματα τους Δεν είναι μόνο η εμπιστοσύνη που θα πληγεί καίρια, επηρεάζοντας την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και το γεγονός ότι θα ανακύψουν πρακτικά προβλήματα για χιλιάδες επιχειρήσεις που εισάγουν τα εμπορεύματά τους.

«Όταν σε μια αγορά που στηρίζεται στις εισαγωγές όπως η ελληνική επιβάλλεις γραφειοκρατικές διαδικασίες για μια απλή πληρωμή των προμηθευτών στο εξωτερικό, το αποτέλεσμα είναι τραγικό. Δεν είναι μόνο θέμα μείωσης της ζήτησης αλλά και δυνατότητας να υπάρξει προσφορά προϊόντων» τονίζουν αναλυτές.

5.4 Βιβλιογραφική ανασκόπηση των ελέγχων κεφαλαίων

Παρά τη σχετικά σπάνια χρήση τους, οι έλεγχοι κεφαλαίων έχουν αποτελέσει αντικείμενο της ακαδημαϊκής έρευνας, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι είναι συνήθως η κύρια λύση σε ένα τραπεζικό σύστημα που είναι σε κρίσιμη ταμειακή αιμορραγία, παρόλο που θεωρούνται επιζήμια για την αποτελεσματικότητα της στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επιπλέον, υπάρχουσα βιβλιογραφία φαίνεται να φτάνει σε αντίθεση με τα συμπεράσματα ως προς την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των ελέγχων κεφαλαίου, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της ύφεσης της οικονομίας. Επιπλέον, όπως Magud et al. (2011) επισήμανε, οι ερευνητές δεν έχουν καταφέρει να συμφωνήσουν σε ένα ενιαίο πλαίσιο για να εξετάσουν τους ελέγχους κεφαλαίων. Τέλος, κάθε χώρα που έχει εφαρμόσει περιορισμούς στις ροές κεφαλαίων φαίνεται να είναι μια μοναδική περίπτωση σε τέτοιο βαθμό που υπάρχουσες μελέτες δεν μπορούν να συμφωνήσουν ακόμη και σε ένα ενιαίο μέτρο για το τι συνεπάγεται η επιτυχής εφαρμογή. Οι Eichengreen και Rose (2014) παρουσιάζουν μια διεξοδική συζήτηση σχετικά με τους ελέγχους κεφαλαίων στις σύγχρονες οικονομίες. Δείχνουν ότι οι έλεγχοι κεφαλαίων είναι ανθεκτικοί, παραμένοντας στη θέση τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, παρουσιάζουν παρόμοια συμπεριφορά με διεθνούς εμπορίου κανονισμούς πολιτικής. Η χρήση τους συνδέεται με περιορισμένη οικονομία, αδύναμους πολιτικούς θεσμούς και χαμηλότερης ποιότητας του δημοσιονομικού κανονισμού.

Ένας από τους πιο εξέχοντες υποστηρικτές των ελέγχων κεφαλαίου είναι ο Krugman (1998), ο οποίος έχει ταχθεί υπέρ των ελέγχων κεφαλαίου, ως βραχυπρόθεσμο εργαλείο για τον περιορισμό των εκροών κεφαλαίων που θα αποτρέψει την οικονομία από την αναπήδηση πίσω σε μια θετική πορεία. Johnson and Mitton (2003) δείχνουν ότι η επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων μπορεί επίσης να περιορίσει ευνοιοκρατία, λόγω της παρόμοιας βαθμό ότι οι πόροι του κεφαλαίου θα πρέπει να περιορίζεται σε

πολιτικά συνδεδεμένες και μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις όσο. Τόσο Bhagwati (1998) και Rodrik (2000) τάσσονται υπέρ των ελέγχων κεφαλαίου σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και ιδιαίτερα βραχυπρόθεσμα. Επισημαίνουν επίσης ότι η απελευθέρωση της αγοράς κεφαλαίων μπορεί να κάνει το χρηματοπιστωτικό σύστημα πιο ευάλωτο σε κερδοσκοπικές επιθέσεις, οι οποίες έχουν ένα ζήτημα σε πολλές μικρότερες οικονομίες, όπως η Ελλάδα. Τέλος, Montiel και Reinhart (1999) εξετάζουν τη ρύθμιση που επιβάλλεται από τις εισροές κεφαλαίων στις οικονομίες της Ασίας κατά τη διάρκεια της κρίσης του 1997 και δείχνουν ότι ήταν ως επί το πλείστον αποτελεσματική στον περιορισμό του όγκου των κεφαλαίων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις να επηρεάσει την σύνθεση του κεφαλαίου, το οποίο μετατοπίστηκε από τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις προς την κατεύθυνση των βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων

Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι ερευνητές δεν έχουν πειστεί από τα παραπάνω επιχειρήματα Goodman και Pauly (1993) υποστήριξαν ότι οι έλεγχοι των κεφαλαίων είναι πλέον παρωχημένοι ήδη από την αρχή της δεκαετίας του '90, λόγω της παγκοσμιοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών και την αφθονία των στρατηγικών φοροδιαφυγής από τις επιχειρήσεις. Οι Mitchener και Wandschneider (2015) δείχνουν ότι οι έλεγχοι κεφαλαίου που εφαρμόστηκαν το 1930 στην οικονομία των ΗΠΑ περιόρισαν την αποτελεσματικότητα των μέσων **άσκησης** νομισματικής πολιτικής και επιβράδυναν την οικονομική ανάρρωση. Ο Danielsson (2008) υποστηρίζει το ίδιο επιχειρήμα, αλλά σε σχέση με την Ισλανδική οικονομία και επισημαίνει ότι το κόστος ευκαιρίας από την άποψη των εταιρικών επενδύσεων υπερβαίνει τα οφέλη της μακράς διάρκειας ελέγχων κεφαλαίου. Edwards (1999) και Schmidt (2001) εξετάζουν την αποτελεσματικότητα της ρύθμισης τόσο στην εισροή όσο και στην εκροή κεφαλαίων και δείχνουν ότι τα εν λόγω μέτρα πολιτικής φέρουν ένα σημαντικό διοικητικό κόστος και συχνά αναποτελεσματικά και επιρρεπή στη διαφθορά. Ο Edwards, ωστόσο επισημαίνει την μερική αποτελεσματικότητα των μέτρων πολιτικής στη Χιλή για την αύξηση της ωριμότητας του εξωτερικού χρέους. Τόσο εισαγάγει την ιδέα της a Tobin (1969) φόρος επί των ροών κεφαλαίου, η οποία φαίνεται να είναι ένα πιο αποτελεσματικό εργαλείο. Και οι δύο, επίσης, συμφωνούν ότι τα μέτρα πολιτικής που αποσκοπούνε στη βελτίωση της εποπτείας των τραπεζών και τη μείωση του ηθικού κινδύνου στον τραπεζικό τομέα πρέπει να θεωρηθεί ως πρώτη πολιτική.

Οι Eichengreen και Rose (2014) είναι ενάντια στους ελέγχους κίνηση κεφαλαίων, επίσης, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα μέτρα αυτά θα πρέπει να

χρησιμοποιούνται ως έσχατη λύση, αφού πρώτα-καλύτερες πολιτικές έχουν εξαντληθεί. Forbes et al. (2011, 2012) δείχνουν ότι η χρήση των ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων θέτει αρνητικά ζητήματα σε γειτονικές οικονομίες και ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η επίδραση αυτή στις πολιτικές αποφάσεις. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση για την εφαρμογή πολιτικών που θα περιορίζουν τις εισροές κεφαλαίων ή εκροές είναι ένα μάλλον δύσκολη, από τη στιγμή που οι ροές τείνουν να είναι απρόβλεπτες, αμφισβητώντας τους φορείς χάραξης πολιτικής ακόμα περισσότερο (Broto et al., 2011). Alesina et al. (1993) υποστηρίζουν ότι ο περιορισμός εκροών κεφαλαίων επιτρέπει την τοπική οικονομία για να τρέξει κάτω από αύξηση του πληθωρισμού, δεδομένου ότι τα άτομα μπορεί να διατηρούν κεφάλαια σε ξένα κεφάλαια και περιουσιακά στοιχεία. Σε γενικές γραμμές, δείχνουν ότι οι έλεγχοι ευνοούν τις στρεβλώσεις στην εσωτερική πολιτική, αλλά επιτρέπουν μεγαλύτερη ανεξαρτησία των κυβερνητικών πολιτικών, σε σχέση με το εμπόριο συναλλαγών των γειτόνων. Τέλος, Fernández et al. (2013) υποστηρίζει ότι οι έλεγχοι των κεφαλαίων δεν έχουν σημασία όταν ασχολείσαι με τις πραγματικές οικονομικές κρίσεις και δείχνουν ότι η παραγωγή και συναλλαγματικών ισοτιμιών διακυμάνσεις δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη χρήση των ελέγχων των κεφαλαίων.

Σε γενικές γραμμές, οι απόψεις των ερευνητών φαίνεται να έρχονται σε αντίθεση τόσο στη μεθοδολογία όσο και στα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε.

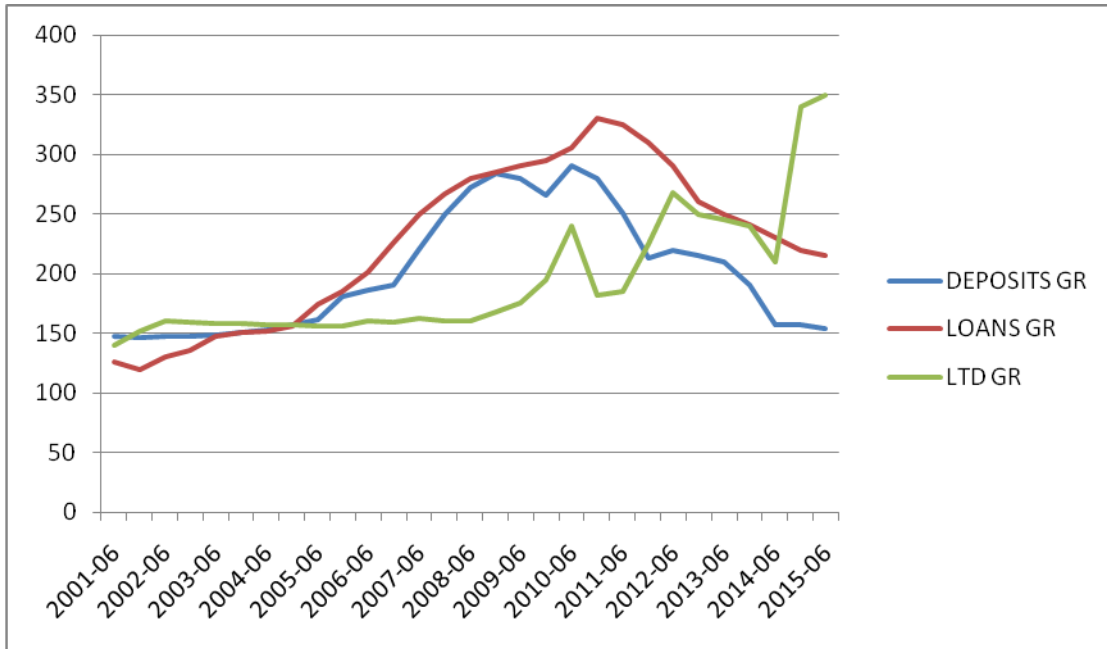
5.5. Το οικονομικό περιβάλλον που επιβλήθηκαν οι έλεγχοι

Τα δεδομένα που συλλέγονται από την Τράπεζα της Ελλάδα και αποτελούν την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αναφορικά με τις καταθέσεις και τα δάνεια στην Ελλάδα και η Ευρωζώνη, είναι εμφανής από την επιδεινούμενη κατάσταση της ελληνικής χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σημειώστε ότι η χρήση των ολοκληρωμένων τραπεζικών δεδομένων για την ευρωζώνη, παρά την ετερογένεια των τραπεζικών τομέων σε εθνικό επίπεδο, είναι αποδεκτή, δεδομένου ότι υπάρχει απόδειξη ότι οι εθνικές αγορές συμπεριφέρονται σαν μια ενιαία ευρωπαϊκή αγορά (Bos και Schmiedel, 2007).

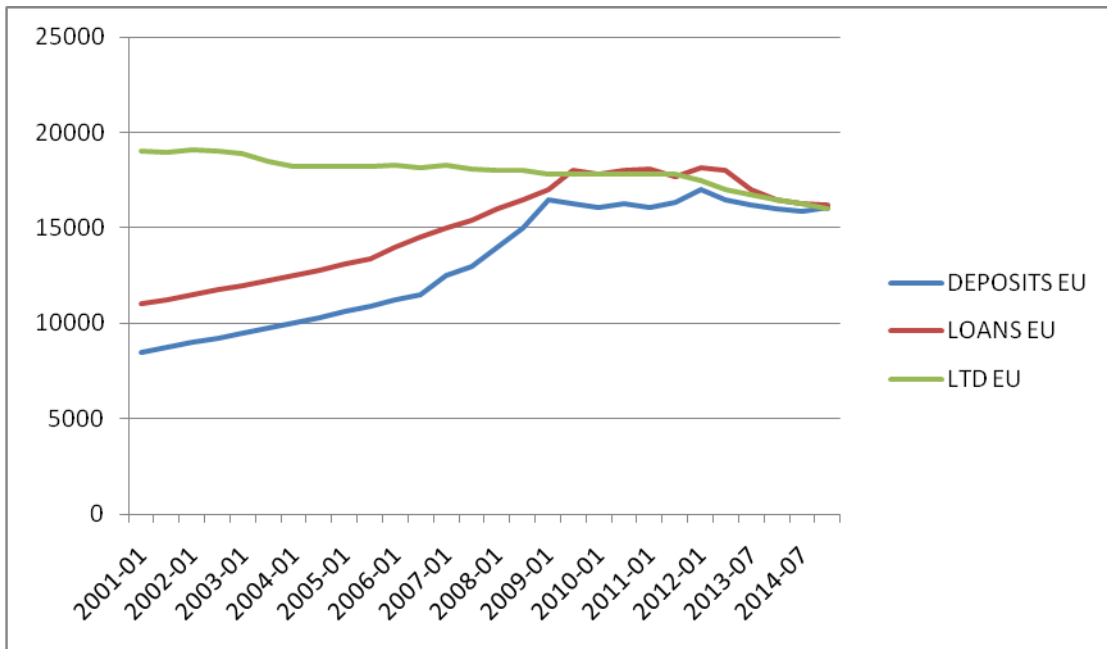
Τα δεδομένα χρωματίζουν μια εκπληκτική αλλά όχι αναπάντεχη εικόνα. Μετά την αδυναμία της ελληνικής κυβέρνησης για την αναχρηματοδότηση

του δημόσιου χρέους από ιδιώτες πιστωτές, η χώρα εισήλθε σε αυστηρό καθεστώς λιτότητας, σε συνδυασμό με εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις της αγοράς, τον Απρίλιο του 2010. Τόσο οι καταθέσεις και τα δάνεια (Εικ. 1) ακολουθούν πτωτική πορεία μετά από αυτό το σημείο. Ακόμη περισσότερο, βλέπουμε μια απότομη πτώση των καταθέσεων (Εικ. 3) καθώς θα πλησιάζουμε στις εκλογές του 2012, όταν υπήρχε αυξημένη ανησυχία μεταξύ των καταθετών λόγω του φόβου μιας ελληνικής χρεοκοπίας. Μετά το τέλος των εκλογών, οι καταθέσεις φαίνεται να έχουν ανακάμψει κάπως, μόνο για να βιώσουν μια νέα πτώση κατά τους μήνες που οδηγούν προς τις εκλογές του Ιανουαρίου 2015 και το δημοψήφισμα του Ιουλίου 2015. Τον Ιούνιο του 2015, η αξία LTD για το ελληνικό τραπεζικό τομέα ανήλθε στο 145%, όταν οι "κανονικές" τιμές δεν πρέπει να υπερβαίνει το 120% (Van den Τέλος, το 2014).

Ταυτόχρονα, ο κύκλος τραπεζικών εργασιών στην Ευρωζώνη ακολουθεί μια ομαλή τροχιά (Εικ. 2). Παρά την επιβράδυνση μετά την οικονομική κρίση του 2008, οι καταθέσεις και τα δάνεια παρέμειναν στα επίπεδα προ της κρίσης. Την ίδια στιγμή, ο δείκτης LTD για τον τραπεζικό τομέα στην Ευρωζώνη ακολουθεί μια πορεία που συγκλίνουν προς το 100%, όπου τα δάνεια είναι ίσα με τις καταθέσεις. Το γεγονός ότι ο ευρωπαϊκός τραπεζικός εκθέματα τομέα, ομαλή συμπεριφορά στις δραστηριότητές της, μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη της ευρωστίας, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες στην 1.1A PIIGS

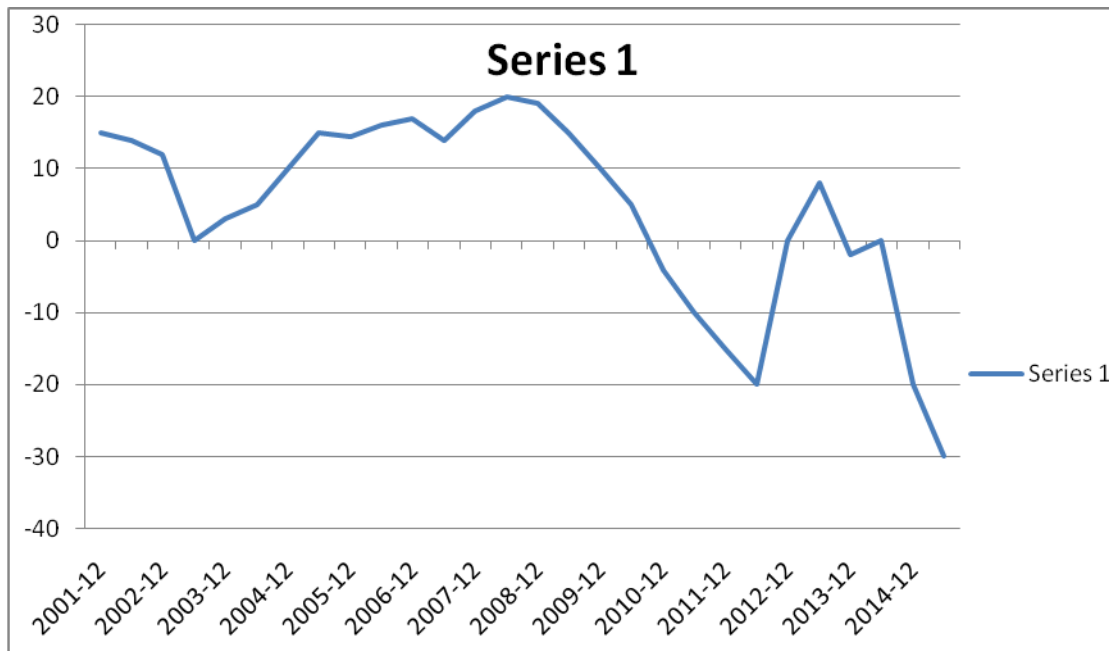

Διάγραμμα 24 Ο τραπεζικός τομέας της Ελλάδας (2001-2015) Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν το σύνολο των καταθέσεων , το σύνολο των δανείων (σε δις ευρώ) και τα αντίστοιχα δάνεια προς καταθέσεις (ΕΠΕ) λόγος για τις ελληνικές και την ευρωπαϊκές τράπεζες από το 2001

Διάγραμμα 25 Ο τραπεζικός τομέας στην Ευρωζώνη . Σημείωση : Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν το σύνολο των καταθέσεων , το σύνολο των δανείων (σε δις ευρώ) και τα αντίστοιχα δάνεια προς καταθέσεις (ΕΠΕ) λόγος για τις ελληνικές και την ευρωπαϊκές τράπεζες από το 2001

Βάζοντας τα μαζί , τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύουν την αγωνία του ελληνικού τραπεζικού τομέα και να δείξει ότι το σύστημα βρίσκεται σε πραγματικότητα σε κρίση . Επιπλέον , είναι προφανές ότι μια τράπεζα χρεοκοπεί, αν και με βραδύτερο ρυθμό από ό, τι μπορούμε να δούμε όταν οι καταθέτες βρέθηκαν αντιμέτωποι με πανικό . Τα στοιχεία αυτά θα μας βοηθήσουν να εξετάσουμε κατά πόσον οι έλεγχοι κεφαλαίων έχουν εκτελεστεί μες στο χρόνο σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα των προσομοιώσεων μας.

Διάγραμμα 26 Ποσοστιαία μεταβολή σε καταθέσεις των Ελληνικών Τραπεζών .
Σημείωση : Αυτό το σχήμα δείχνει τις ποσοστιαίες μεταβολές στις καταθέσεις στην ελληνικές τράπεζες από το 2001 , προσαρμοσμένο για τον πληθωρισμό και τις διακυμάνσεις του νομίσματος (διορθωμένα στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδα)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΡΘΡΑ

Άποψη: Οι επιπτώσεις μιας ενδεχόμενης αποχώρησης

Όσο και να θέλουμε να το ξορκίσουμε, το ερώτημα της ανάκτησης της νομισματικής κυριαρχίας από την Ελλάδα εντείνεται όλο και περισσότερο. Πολλοί, δε, έγκριτοι οικονομολόγοι πιστεύουν πως το σημείο του μη γυρισμού έχει ξεπεραστεί προ πολλού και η πορεία προς τη δραχμή είναι μη αναστρέψιμη. Η δραχμή θα έχει κερδισμένους και χαμένους. Ο τρόπος θα καθορίσει αν οι κερδισμένοι είναι περισσότεροι ή όχι και από ποια κοινωνικά στρώματα θα προέρχονται. Στο παρόν δεν εξετάζονται τα οικονομικά υπέρ ή κατά της εξόδου αλλά το πώς. Είναι γεγονός πως οι συνθήκες δεν προβλέπουν την εκδίωξη μιας χώρας- μέλους. Μοναδική περίπτωση είναι η παραβίαση του άρθρου 2, που ορίζει τις βασικές αξίες της Ένωσης και προϋποθέτει την κατάλυση της δημοκρατίας στη χώρα μας κι ένα φασιστικό καθεστώς. Το άρθρο 50 προβλέπει την έξοδο μιας χώρας-μέλους μόνο από την Ε.Ε. Δεν προνοεί για απλή έξοδο από την Ευρωζώνη. Αν η Ελλάδα θελήσει ή αναγκαστεί να εγκαταλείψει το ευρώ, υπάρχουν τρεις δρόμοι:

1. Να ζητήσει να φύγει από την Ε.Ε. και να υποβάλει ξανά αίτηση για ένταξη στην Ε.Ε. αλλά όχι στην Ευρωζώνη. Δύσκολος δρόμος που προϋποθέτει χρόνο, ισχυρή κοινωνική συνοχή, συναίνεση και οικονομική σταθερότητα.
2. Να παραβιάσει τις συνθήκες και να αποκοπεί από την Ε.Ε. χωρίς προσυνεννόηση. Αυτός είναι ο δρόμος που οδηγεί σε κράτος παρία με τραγικές συνέπειες για την Ελλάδα και τη θέση της στην Ευρώπη.
3. Να ακολουθηθεί η διαδικασία του άρθρου 352, που προβλέπει τη θέσπιση διατάξεων, όπου αυτές δεν υπάρχουν, από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το Συμβούλιο θα ορίσει το πλαίσιο εξόδου, ίσως και μέσα σε μια νύχτα.

Η διατήρηση της μυστικότητας ενός τέτοιου σχεδίου είναι σχεδόν ανέφικτη για μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω πολλών τεχνικών δυσκολιών. Η εκτύπωση των χαρτονομισμάτων θα πάρει αρκετές

εβδομάδες, ακόμα και αν χρησιμοποιηθούν πολλά νομισματοκοπεία. Εφόσον η έξοδος θα γίνει για λόγους ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, το αναγκαιότερο μέτρο είναι η επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και στην ανάληψη. Θα συνοδευτεί με περιορισμούς στις εισαγωγές, όπως και ελέγχους στις εξόδους της χώρας.

Το ευρώ θα εξακολουθεί να είναι νομίμως αποδεκτό στις υπόλοιπες χώρες, ιδιαιτερότητα που κάνει το εγχείρημα δυσκολότερο. Ιστορικά, η εισαγωγή ενός νέου νομίσματος συνοδεύεται με την κατάργηση του παλαιού. Το ευρώ δεν μπορεί να απαγορευτεί, γιατί θα δημιουργήσουμε τη μεγαλύτερη «μαύρη αγορά» χρήματος στον κόσμο. Οι τράπεζες θα κλείσουν για μερικές ημέρες για να επαναπρογραμματιστούν τα μηχανήματα και τα λογισμικά, όπως και τα συστήματα πληρωμών.

Δυσκολίες και επιπλοκές

Όλες οι συμβάσεις σε ελληνικό δίκαιο που κρίνονται σε ελληνικά δικαστήρια θα μετατραπούν. Συμβάσεις σε ξένο δίκαιο που κρίνονται σε ξένα δικαστήρια δεν θα επηρεαστούν. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, οι δικηγορικές εταιρείες ανά την Ευρώπη θα είναι από τους κερδισμένους της εξόδου. Το ελληνικό χρέος που στην πλειονότητά του (πάνω από 80%) είναι σε αγγλικό δίκαιο δεν θα αλλάξει. Μόνο τα ομόλογα που διακρατεί η ΕΚΤ θα μετατραπούν, αν το θελήσουμε. Σ' ένα συναινετικό διαζύγιο θα μπορούσαμε να αναδιαρθρώσουμε το χρέος διαπραγματευόμενοι περίοδο χάριτος 15 ετών και επιμήκυνσή του. Με την υποτίμηση του νέου νομίσματος, το χρέος προς το ΑΕΠ θα εκτιναχθεί, αλλά δεν θα είναι άμεσα πληρωτέο. Αν συνεχίσουμε να εξυπηρετούμε το ΔΝΤ και τα λιγοστά ομόλογα, ενδέχεται να μην υπάρξει πιστωτικό γεγονός. Όμως, στον ιδιωτικό τομέα θα είναι δύσκολο να αποφευχθεί η χρεοκοπία εταιρειών. Και, φυσικά, θα πρέπει να αν κεφαλαιοποιηθούν οι τράπεζες.

Η νέα αρχική ισοτιμία δεν παίζει κανένα ρόλο, όμως είναι σημαντικό η ΤτΕ να ελέγξει την υποτίμηση. Αυτό, ουσιαστικά, σημαίνει πως η Ελλάδα πρέπει να προικοδοτεί από την Ευρώπη με περίπου 30 δισ. Δηλαδή, είτε φύγουμε είτε μείνουμε στο ευρώ, οι Ευρωπαίοι πρέπει να μας πληρώσουν αν θέλουν να αποφύγουν τραγικές καταστάσεις και αν προσδοκούν στην αποπληρωμή των δανεικών. Η πορεία της ισοτιμίας θα κριθεί από τη νέα αυστηρή δημοσιονομική πολιτική, που θα μας επιβάλουν, με αντάλλαγμα την νομισματική στήριξη από τους «θεσμούς».

Οι τράπεζες αντλούν 69 δισ. από τον μηχανισμό ELA, που στηρίζεται από την ΤτΕ. Δεν είναι γνωστό αν ο ELA είναι δυνατόν να μετατραπεί στο νέο νόμισμα χωρίς ζημία για την ΕΚΤ. Η ΤτΕ έχει, επίσης, υποχρεώσεις από τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές (Target2) ύψους 91 δισ. Δεν χρειάζεται να τις αποπληρώσουμε, αφού δεν έχουν χρόνο ωρίμανσης, αλλά πρέπει να συνεχίσουμε να τις εξυπηρετούμε. Επίσης, κυκλοφορούν 40 δισ. σε χαρτονομίσματα, που πρέπει να επιστρέψουμε.

Η έξοδος θα συνοδευτεί με ταυτόχρονη επιστροφή των κεφαλαίων της ΤτΕ και των συναλλαγματικών αποθεμάτων. Με δεδομένο, όμως, το τεράστιο ελληνικό χρέος προς το Υποσύστημα και το πιθανό «κούρεμα» των ομολόγων της ΕΚΤ, δεν θα γίνει εύκολα. Η έξοδος, αν και εφικτή, έχει πολλές επιπλοκές, που όμως δεν είναι αξεπέραστες. Η κυριότερη δυσκολία θα πηγάζει από την ωριμότητα, τη σοβαρότητα αλλά και την τεχνογνωσία του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Η απόφαση δεν πρέπει να ληφθεί με βάση το θυμικό ή κάποια ιδεολογία, αλλά με βάση τα μακροχρόνια συμφέροντα του τόπου. Δεν είναι απόφαση ενός κόμματος ή ενός αρχηγού. Ούτε μπορεί να γίνει με ένα δημοψήφισμα, στο οποίο θα κυριαρχήσουν εθνικολαϊκιστικές λογικές, συναισθήματα εκδίκησης, απογοήτευσης ή πείσματος. Και σίγουρα πρέπει να γίνει συναινετικά με τους εταίρους μας.

Αν τα παραπάνω δεν γίνουν αντιληπτά, καλύτερα να μην το προσπαθήσουμε, γιατί η επιτυχία από την ολική καταστροφή δεν απέχουν πολύ.

Ανδρέας Κούτρας Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 22/03/2015

Οι Φινλανδοί ανοίγουν διάλογο για έξοδο από το ευρώ!

Το ενδεχόμενο της αποχώρησης από το ευρώ θα συζητήσει το κοινοβούλιο της Φινλανδίας, αφού μια σχετική αίτηση συγκέντρωσε τον απαραίτητο αριθμό των 50.000 υπογραφών από πολίτες που επιθυμούν να διεξαχθεί αυτή τη συζήτηση. Σύμφωνα με το Reuters τη σχετική ανακοίνωση έκανε τη Δευτέρα ανώτερος Δανός αξιωματούχος.

Θεωρείται μάλλον απίθανο να αποφασιστεί η αποχώρηση της Φινλανδίας από το ευρώ, ωστόσο η απόφαση να διεξαχθεί αυτή η συζήτηση –για πρώτη φορά σε μια από τις 19 χώρες μέλη της ευρωζώνης— είναι μια ένδειξη του υψηλού βαθμού δυσαρέσκειας των Φινλανδών από την οικονομική απόδοση της χώρας τους έπειτα από τρία χρόνια ύφεσης.

«Στις αρχές του επόμενου χρόνου θα ελεγχθούν οι υπογραφές και θα πραγματοποιηθεί συζήτηση στο κοινοβούλιο τους επόμενους μήνες», δήλωσε η Μάγια-Λίνα Πάβολα. Παρά τη συγκέντρωση υπογραφών και τη σχεδιαζόμενη συζήτηση στο κοινοβούλιο, σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο αυτού του μήνα, το 64% των Φινλανδών υποστηρίζει το κοινό νόμισμα.

17/11/2015 BEST NEWS

Πάνω από 200.000 Αυστριακοί για έξοδο από το ευρώ

Περισσότερες από 200.000 υπογραφές συγκέντρωσε τελικά η εκστρατεία της 66χρονης συνταξιούχου μεταφράστριας Inge Rauscher, η οποία ζητά τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Αυστρία για την έξοδο από το ευρώ και πλέον το θέμα μεταφέρεται στην Βουλή της χώρας, η οποία θα κληθεί να αποφασίσει αν επικυρώσει το αίτημα. Ο συνολικός αριθμός των πολιτών που υπέγραψε το αίτημα ανήλθε στους 261,159, που αντιστοιχεί στο 4,12% του εκλογικού σώματος και ξεπέρασε κατά πολύ τον απαιτούμενο αριθμό (100.000) για να κατατεθεί στο Κοινοβούλιο. Και όλα αυτά σε διάστημα μόλις μίας εβδομάδας.

Η εκστρατεία ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στις περιοχές της κάτω Αυστρίας, όπου υπέγραψαν το 5,18% των ψηφοφόρων) και στην Carinthia (4,85%). Η Inge Rauscher σε δηλώσεις της σε τοπικά μέσα ενημέρωσης εκτιμά ότι στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν περισσότεροι άνθρωποι εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που υπάρχει στη χώρα, αλλά και της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα. Όπως επισήμανε πάντως «πρόκειται για ένα σπουδαίο αποτέλεσμα. 261.159 προσωπικές υπογραφές για την αποκατάσταση της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της ουδετερότητας της Αυστρίας είναι μια μεγάλη επιτυχία του κινήματος των ανεξάρτητων πολιτών».

Στο ερώτημα γιατί η Αυστρία θα πρέπει να αποχωρήσει από τη ζώνη του ευρώ, η 68χρονη συνταξιούχος αναφέρει «είναι απλό. Γιατί τότε θα μπορούμε να αποφασίσουμε για τη τύχη της χώρας μας όντας ανεξάρτητοι και κυρίαρχοι και δεν θα μας κυβερνούν οι κυνικές απόμακρες πολιτικές που επιβάλλουν οι μαριονέτες των Βρυξελλών. Γιατί κάθε συγκεντρωτική εξουσία είναι καταδικασμένη. Γιατί θα απλά θα μπορέσουμε να ζήσουμε ειρηνικά με την ουδετερότητά μας. Γιατί ένα νόμισμα που πρέπει διαρκώς να διασώζεται δεν είναι νόμισμα. Γιατί ένα τρομακτικό τέλος είναι καλύτερο από μία φρίκη χωρίς τέλος».

Όπως άλλωστε σημειωνόταν στο κάλεσμα «η Αυστρία θα είναι καλύτερα αν αποχωρήσει από την ΕΕ. Σχεδόν όλες οι υποσχέσεις που είχαν δοθεί πριν από 20 χρόνια για την ένταξή μας στην ΕΕ αποδείχτηκαν ψεύτικες. Αντί για ανάκαμψη, στην Αυστρία σημειώθηκε μία τεράστια ύφεση σχεδόν σε όλους τους τομείς: η ανεργία αυξήθηκε, το εθνικό χρέος εκτοξεύτηκε, η αγοραστική δύναμη των πολιτών μειώθηκε, η εγκληματικότητα ανέβηκε σε δυσθεώρητα επίπεδα και ο τομέας του περιβάλλοντος επιδεινώθηκε μαζικά».

03/07/2015 NET NEWS

Αξιωματούχος ΕΚΤ: Δεν προβλέπεται έξοδος από το ευρώ για κανένα μέλος

Το μέλος του ΔΣ της ΕΚΤ Klaas Knot, έκανε μια δήλωση που ερμηνεύεται ως προάγγελος για την απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, να μην «τραβήξει την πρίζα» από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. «Θα συνεχιστεί κανονικά ο ΕΛΑ μέχρι να υπάρξει πτώχευση της Ελλάδας» δήλωσε ο Knot. Όπως σημείωσε, οι ελληνικές τράπεζες είναι φερέγγυες αυτή τη στιγμή και μπορεί να υπάρξει κάποιο άγχος – και αυτό δεν είναι έκπληξη όπως σημειώνει ο Guardian – αν και θα έχουν πρόβλημα αν η Ελλάδα πτωχεύσει.

16/06/2015 IEFIMERIDA

Ο Στουρνάρας κρούει τον κώδωνα κινδύνου για έξοδο από το ευρώ

Όπως επισημαίνει ο Γιάννης Στουρνάρας:

«Η αποτυχία στις διαπραγματεύσεις θα είναι η αρχή μιας επώδυνης πορείας που θα οδηγήσει αρχικά σε πτώχευση και τελικά στην έξοδο της χώρας από τη ζώνη του ευρώ και -πιθανότατα- από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια ελεγχόμενη κρίση χρέους, όπως αυτή που διαχειριζόμαστε σήμερα με τη βοήθεια των εταίρων, θα μετατραπεί σε ανεξέλεγκτη κρίση, με μεγάλους κινδύνους για το τραπεζικό σύστημα και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η έξοδος από το ευρώ θα προσθέσει στο ήδη βεβαρημένο περιβάλλον μια νέα οξύτατη συναλλαγματική κρίση που θα εκτινάξει τον πληθωρισμό».

Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2014-15

Υποβλήθηκε σήμερα στην Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων και το Υπουργικό Συμβούλιο η Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2014-15, σύμφωνα με όσα προβλέπει το Καταστατικό της.

Την περίοδο που συντάχθηκε η παρούσα έκθεση οι εξελίξεις ήταν ιδιαίτερα πυκνές, κυρίως όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη της συμφωνίας χρηματοδοτικής στήριξης. Σήμερα, οι διαπραγματεύσεις δεν έχουν τελεσφορήσει ακόμη. Όπως έχει ήδη εκτιμήσει η Τράπεζα της Ελλάδος στην Έκθεση του Διοικητή για το 2014, η σύναψη μιας νέας συμφωνίας με τους εταίρους είναι απαραίτητη προκειμένου να αποσοβηθούν οι άμεσοι κίνδυνοι που υπάρχουν σήμερα για την οικονομία, να περιοριστεί η αβεβαιότητα και να δοθεί μια διατηρήσιμη αναπτυξιακή προοπτική στη χώρα.

Αντίθετα, η αποτυχία στις διαπραγματεύσεις θα είναι η αρχή μιας επώδυνης πορείας που θα οδηγήσει αρχικά σε πτώχευση και τελικά στην έξοδο της χώρας από τη ζώνη του ευρώ και – πιθανότατα – από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια ελεγχόμενη κρίση χρέους, όπως αυτή που διαχειριζόμαστε σήμερα με τη βοήθεια των εταίρων, θα μετατραπεί σε ανεξέλεγκτη κρίση, με μεγάλους κινδύνους για το τραπεζικό σύστημα και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η έξοδος από το ευρώ θα προσθέσει στο ήδη βεβαρημένο περιβάλλον μια νέα οξύτατη συναλλαγματική κρίση που θα εκτινάξει τον πληθωρισμό.

Όλα αυτά σημαίνουν βαθιά ύφεση, δραματική μείωση των εισοδημάτων, πολλαπλασιασμό της ανεργίας και κατάρρευση όσων έχει πετύχει η ελληνική οικονομία στα χρόνια της ένταξης στην ΕΕ και κυρίως την περίοδο του ευρώ. Η Ελλάδα από ισότιμο μέλος στον πυρήνα των ευρωπαϊκών χωρών θα μετατραπεί σε μια φτωχή χώρα της Νότιας Ευρώπης.

Για αυτό η Τράπεζα της Ελλάδος υποστηρίζει ακράδαντα ότι η συμφωνία με τους εταίρους είναι ιστορική επιταγή που δεν μπορούμε να αγνοήσουμε. Από όλες τις ενδείξεις που υπάρχουν μέχρι σήμερα φαίνεται ότι υπάρχει σοβαρή προσέγγιση στους όρους και η απόσταση που απομένει να διανυθεί για την ολοκλήρωση της συμφωνίας είναι μικρή. Άλλωστε, η μείωση των σκοπούμενων πρωτογενών πλεονασμάτων είναι μια κεφαλαιώδους σημασίας

απόφαση, που επεκτείνει σημαντικά τον αναγκαίο χρόνο της δημοσιονομικής προσαρμογής και προσθέτει βαθμούς ελευθερίας στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής. Εξίσου σημαντική θα είναι η επαναβεβαίωση και εξειδίκευση της πρόθεσης των εταίρων για την αναδιάρθρωση του χρέους, όπως διατυπώθηκε αρχικά στη σύνοδο του Eurogroup της 27ης Νοεμβρίου 2012. Χρειαζόμαστε σήμερα μια βιώσιμη συμφωνία που θα στηριχθεί σε βιώσιμο χρέος, απαλλάσσοντας τις επόμενες γενιές από τα βάρη που δεν δικαιούμαστε να τους κληροδοτήσουμε.

Στα τέλη του 2014 υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ότι η ελληνική οικονομία, έχοντας υπερβεί την ύφεση, εισέρχεται σε φάση ανάπτυξης. Η Τράπεζα της Ελλάδος, όπως και όλοι οι διεθνείς οργανισμοί, προέβλεπαν τότε άνοδο του ΑΕΠ το 2015 και επιτάχυνση της ανόδου το 2016.

Σήμερα οι προβλέψεις αυτές έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω, καθώς τα πρόσφατα στοιχεία για το ΑΕΠ δείχνουν επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης και συρρίκνωση του ΑΕΠ σε τριμηνιαία βάση για δύο συνεχόμενα τρίμηνα. Η επιδείνωση των δεικτών οικονομικού κλίματος και των συνθηκών χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα υποδηλώνουν ότι η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας θα γίνει εντονότερη το β' τρίμηνο του 2015, με κίνδυνο η οικονομία να μπει σε μια νέα φάση ύφεσης.

Άμεση και σοβαρότερη συνέπεια της αβεβαιότητας που επικράτησε τους τελευταίους μήνες ήταν η απώλεια εμπιστοσύνης.

Αυτή αποτυπώθηκε στην άνοδο της απόδοσης των ελληνικών ομολόγων και τον αποκλεισμό των ελληνικών εταιρειών από χρηματοδότηση στις αγορές κεφαλαίων. Παράλληλα, δυσχέρανε

ουσιαστικά τις διαπραγματεύσεις, ενισχύοντας όσους επιδιώκουν αποκοπή της Ελλάδος από τη ζώνη του ευρώ.

Στο εσωτερικό, ο υψηλός βαθμός αβεβαιότητας απεικονίστηκε στην επιδείνωση των δεικτών οικονομικού κλίματος και εμπιστοσύνης και στην εκροή καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών από τις τράπεζες. Ενδεικτικό είναι ότι στην παρούσα φάση οι εκροές καταθέσεων (οι οποίες προσέγγισαν τα 30 δισεκ. ευρώ στο διάστημα Οκτωβρίου 2014-Απριλίου 2015) αφορούν σε σημαντικό βαθμό αναλήψεις τραπεζογραμματίων από τραπεζικούς λογαριασμούς, τα οποία ακολούθως αποθησαυρίζονται, ενώ καταγράφεται και φυγή κεφαλαίων προς το εξωτερικό.

Οι εκροές καταθέσεων περιόρισαν σημαντικά τη χρηματοδοτική ικανότητα του τραπεζικού συστήματος και οι τράπεζες αναγκάστηκαν να προσφύγουν σε έκτακτη χρηματοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΛΑ). Η προσφυγή των τραπεζών στον ΕΛΑ κατέστη επίσης αναγκαία, καθώς μια σημαντική κατηγορία εξασφαλίσεων στα χαρτοφυλάκιά τους (οι ελληνικοί κρατικοί τίτλοι και τα χρεόγραφα, όπως λ.χ. τα τραπεζικά ομόλογα, που καλύπτονται από εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου) έπαυσαν από το Φεβρουάριο 2015 να γίνονται αποδεκτές στις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος.

Επιβαρυντικό στοιχείο για τη ρευστότητα ήταν η αναβολή πληρωμών του Δημοσίου κυρίως προς τους προμηθευτές των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και η άντληση των διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης μέσω βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Επίσης, το πρώτο τετράμηνο του 2015 το ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης παραμένει σε πλεόνασμα, αλλά εμφανίζει επιδείνωση σε σχέση με πέρυσι.

Οι δυσμενείς εξελίξεις που περιγράφονται παραπάνω οφείλονται κυρίως στην αβεβαιότητα που επικράτησε από τους τελευταίους

μήνες του 2014 μέχρι σήμερα. Στην πρώτη περίοδο η αβεβαιότητα προήλθε κυρίως από τις έντονες, προεκλογικού χαρακτήρα, αντιπαραθέσεις που κατέληξαν τελικά σε πρόωρες εκλογές. Η Τράπεζα της Ελλάδος, μέσω της δημόσιας παρέμβασης του Διοικητή της στις 15 Δεκεμβρίου 2014, είχε προειδοποιήσει για τους σοβαρούς κινδύνους για την οικονομία και τη ρευστότητα. Το 2015 η αβεβαιότητα εντάθηκε από τη δυσκολία να προβλεφθεί το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων για τη συνομολόγηση νέας συμφωνίας με τους εταίρους. Η απόφαση του Eurogroup της 20ής Φεβρουαρίου 2015 παρείχε ένα πλαίσιο συμφωνίας, το οποίο επέδρασε θετικά στο κλίμα. Η παράταση όμως των διαπραγματεύσεων για την εξειδίκευση του πλαισίου εξανέμισε την αρχική αισιοδοξία και η αβεβαιότητα επανήλθε εντονότερη. Μέσα σε αυτό το κλίμα εμφανίστηκαν πάλι στο προσκήνιο, στο εσωτερικό και το εξωτερικό, σενάρια κάθε είδους για την πορεία της χώρας, την πιθανότητα χρεοκοπίας και την έξοδο από το ευρώ.

Όπως αναλύεται στην παρούσα έκθεση, οι προβλέψεις για την πορεία της οικονομίας παραμένουν ιδιαίτερα επισφαλείς. Με δεδομένο ότι τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική οικονομία οφείλονται στην αβεβαιότητα και την απώλεια εμπιστοσύνης είναι βάσιμο να προβλεφθεί ότι αν βελτιωθεί το κλίμα, η οικονομία μπορεί να επανέλθει σχετικά σύντομα σε ανοδική τροχιά. Βασική, απόλυτα καθοριστική προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι να αποκλειστεί το ενδεχόμενο πιστωτικού γεγονότος και να διασφαλιστεί η παραμονή της χώρας στη ζώνη του ευρώ. Και αυτό μπορεί να γίνει μόνο εάν, σε πρώτη φάση, επιτευχθεί σύντομα ρεαλιστική συμφωνία και στη συνέχεια, εάν εφαρμοστούν με συνέπεια και χωρίς καθυστερήσεις οι όροι της μέσα σε συνθήκες πολιτικής σταθερότητας.

Μία συμφωνία θα δημιουργούσε θετικές προοπτικές και θα μπορούσε να καλύψει το έδαφος που χάθηκε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015. Ειδικότερα, μια συμφωνία με τους εταίρους:

- αποτρέπει πολύ δυσμενείς εξελίξεις και διασφαλίζει ότι οι έως τώρα θυσίες των Ελλήνων πολιτών δεν θα πάνε χαμένες,
- αποκαθιστά την εμπιστοσύνη μεταξύ των ελληνικών αρχών και των εταίρων,
- εξασφαλίζει, μέσω της συνδρομής των εταίρων μας και του ΔΝΤ, τη χρηματοδοτική στήριξη της ελληνικής οικονομίας,
- δηλώνει έμπρακτα τη βούληση για τη συνέχιση και επέκταση των απαιτούμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και τη διασφάλιση των δημοσιονομικών επιτευγμάτων,
- παρέχει τη δυνατότητα μιας ηπιότερης δημοσιονομικής προσαρμογής, η οποία βασίζεται σε χαμηλότερους και πιο ρεαλιστικούς στόχους για το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης, ενισχύοντας παράλληλα τις αναπτυξιακές προοπτικές,
- δημιουργεί τις προοπτικές για τη μετάβαση προς μια νέα μεσομακροπρόθεσμη συμφωνία με τους εταίρους, η οποία θα έχει ως στόχο την ομαλή έξοδο της χώρας στις διεθνείς αγορές και θα συνοδεύεται από την υλοποίηση της δέσμευσης του Eurogroup της 27ης Νοεμβρίου 2012 για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους, έτσι ώστε η ελληνική οικονομία να εξέλθει οριστικά από την κρίση και να διασφαλιστεί η διατηρήσιμη ανάπτυξη,

- επιπλέον, η επίτευξη συμφωνίας θα επιτρέψει στην Ελλάδα να εκμεταλλευθεί το ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον και να ωφεληθεί από το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ.

Με την άρση της αβεβαιότητας πρέπει να ξεκινήσει αμέσως η συζήτηση για τη διαμόρφωση της αναπτυξιακής πολιτικής που θα διασφαλίζει οριστική έξοδο από την κρίση και στροφή της οικονομίας σε ένα νέο εξωστρεφές και βιώσιμο αναπτυξιακό πρότυπο. Μια τέτοια πολιτική απαιτεί:

(α) Συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς διευκολύνουν την είσοδο νέων επιχειρήσεων, ενισχύουν τον ανταγωνισμό και ενθαρρύνουν την καινοτομία.

(β) Ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το υψηλό ποσοστό ανεργίας.

(γ) Διαμόρφωση και εφαρμογή ενός συνεκτικού και στοχευμένου δικτύου κοινωνικής προστασίας, που θα εξασφαλίζει μόνιμη και όχι αποσπασματική βοήθεια σε όσους έχουν πραγματικά ανάγκη.

(δ) Εξορθολογισμό της λειτουργίας του κράτους, βελτίωση του θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου, υιοθέτηση ενός σταθερού φορολογικού πλαισίου και γενικότερα ενός φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

(ε) Διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων μέσα από παρεμβάσεις κυρίως

διαρθρωτικού και λιγότερο φοροεισπρακτικού χαρακτήρα. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών ταμείων, μέσω περιορισμού των ποικίλων εξαιρέσεων από τις γενικές διατάξεις. Επανεξέταση των διαφόρων εξαιρέσεων που υπάρχουν στους άμεσους και έμμεσους φόρους και διατήρηση μόνο αυτών που δικαιολογούνται από αναπτυξιακά και κοινωνικά κριτήρια.

(στ) Αντιμετώπιση των προκλήσεων της διαχείρισης των δανείων σε καθυστέρηση, προκειμένου να ενδυναμωθεί η δυνατότητα του τραπεζικού συστήματος να σταθεί αρωγός στην προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα απαιτούνται αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο, όπως για παράδειγμα στο (προ)πτωχευτικό δίκαιο, τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και τον εξωδικαστικό συμβιβασμό, προκειμένου να υποβοηθηθεί η προσπάθεια των τραπεζών για την καλύτερη διαχείριση των δανείων σε καθυστέρηση.

Σήμερα, πέντε χρόνια μετά την πρώτη δανειακή σύμβαση του 2010, η Ελλάδα αναζητά πάλι τη χρηματοδοτική στήριξη των εταίρων, καθώς παραμένει αποκλεισμένη από τις αγορές. Τα μέχρι τώρα δεδομένα από τη διαπραγμάτευση δείχνουν ότι η συμφωνία, εφόσον συναφθεί, θα επιτρέψει την επιβράδυνση του ρυθμού δημοσιονομικής προσαρμογής μέσω χαμηλότερων πρωτογενών πλεονασμάτων, με αντάλλαγμα την πραγματοποίηση αναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Ένα μεγάλο μέρος των μεταρρυθμίσεων αυτών έχει πραγματοποιηθεί, ενώ τα ελλείμματα του Δημοσίου και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έχουν εξαλειφθεί.

Αν συνεπώς ολοκληρωθούν οι μεταρρυθμίσεις που καθυστέρησαν, πραγματοποιηθούν όσες θα δρομολογηθούν με τη νέα συμφωνία και διατηρηθεί η δημοσιονομική ισορροπία, δίνοντας χώρο για

αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, οι θετικές προοπτικές θα επαληθευθούν. Άμεσος στόχος τώρα είναι να διαμορφωθούν το συντομότερο δυνατόν οι συνθήκες που θα επιτρέψουν στην ελληνική οικονομία να επωφεληθεί από το ευνοϊκό διεθνές οικονομικό περιβάλλον και την ιδιαίτερα υποβοηθητική νομισματική πολιτική σε επίπεδο ευρωζώνης και θα επιταχύνουν τη διατηρήσιμη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων. Η πορεία προς τις αγορές μπορεί να επιταχυνθεί αν εξασφαλιστεί κατ' αρχάς η απαιτούμενη χρηματοδοτική στήριξη των εταίρων. Εξίσου όμως σημαντικό είναι το νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα να στηριχθεί, εκτός των άλλων, και στην υλοποίηση των δεσμεύσεων των Ευρωπαίων εταίρων το Νοέμβριο του 2012 για ελάφρυνση του ελληνικού χρέους, οι οποίες θα πρέπει πλέον να εξειδικευθούν περισσότερο

17/06/2015 MATRIX 24

Δ. Κουτσούμπας: Η έξοδος από το ευρώ δεν συνιστά φιλολαϊκή λύση

Η έξοδος από το ευρώ δεν θα λύσει το οικονομικό πρόβλημα της χώρας προς όφελος των λαϊκών στρωμάτων, υποστήριξε ο γενικός γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ, Δημήτρης Κουτσούμπας. Στην ομιλία του στους εργαζόμενους σε εταιρεία φαρμάκων ο επικεφαλής του κόμματος εκτίμησε πως το σενάριο εξόδου της χώρας από την Ευρωζώνη δεν τίθεται από καμία ελίτ, ευρωπαϊκή και εγχώρια.

"Αν βγεις μόνο από το ευρώ και δεν δεις την έξοδο για παράδειγμα από το ευρώ, την Ευρωζώνη, ως εργαλείο για να αποδεσμευτείς συνολικά από την Ε.Ε., για να κοινωνικοποιήσεις τον πλούτο που υπάρχει στη χώρα, για να έχεις εσύ τα εργαλεία στα χέρια σου, για να έχεις πραγματική εξουσία του λαού, εργατική - λαϊκή εξουσία, που θα σχεδιάσει την οικονομία, θα κατανείμει τους πόρους, θα κατανείμει το εργατικό δυναμικό και θα δώσει λύσεις παίρνοντας αυτά τα εργαλεία στα χέρια της, τότε πραγματικά θα έχεις προβλήματα, δεν θα λύσεις το ουσιαστικό πρόβλημα" σημείωσε ο Δ. Κουτσούμπας.

Στο ίδιο πλαίσιο εκτίμησε πως δεν φαίνεται να υπάρχει ενδεχόμενο εξόδου της χώρας από το ευρώ: "Δεν είναι το πρόβλημα, δηλαδή, αν θα πας στη δραχμή ή να συνδεθείς με άλλο νόμισμα. Δεν φαίνεται ως πιθανό το σενάριο αυτή τη στιγμή, διότι δεν συμφωνούν όλοι. Ούτε οι

Ευρωπαίοι επί της ουσίας συμφωνούν με αυτή την εκδοχή ούτε εδώ, να το πω έτσι, η αστική τάξη που έχει την εξουσία της χώρας, η πλειοψηφία της τουλάχιστον, να το πω καλύτερα, ούτε οι Αμερικάνοι ή άλλες ισχυρές οικονομίες και δυνάμεις".

07/03/2015 ΑΥΓΗ

Σουλτς: Έξοδος από το ευρώ σημαίνει και έξοδος από την ΕΕ

Η Ελλάδα θα μπορούσε τελικά να βρεθεί όχι μόνο εκτός του ευρώ αλλά και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Μάρτιν Σουλτς.

«Πιστεύω ότι η αποχώρηση από το ευρώ σημαίνει επίσης έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση» δήλωσε ο κ. Σουλτς στη βρετανική εφημερίδα Guardian.

Παρόλα αυτά, σημείωσε ότι είναι «νομικά "ασαφές"» το πώς μια χώρα θα μπορούσε να φύγει από το ευρώ σύμφωνα με τις ισχύουσες συνθήκες της ΕΕ.

Όπως σημειώνει η βρετανική εφημερίδα, οι απόψεις Σουλτς ταυτίζονται με τις προειδοποιήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος το πρωί της Τετάρτης, η οποία, στην έκθεση για τη νομισματική πολιτική, αναφέρει ότι «η Ελλάδα θα μπορούσε να υποχρεωθεί σε "μια επώδυνη διαδρομή" αν εξέλθει από την Ευρωζώνη και την ΕΕ».

Την ίδια ώρα, σύμφωνα με Γερμανούς βουλευτές, που επικαλείται το πρακτορείο Bloomberg, υπό το καθεστώς της ανωνυμίας, ο Γερμανός υπουργός Οικονομικών, Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, μάλλον τρέφει ελάχιστες ελπίδες όχι μόνο για τις πιθανότητες συμφωνίας στο αυριανό Eurogroup, αλλά και εν γένει μέχρι τις 30 Ιουνίου.

Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με δύο βουλευτές της Bundestag, που μετείχαν στην κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίαση της Επιτροπής Οικονομικών και μίλησαν κατόπιν στο Bloomberg, ο Σόιμπλε είπε ότι «τίποτα δεν είναι έτοιμο για να καταλήξουμε σε μια απόφαση αύριο», Πέμπτη.

Μάλιστα, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, ο χερ Σόιμπλε είπε ότι η Γερμανία επεξεργάζεται σχέδια αντιμετώπισης διάχυσης της κρίσης, σε περίπτωση που δεν υπάρξει συμφωνία με την Ελλάδα έως τις 30 Ιουνίου και η χώρα οδηγηθεί εκτός ευρωζώνης.

Την απειλή του Grexit επισείουν, παράλληλα, επισήμως και σε επίπεδο κορυφής πλέον, Βρετανία και Πορτογαλία -και μάλιστα στην πιο κρίσιμη φάση της ελληνικής διαπραγμάτευσης με τους πιστωτές.

Ο πρωθυπουργός της Πορτογαλίας, Πέδρο Πάσος Κοέλιο, δήλωσε ότι η χώρα του είναι απολύτως προετοιμασμένη για να αντιμετωπίσει μια πιθανή χρεοκοπία της Ελλάδας.

«Δεν θα μας πιάσουν εξαπίνης. Αν κάτι συμβεί (με την Ελλάδα), έχουμε τα αποθέματα για να αντιμετωπίσουμε κάθε σοβαρό περιορισμό της χρηματοδότησης που μπορεί να λάβει χώρα στις διεθνείς αγορές» είπε, προσθέτοντας: «Είμαστε έτοιμοι. Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, αν κάτι πιο σοβαρό συμβεί στην Ελλάδα, η Πορτογαλία δεν θα πέσει, ακολουθώντας την».

Στο Λονδίνο, η εκπρόσωπος του Βρετανού πρωθυπουργού, Ντέιβιντ Κάμερον, δήλωσε ότι η Βρετανία «επιταχύνει» τις προετοιμασίες της για την πιθανότητα εξόδου της Ελλάδας από την ευρωζώνη.

Η ίδια πρόσθεσε ότι η βρετανική κυβέρνηση θεωρεί ότι υπάρχει «σοβαρός οικονομικός κίνδυνος» από μια ελληνική χρεοκοπία

17/06/2015 ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Μ Κορρές Γεώργιος, Μ. Χιόνης Διονύσιος (2003) 'Ελληνική Οικονομία
'Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. Κεφ 9 'Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελληνική
Οικονομία'

Ελ Κοιμτζόγλου Ιωάννης,(2005),'Στοιχεία δημοσίου δικαίου', Έκδοση Γ,
Εκδόσεις Σακκουλά

**Θ.Γεωργακοπούλου, Γ.Τσεκούρα,Θ.Λιάνου, Μ.Χατζηπροκοπίου,
Θ.Μπένου, Γ.Χρήστου** ,(2007) Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία,
Έκδοση Ζ',Αθήνα, Εκδόσεις Γ. Μπένου Μέρος V Θεωρία για το χρήμα,
πληθωρισμός, οικονομικές διακυμάνσεις

Parkin Michael,Melanie Powell,Matthews Kent,(2013),Αρχές
Οικονομικής 1η Έκδοση Αθήνα Εκδόσεις Κριτική κεφ. 11
Παρακολούθηση της Απασχόλησης και του Πληθωρισμού

Κιόχος Πέτρος, Παπανικολάου Γεώργιος, Κιόχος Απόστολος;
(2011),Μακροοικονομική ανάλυση, Κιόχου Έλενα

Λιανός Θεόδωρος , Παπαβασιλείου Αντώνιος , Χατζηανδρέου Ανδρέας ,
Αρχές Οικονομικής Θεωρίας ΕΚΔΟΣΗ (2012) Ο.Ε.Δ.Β.

Nouriel Roubini (2011) “Greece should default and abandon the euro”
economic research, Global economics

Nouriel Roubini (2012) “Greece must exit” Project syndicate

Koutsoukis Spyros-Nikitas A.Roukanas Spyros Procedia economics and
finance 9 2014 “The Grexit Paradox” The Economies of Balkan and Eastern
Europe Countries in the Changed world (EBEEC 2013)

Robert A.Mundell (1997) “Currency Areas, Common Currencies, and EMU” The American Economic Review, vol.87.No.2, Papers and Proceedings of the Hundred And and Fourth Annoual Meeting of the American Economic Association.

Samitas Aristeidis, Stathis Polyzos (2015)”Freeing Greece from Capital Controls: Were the restrictions enforced in time?” Research in International Business and Finance

Αγραπίδη-Γκόρτζου Βασιλική(2000)'Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 'Εκδόσεις Σακουλά

Grauve de Paul(2008) 'Τα οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης' 6 έκδοση ,Εκδόσεις Παπαζήση

Κότιος Άγγελος, Λιάργκοβας Γ. Παναγιώτης Κορρές Γεώργιος(2010) Οικονομική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης ' Εκδόσεις Αθ.Σταμούλη

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΒΑΣΕΙ ΙΝΤΕΡΝΕΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

Μανούσης, Νικόλαος (2015) ‘Επιπτώσεις εξόδου από τη ζώνη του ευρώ’

<http://www.antidiaploki.gr/article/3523/epiptwseis_exodoy_apo_ti_zwni>

Τελευταία επίσκεψη 25/05/2016

Η καθημερινή (2012) ‘Οι επιπτώσεις που θα προκαλέσει η έξοδος της Ελλάδας από το ενιαίο

νόμισμα’ <<http://www.kathimerini.gr/458002/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/oi-epiptwseis-poy-8a-prokalesei-h-e3odos-ths-elladas-apo-to-eniaio-nomisma>>

Τελευταία επίσκεψη 20/05/2016

TVXS(2012) ‘Εθνική τράπεζα: Συνέπειες μιας εξόδου από το ευρώ’

<<http://tvxs.gr/news/ellada/ethniki-trapeza-aytes-einai-oi-synepeies-mias-eksodoy-apo-eyro>>Τελευταία επίσκεψη 20/04/2016

Trading economics(2016)‘Διάγραμμα πληθωρισμού

ευρωζώνης’ <<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/inflation-cpi>>Τελευταία επίσκεψη 21/04/2016

Daily fx(2015) ‘Πληθωρισμός και δέκτης τιμών’

<<http://www.dailyfx.gr/fx/learn/inflation-cpi>> Τελευταία επίσκεψη
15/03/2016

Στάθη Ν.Καλυβά, Μανόλη Γαλελιανού (2015) ‘Τι θα συμβεί

εάν’<<http://www.kathimerini.gr/798209/opinion/epikairothta/politikh/ti-8a-symvei-ean>> Τελευταία επίσκεψη 15/03/2016

Στεργίου Λεωνίδα(2015) ‘Τα Δέκα βήματα προς τη δραχμή’

<<http://www.kathimerini.gr/808394/article/epikairothta/politikh/ta-10-vhmata-pros-th-draxmh>> Τελευταία επίσκεψη 27/03/2015

Το βήμα(2012) ‘Τι σημαίνει επιστροφή στη δραχμή

<<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=459599>> Τελευταία επίσκεψη
20/04/2016

Πετράκης Παναγιώτης (2013) ‘Οι εξελίξεις στην ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση’<http://elearn.elke.uoa.gr/elearn/soel/node0005_1412.php> Τελευταία επίσκεψη 15/03/2016

<http://www.hba.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf>

Πρώτο θέμα ‘Η Ελλάδα έχει τον μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα’<<http://www.protothema.gr/economy/article/522676/i-ellada-ehei-ton-megalutero-vathmo-94-sugedrosis-ston-trapeziko-tomea-stin-eurozoni/>>

<https://gdailynews.wordpress.com>

Παπαδογιάννης Γιάννης (2014) <Με υψηλές καταθέσεις το 10% των τραπεζικών κατοκληρωτών σήμερα

<<http://www.kathimerini.gr/794880/article/oikonomia/ellhnikh->>

<http://www.etean.com.gr/publicpages/Identity.aspx>

Reporter (2015) Eurostat:Νέα πρωτιά στην ανεργία

<<http://www.reporter.gr/Eidhseis/Oikonomia/271682-Eurostat-%CE%9Dea-prwtia-sthn-anageria-Meiwthhke-sthn-Eyrwph>> Τελευταία επίσκεψη
30/02/2016

Eurostat(2016) Στατιστικά διαγράμματα ανεργίας

<http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics> Τελευταία επίσκεψη
30/03/2016

<http://lyk-esp-chalk.eyv.sch.gr/13b12.htm>

Enterprice Greece (2016) Η Ελληνική οικονομία
<<http://www.enterprisegreece.gov.gr/default.asp?pid=16&la=2>>> Τελευταία επίσκεψη 27/03/2016

Gazzeta (2012) ‘Η έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ θα εκτίναζε την ανεργία στην ευρωζώνη’ <<http://www.gazzetta.gr/diethni/article/324240-ilo-eksodos-tis-elladas-apo-eyro-tha-ektinaze-tin-anergia-stin-eyrozoni>>
Τελευταία επίσκεψη 27/03/2016

Φήμες (2012) ‘Καταθέσεις: Πως θα επηρεαστούν από την επιστροφή στη δραχμή’ <<http://www.fimes.gr/2011/12/katatheseis-epistrofi-draxmi/>>
Τελευταία επίσκεψη 15/03/2016

Bus old timer ‘Ανεργία: Ο βρόγχος της οικονομίας, τροχοπέδη για την ανάπτυξη’ <http://busoldtimers.blogspot.gr/2015/07/blog-post_23.html>
Τελευταία επίσκεψη 15/03/2016

<http://www.greekhotelnet.gr/http://www.moi.gov.cy/http://www.capital.gr/story/900232http://www.kathimerini.gr/808400/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/apoyh-oi-epiptwseis-mias-endexomenhs-apoxwrhshs>

Analyst Team (2015) “Έλεγχος Κεφαλαίων”
<<http://www.analyst.gr/2015/03/23/elechos-kefalaion/2/>> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016

